

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

21
200 ΧΡΟΝΙΑ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
ΕΛΛΑΔΑ - 2021

ΧΟΡΗΓΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

«Οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί του 20ου αι. και η επίδρασή τους στη Δυτική Μακεδονία»

18-19 ΦΛΩΡΙΝΑ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ 18/9
ΩΡΑ 9:30 Π.Μ.

ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ Δ. ΦΛΩΡΙΝΑΣ
(Δημήτριου Αναστασίου Σούβα, Φλώρινα)

ΕΝΑΡΞΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΣΤΗ 13:00
ΣΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
(Τέρμα Σαλαμίνος, Φλώρινα)

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

Ιστορία
Εκπαίδευση
Κοινωνία
Δίκαιο
Τέχνες
& Πολιτισμός

πληροφορίες συμμετοχής στο emaef.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΑΕΦ

Κουρεμένου Ειρήνη, Πρόεδρος

Κηπουροπούλου Γεωργία, Αντιπρόεδρος

Μελίσσας Λάζαρος, Γραμματέας

Ταμουτσέλης Νικόλαος, Ταμίας

Σεχίδης Κωνσταντίνος, Μέλος

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αραπατζή Χρύσα

Βούλγαρη Βαρβάρα

Γεράσης Νικόλαος

Ζήση Μαρία

Καππάτου Αναστασία

Καραγιάννη Χριστίνα

Κατσανδρή Αικατερίνη

Κεφαλάς Παναγιώτης

Κηπουροπούλου Γεωργία

Κουρεμένου Ειρήνη

Κουτρομπά Ειρήνη

Κώτσου Συμεών

Λαβασίδης Λάζαρος

Μαντρατζή Χριστίνα

Μελίσσας Λάζαρος

Νικολάου Αρχοντούλα

Οικονόμου Νικόλαος

Πουγαρίδου Ελισάβετ

Σάββα Ευρικόμη

Σαμαλτάνος Ανδρέας

Σαχινίδης Βασίλειος

Σεχίδης Κωνσταντίνος

Σολάκης Δημήτριος

Ταμουτσέλης Νικόλαος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ανδρέου Αντρέας

Καθηγητής Ιστορίας και Πολιτισμού στην Εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Αρχιμ. Ειρηναίος Χατζηεφραιμίδης

Καθηγητής Ορθοδοξίας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Βακάλη Άννα

Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.), Δημιουργικής Γραφής, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Βαρβούνης Εμμανουήλ

Καθηγητής Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Βλασίδης Βλάσιος

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών & Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Γοδόση Ζωή

Επίκουρη Καθηγήτρια Ιστορίας της Νεότερης Ελληνικής Τέχνης, Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Γρίβα Ελένη

Καθηγήτρια Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Διγλωσσίας και Διδασκαλίας της δεύτερης/ξένης γλώσσας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Δερμεντζόπουλος Χρήστος

Καθηγητής Ανθρωπολογίας της Τέχνης, Τμήμα Εικαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Δορδανάς Στράτος

Επίκουρος Καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ευρωπαϊκής και Βαλκανικής Ιστορίας, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών & Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ζιώγας Ιωάννης

Αναπληρωτής Καθηγητής Ζωγραφικής, Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Κοσμήτορας Σχολής Καλών Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ηλιάδου – Τάχου Σοφία

Καθηγήτρια Νέας Ελληνικής Ιστορίας και Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Καραφύλλης Αθανάσιος Καθηγητής Επιστημών της Αγωγής με έμφαση στην Ιστορία της Εκπαίδευσης, Πρόεδρος Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Κασβίκης Κωνσταντίνος Επίκουρος Καθηγητής Διδακτικής της Ιστορίας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Κηπουροπούλου Ευμορφία Διδάσκουσα ΠΔ 407/80, Παιδαγωγική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Κιμουρτζής Παναγιώτης Καθηγητής Εκπαιδευτικής Πολιτικής και Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Ιστορικών της Εκπαίδευσης.
Μαντζούφας Παναγιώτης Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Νομική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Μαυρίδης Στυλιανός Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω, Αντιπρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, Μεταδιδάκτωρ Δημοσιονομικού Δικαίου, Ειδικός Επιστήμονας ΠΔ 407/80 Τομέα Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης/ Νομική/ΔΠΘ
Μέλφου Αικατερίνη Καθηγήτρια, Αγροτική Οικονομική Ανάλυση, Τμήμα Γεωπονίας, Κοσμήτορας της Σχολής Γεωπονικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Μπέτσας Ιωάννης Επίκουρος Καθηγητής Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Παπαευαγγέλου Αθανάσιος Διδάκτωρ Νομικών Επιστημών ΑΠΘ, Συντονιστής Προγραμμάτων ΕΠΠΑΙΚ – ΠΕΣΥΠ, Διευθυντής ΑΣΠΑΙΤΕ Δυτικής Μακεδονίας, Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Π.Ε Κοζάνης
Σκούρτης Ιωάννης Καθηγητής, Φιλοσοφική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ταμουτσέλης Νικόλαος Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.), Διδακτική Εικαστικών Τεχνών- Εικαστικά Εργαστήρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Φίλης Κωνσταντίνος Διεθνολόγος, Διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων Πανεπιστημίου Reading, Εκτελεστικός Διευθυντής Ερευνών Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων Παντείου Πανεπιστημίου, Αναλυτής Διεθνών Θεμάτων του ANT1

Πίνακας περιεχομένων

Από το Σόροβιτς στη Φλώρινα. Το βίωμα του πολέμου μέσα από τα στρατιωτικά ημερολόγια	10
Θεματική ενότητα: Ιστορία.....	10
Ταυτότητες.....	10
Αλληλογραφώντας από το Μακεδονικό Μέτωπο: Η Οδύσσεια του Alexandre Berraud	11
Η δράση των γυναικών στην Αντίσταση ως υπέρβαση των έμφυλων ταυτοτικών ορίων: Μια βιογραφική αφηγηματική προσέγγιση	12
Οι «στάσεις» των εκπαιδευτικών της Φλώρινας στο πλαίσιο της κατοχικής, εαμικής και μετεμφυλιακής περιόδου, ενώπιον των αλλαγών του διακυβεύματος: οι διεκδικήσεις προνομίων στο όνομα της «εθνικοφροσύνης»	13
Το παρελθόν ως διακύβευμα: Από τον «Αρχαιομακεδονισμό» του Nicola Gruevski στη «Συμφωνία των Πρεσπών»	15
Η περιοχή ως διακύβευμα	15
Οι ελληνικές, βουλγαρικές και σερβικές εθνογραφικές στατιστικές για τον πληθυσμό της περιοχής της Φλώρινας υπό το πρίσμα των εθνικών διεκδικήσεων.....	16
Η «μετέωρη» σύγκρουση Δημόσιας Ιστορίας για τον «πελαργό» του Θ. Αγγελόπουλου: με αφορμή την ανάδειξη μιας οπτικοακουστικής πηγής.....	17
«Έσωσε το χωριό από βέβαιο αφανισμό»: μεταξύ συμφιλίωσης και θείας σωτηρίας.....	18
Αεροπορικός Πόλεμος: Το ταξίδι των FRANZ και EMIL στη Μακεδονία την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.....	19
Μεσοπόλεμος, εθνική ταυτότητα.....	19
Εθνικές επέτειοι και εθνική ταυτότητα: το ιστορικό λεύκωμα των εορτών για την εκατονταετηρίδα της ελληνικής ανεξαρτησίας στην Κοζάνη το 1930	21
Έθνος και εθνική ταυτότητα στον Μεσοπόλεμο: Ο λόγος των εθνικιστικών οργανώσεων της Επαρχίας Φλώρινας. Η περίπτωση των «Νέων Χωρικών» και της «Ε.Ο.Ν.»	21
Η συγκρότηση της ελληνικής ταυτότητας στην Επαρχία Φλώρινας κατά τον Μεσοπολέμο: η συμβολή του τοπικού Τύπου στη διαδικασία γλωσσικού σχηματισμού της	22
Η εξέλιξη του συνεταιριστικού θεσμού στη Δυτική Μακεδονία: οι συνεταιρισμοί στον πρωτογενή τομέα παραγωγής.....	23
Η Δυτική Μακεδονία μετά τον Εμφύλιο: ανασυγκρότηση υπό καθεστώς επιτήρησης. Μια πρώτη προσέγγιση	24
Εμφύλιος, μετακατοχικά και μετεμφυλιακά ζητήματα	24
Η πολιτιστική και αθλητική κίνηση στη Φλώρινα την περίοδο του Εμφυλίου μέσα από δημοσιεύματα του Τοπικού τύπου	25
Το έργο των Δημάρχων Φλώρινας την περίοδο του Εμφυλίου	26

Εύθραυστες ισορροπίες στη μετακατοχική Φλώρινα	27
Για μια ανάδειξη της μετεμφυλιακής περιόδου της Φλώρινας (1950-1974): όψεις, κερτημένα, υποθέσεις και προοπτικές σύνθεσης του πεδίου ιστορικής έρευνας	28
Ιστορικό Γυμνάσιο-Οικοτροφείο Τσοτυλίου: 150 χρόνια συμβολής στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας της Δυτικής Μακεδονίας (1871-2021)	29
Θεματική ενότητα: Εκπαίδευση.....	29
<i>Γλωσσικές μειονότητες, ανώτερη και δευτεροβάθμια εκπαίδευση</i>	<i>29</i>
Η παρουσία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών στην ανώτερη εκπαίδευση της Βορείου Ελλάδας: από μια «αυστηρή» εσωτερική λειτουργία στην «ιδανική» εξωτερική εικόνα	30
Η εκπαίδευση των Αρμανόφωνων (Βλαχόφωνων) Ελλήνων στην περιφέρεια της Καστοριάς κατά τον 19ο αιώνα μέχρι την απελευθέρωσή της (1912)	32
Η εκκλησιαστική και εκπαιδευτική κατάσταση των αλλόγλωσσων πληθυσμών μέσα από τις εκθέσεις των Μητροπολιτών Φλώρινας και Καστοριάς το 1920	32
Οι ελληνικές τοπικές μουσικές παραδόσεις στο μάθημα «Παιδικό Τραγούδι» του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Φλώρινας: πρωτοτυπία ή αναγκαιότητα;	33
<i>Σύγχρονα εκπαιδευτικά ζητήματα</i>	<i>33</i>
Απόψεις νηπιαγωγών για τη διαδικτυακή επιμόρφωσή τους στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας σε μαθητές προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτικό/ προσφυγικό προφίλ	34
Σχολικές δράσεις για τον εορτασμό των 200 ετών από την Επανάσταση του 1821 ως άσκηση των μαθητών στην πολιτειότητα: Το παράδειγμα της δημιουργίας Επετειακού Ψηφιακού Μαθητικού Περιοδικού για το 1821 στην Έκτη Δημοτικού	35
Η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και η συνεργασία σχολείου -Πανεπιστημίου στη Φλώρινα ως παράγοντες αλλαγών: Η συμβολή των ΤΠΕ στην αποσαφήνιση γεωμετρικών εννοιών σε μαθητές ΣΤ' Δημοτικού και φοιτητές ΠΤΔΕ	37
Η Αγγειοπλαστική Τέχνη στην Φλώρινα και η παιδαγωγική αξιοποίηση των δράσεων της.....	38
Ελευθέριος Βενιζέλος και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση: η προώθηση της γεωργικής εκπαίδευσης στη Δυτική Μακεδονία	39
<i>Ιστορική εξέλιξη, Δημοτικισμός, μεταρρυθμίσεις, γλωσσικές μειονότητες</i>	<i>39</i>
Μέσα από τα δικά τους μάτια: Σλαβοφωνία και εκπαίδευση κατά τα έτη 1945- 1970 στην ευρύτερη περιοχή του νομού Φλώρινας	40
Η χωρο-χρονική διάσταση του εκπαιδευτικού θεσμού. Η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας στη διάρκεια του 20ού αιώνα	41
Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός - Γλωσσική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση μέσα από την αλληλογραφία των Δημήτρη Γληνού, Αλέξανδρου Δελμούζου και Μανόλη Τριανταφυλλίδη (1910-1926)	42
Όψεις του αγροτικού-γαιοκτησιακού ζητήματος. Η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας: μια πρώτη προσέγγιση	43

Θεματική ενότητα: Κοινωνία.....	43
<i>Μετακινήσεις πληθυσμών, οικονομία, θρησκεία</i>	43
Πρόσφυγες και σωματειακή οργάνωση. Η περίπτωση της Ευξείνου Λέσχης Φλώρινας	44
Πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής στη Δυτική Μακεδονία: οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές προκλήσεις	45
Όψεις μιας διαμάχης στη Δυτική Μακεδονία, Κοζάνη – Πτολεμαΐδα. Ο τοπικός «προσδιορισμός» μέσα από τα κατάλοιπα μιας αντιπαράθεσης ανάμεσα σε μια Χριστιανική και μια Μουσουλμανική κοινότητα	46
Μετακινήσεις πληθυσμού της Δυτικής Μακεδονίας στα τέλη του 19ου - αρχές του 20ου αιώνα: Η περίπτωση της Βέροιας	46
Εγκαταστάσεις των προσφύγων στην Επαρχία Φλώρινας την περίοδο 1922-1930: Δημογραφικές μεταβολές και οικονομική αποκατάσταση των νεήλυδων	48
Μικρασιάτες πρόσφυγες στη Φλώρινα: Υγεία - περίθαλψη – πρόνοια (1922-1932)	48
<i>Μετακινήσεις πληθυσμών, οικονομία, σχέσεις πληθυσμών</i>	48
Η Πλουρίνα και οι Μοναστηρλί Εβραίοι	49
(Η επανίδρυση της εβραϊκής κοινότητας της Φλώρινας)	49
Οι σχέσεις εντόπιων και προσφύγων στα μεικτά χωριά του νομού Φλώρινας	50
Φλώρινα και Επανάσταση του 1821	52
Θεματική ενότητα: Δίκαιο	52
<i>Δικαιοπραξίες, Συντάγματα και Επανάσταση</i>	52
Η δημοκρατική αρχή στα ελληνικά Συντάγματα του 20ου αιώνα και η επίδρασή της στην κοινωνική οργάνωση της Δυτικής Μακεδονίας.....	53
Το Σύνταγμα του 1911 και η επίδρασή του στην ομαλή ενσωμάτωση των λεγόμενων νέων χωρών στο ελληνικό κράτος	54
«Αι ανώμαλοι δικαιοπραξίαι» ως παράγοντας διαμόρφωσης πολιτικής. Το παράδειγμα της Δυτικής Μακεδονίας	55
«Όστρακα τινά, άχροα χειροποίητα...»	56
120 χρόνια αρχαιολογική έρευνα της προϊστορίας στη Δυτική Μακεδονία: χαμηλές προσδοκίες και απροσδόκητες πρωτιές.....	56
Θεματική ενότητα: Τέχνες και Πολιτισμός	56
<i>Αρχαιολογία, Διανόηση, Εικαστικές Τέχνες, Κινηματογράφος</i>	56
Φλώρινα: Εκφάνσεις του τοπικού στις εικαστικές τέχνες. Η περίπτωση του Γιώργου Γαζέα (Φλωέλ)	58
Οι εικαστικές τέχνες στην Κοζάνη των τελευταίων σαράντα ετών	58
Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης (1882-1938): ένας δυτικομακεδόνας διανοούμενος στις αρχές του 20ού αιώνα	59

Μια όψιμη εκδοχή της «μετέωρης» κινηματογραφικής ιστορίας της Φλώρινας: ιδεολογικές αντιπαράθεσεις	60
Δημόσια γλυπτική της Φλώρινας: μνήμη, ταυτότητα, ιστορία, μαθητεία και μια απόπειρα εισαγωγής στον κόσμο των Digital Humanities.....	61
<i>Εικαστικές Τέχνες, Κινηματογράφος, Αρχιτεκτονική, Αρχαιολογία, Ποίηση.....</i>	61
Η κινηματογραφική κάμερα ως μέθοδος καταγραφής ιστορικής μνήμης	62
Στην αρχή του 20ου αιώνα: Σημαντικά Παλαιοντολογικά Ευρήματα στον Πολύλακκο Κοζάνης	63
Το πολιτικό στην τέχνη της μετεμφυλιακής Φλώρινας: η περίπτωση των ποιημάτων του περιοδικού του Φ.Σ.Φ. «Ο Αριστοτέλης» (1957-1974)	65
Πολιτιστικές εκφράσεις των οικοδομικών συνεργειών της Δροσοπηγής Φλώρινας στην Ρουμανία .	66

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Θεματική ενότητα: Ιστορία

Ταυτότητες

1912

Από το Σόροβιτς στη Φλώρινα. Το βίωμα του πολέμου μέσα από τα στρατιωτικά ημερολόγια

Βακάλη Άννα

Μέλος Ε.ΔΙ.Π Δημιουργικής Γραφής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
avakali@otenet.gr

Λαφτσίδου Δέσποινα

Εκπαιδευτικός στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Φοιτήτρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Δημιουργικής Γραφής του ΠΔΜ
dlafτσι@hotmail.com

Η παρούσα εργασία διερευνά τη χρονική περίοδο του Α' Βαλκανικού πολέμου και συγκεκριμένα τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στα χωριά της Φλώρινας λίγες ημέρες πριν από την απελευθέρωση της πόλης, αλλά και αργότερα. Έχει ως στόχο την ανάδειξη λεπτομερειών του πολέμου, όπως διαφαίνονται μέσα από τα ημερολόγια των στρατιωτών, αλλά και όσων κατέγραφαν τις εντυπώσεις τους από τα πεδία των μαχών, όπως η ζωγράφος Θάλεια Φλωρά-Καραβία, η οποία ακολουθούσε τον διάδοχο Κωνσταντίνο και ο «επισκέπτης μετά των μαχών» Γ. Β. Τσοκόπουλος.

Η προσέγγιση αυτού του κεφαλαίου της στρατιωτικής ιστορίας γίνεται με τη μελέτη ημερολογιακών κειμένων Ελλήνων στρατιωτών, αλλά και τη συνδρομή της Δημιουργικής Γραφής μέσα από δραστηριότητες παραγωγής ανάλογου ημερολογιακού λόγου. Συγκεκριμένα, μαθητές της Γ' Λυκείου κλήθηκαν να μελετήσουν τα κείμενα απλών στρατιωτών και αξιωματικών που συμμετείχαν στις μάχες γύρω από την περιοχή της Φλώρινας και να παράγουν το ημερολόγιο ενός Οθωμανού στρατιώτη που έλαβε μέρος στις ίδιες μάχες και αναγκάστηκε με τη μονάδα του να υποχωρήσει μετά την απελευθέρωση της πόλης.

Στόχος της εργασίας είναι η καλλιέργεια της ιστορικής ενσυναίσθησης και η συγκρότηση της ιστορικής σκέψης και συνείδησης των μαθητών με μια πολυπρισματική θεώρηση του παρελθόντος, ενώ ταυτόχρονα δίνεται η δυνατότητα παραγωγής εκφραστικού λόγου και εξοικείωσής τους με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ημερολογιακής γραφής. Παράλληλα, η επαφή των μαθητών με δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής στο μάθημα της ιστορίας, μπορεί να οδηγήσει στην κατάκτηση της ιστορικής γνώσης με έναν παιγνιώδη και εν τέλει πιο ελκυστικό τρόπο, καθώς οι μαθητές καλούνται να βρεθούν στη θέση του «άλλου» και να εντάξουν τον εαυτό τους σε ένα συγκεκριμένο -συνά συγκρουσιακό- ιστορικό πλαίσιο. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας θα παρουσιαστούν αποσπάσματα από τα κείμενα ημερολογιογράφων, τα οποία θα καλύπτουν χρονικά τα γεγονότα Οκτωβρίου- Νοεμβρίου του 1912 στα χωριά της Φλώρινας, πριν, αλλά και μετά από την

απελευθέρωση της πόλης: Αμύνταιο (Σόροβιτς), Μπάνιτσα (Βεύη), Γκορνίτσοβο (Κέλλη) κ.ά. Αξιοποιώντας τις μαρτυρίες των Ελλήνων ημερολογιογράφων, οι μαθητές θα διαμορφώσουν το αντίστοιχο ημερολόγιο ενός Τούρκου στρατιώτη, καταγράφοντας τα γεγονότα από την πλευρά του αντιπάλου, επιβεβαιώνοντας ή διαψεύδοντας τις πληροφορίες που αντλούνται από αυτές.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Τοπική Ιστορία, Δημιουργική Γραφή, ημερολόγια, ιστορική ενσυναίσθηση

Αλληλογραφώντας από το Μακεδονικό Μέτωπο: Η Οδύσσεια του Alexandre Berraud

Κεφαλός Παναγιώτης

Δάσκαλος, Υποψήφιος Διδάκτωρ Ιστορίας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου του ΠΤΔΕ του
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
panosozi@yahoo.gr

Η «Πρώτη μεγάλη ανθρωποσφαγή της Ευρώπης» βρισκόταν ήδη στο δεύτερο έτος της. Στο Μακεδονικό Μέτωπο, το Νοέμβριο του 1916, Γάλλοι στρατιώτες συμμετέχουν στην επιχείρηση του Στρατηγού Σαράιγ να καταλάβει την πεδιάδα του Μοναστηρίου και να αποκόψει τις εχθρικές συγκοινωνίες. Ο Alexandre Berraud, soldat de 2^e classe (στρατιώτης 2ης τάξης) του 260^{ου} Γαλλικού Συντάγματος Πεζικού συμμετέχει στις επιχειρήσεις. Από το Πισοδέρι με καρτ ποστάλ γράφει στη γυναίκα του: *«Αγαπημένη μου. Από χθες το βράδυ ξεκουραζόμαστε στο Πισοδέρι. Καταλάβαμε όλες τις κορυφογραμμές και τώρα οι Βούλγαροι καθυστερούν. Έχουμε το δρόμο προς τη Φλώρινα και ο ανεφοδιασμός θα γίνει όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Τρώμε κρέας "μαϊμού" και μπισκότα χωρίς κρασί. Είναι ανυπόφορο! Πριν από 8 ημέρες αγγίζαμε μόνο το ένα τέταρτο του ψωμιού! Είναι παγωμένο κρύο! Οι Βούλγαροι έχουν εδραιώσει τις θέσεις τους. Νομίζω ότι θα παραμείνουμε εδώ στην πρώτη γραμμή. Αν θέλετε να προσανατολιστείτε, αγοράστε έναν λεπτομερή χάρτη "Περιοχή Μοναστίρ", από το οποίο είμαστε 8 ώρες με τα πόδια και 4 ώρες από τη Φλώρινα».*

25 Νοεμβρίου 1916. Η τελευταία καρτ-ποστάλ ταχυδρομείται. Τρεις εβδομάδες αργότερα, στις 13 Δεκεμβρίου 1916, ο Berraud καταγράφεται νεκρός (Tué à l'ennemi – σκοτωμένος από τον εχθρό), μετά τις μάχες που πραγματοποιήθηκαν γύρω από το Μοναστήρι. Τον Μάιο του ίδιου έτους, είχε αναφέρει στη γυναίκα του: *«Κράτησε όλες αυτές τις κάρτες, ώστε να μπορώ να σου κάνω ένα ωραίο άλμπουμ του ταξιδιού μου. Να προσέχεις πώς τις πιάνεις με τα δάχτυλα σου, ώστε τα χρώματα να διατηρηθούν».*

Κατά το χρονικό διάστημα ενός έτους (Νοέμβριος 1915 – Νοέμβριος 1916), ο Berraud ταχυδρόμησε στη σύζυγο του ογδόντα επτά (87) καρτ ποστάλ από διάφορες περιοχές του Μακεδονικού Μετώπου. Στο παρόν κείμενο θα ερευνηθούν δεκαοχτώ (18) καρτ ποστάλ από την περιοχή της Μακεδονίας. Ειδικότερα: Βέροια (v.68 και v.69):3-9-16, Κοζάνη (v.71):8-9-16, Καστοριά (v.73 και v.74):15-9-16, Πισοδέρι (v.75, v.76 και v.77): 21-9-16, Φλώρινα (v.78):2-10-16, Ακρίτα (v.79):10-10-16, Πρέσπες (v.80, v.81 και v.82):4-26-10-16, Ελληνοσερβικά σύνορα – κοντά στο χωριό Κρατερό(v.83):12/22-10-16, Άνω Κλεινές (v.84 και v.85):1/3-11-16, Δράγος (v.86):9-11-16, Μοναστήρι (v.87):20-11-16.

Οι εικονογραφήσεις του αστικού και φυσικού τοπίου οι οποίες εντοπίζονται στο μπροστινό μέρος των καρτ ποστάλ είναι απαράμιλλης ομορφιάς. Όλες, σχεδιασμένες με πενάκι και μαύρο μελάνι και χρωματιστά μολύβια, διατηρημένες σε άριστη κατάσταση έως σήμερα. Στο μεγαλύτερο μέρος τους καθημερινές παρά πολεμικές, επιτρέπουν την διερεύνηση της ματιάς του στρατιώτη, ενός δυτικού και τον τρόπο που αποτυπώνει το διαφορετικό, μα όμορφο, από το δικό του οικείο δυτικότροπο περιβάλλον.

Παράλληλα, θα επιχειρηθεί η ανάδειξη της ερευνητικής αξίας του πρωτογενούς αυτού ιστορικού υλικού, η οποία έγκειται στο γεγονός πως τα σκίτσα και τα κείμενα συνδέονται στενά επιτρέποντας την ανάδυση του ιστορικού και κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου της συγκεκριμένης εποχής, μέσα στην ευρύτερη εικόνα του πολέμου. Μίας εικόνας, όπου ο φακός εστιάζει στην ατομική εμπειρία των στρατευμάτων που πολέμησαν και των πληθυσμών που τον υπέστησαν και το πώς αυτοί συνδιαμορφώνουν το σκηνικό του πολέμου ή επηρεάζονται από αυτό: *«Η περιοχή είναι ελληνική, δεν είναι άγρια όπως η Μακεδονία. Είναι όμορφη και πολύ γραφική. Η υγεία μου είναι καλή, αλλά τι κόπωση!!»*.

Τέλος, αξιοσημείωτη ερευνητική προσοχή θα δοθεί στο γεγονός ότι ο Berraud παρέχει «υπερβολικά» ακριβείς πληροφορίες ως προς τις περιοχές που επισκέπτεται με το σύνταγμα του. Διότι, με την έναρξη του Μεγάλου Πολέμου αργά ή γρήγορα εισήχθη ταχυδρομικός έλεγχος και λογοκρισία, για την αποφυγή μετάδοσης στρατιωτικών μυστικών, τον έλεγχο του ηθικού των στρατιωτών και τον εντοπισμό τυχόν “ανατρεπτικών ιδεών”. Ανατρεπτικών ιδεών οι οποίες διαγράφονταν – «caviardés» – από τους λογοκριτές με μελάνι και μολύβι και πολλές φορές σημαντικός αριθμός λέξεων δεν μεταδίδονταν καθόλου.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, Μακεδονικό Μέτωπο, Αλληλογραφία, Καρτ ποστάλ.

Η δράση των γυναικών στην Αντίσταση ως υπέρβαση των έμφυλων ταυτοτικών ορίων: Μια βιογραφική αφηγηματική προσέγγιση

Κηπουροπούλου Γεωργία

Δρ. Ιστορίας, Μεταδιδάκτωρ Παιδαγωγικής και Αγροτικής Ιστορίας Παν/μίου
Δυτικής Μακεδονίας, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
georgkip@yahoo.com

Κηπουροπούλου Ευμορφία

Διδάσκουσα 407/80, ΠΤΔΕ, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών,
Παν/μιο Δυτικής Μακεδονίας
kipouropoulou@gmail.com

Η παρούσα έρευνα μελετάει τις αφηγήσεις 21 γυναικών για τη συμμετοχή και τη δράση τους στην περιοχή της Φλώρινας την περίοδο 1941-1944. Ως εργαλείο έρευνας χρησιμοποιήθηκε η προφορική ιστορία. Η προφορική ιστορία είναι μία μέθοδος έρευνας που χρησιμοποιείται για να διερευνήσει και να αναλύσει τις μαρτυρίες που προκύπτουν από τις αφηγήσεις των πληροφορητών, την ιστορία των ανθρώπων, όπως την έζησαν οι ίδιοι. Με τις προφορικές μαρτυρίες διάφορες κατηγορίες ανθρώπων που δεν είχαν πρόσβαση στον δημόσιο λόγο αποκτούν φωνή και διαμορφώνεται σταδιακά, αυτό που αποκαλούμε «ιστορία από τα κάτω»-

των αδύναμων κοινωνικά στρωμάτων και των περιθωριοποιημένων ομάδων. Μέσω της αφήγησης αναπαριστώνται ιστορίες ζωής και φανερώνεται πώς οι πολιτισμικά ενσωματωμένες ιστορίες διαμορφώνουν αντιλήψεις και ερμηνείες παράγοντας το αληθινό αλλά και το ίδιο το υποκείμενο. Καθώς ο λόγος βρίσκεται σε σχέση αλληλεπίδρασης με την κοινωνία επηρεάζει αλλά και επηρεάζεται από την κοινωνική πραγματικότητα. Αποτέλεσμα αυτής της αμφίδρομης σχέσης είναι να εντοπίζουμε αναπαραστάσεις του κόσμου μέσα στον λόγο. Χρησιμοποιώντας τη βιογραφική προσέγγιση στις αφηγήσεις των γυναικών προέκυψαν σημαντικές διαπιστώσεις. Οι γυναίκες ως δρώντα υποκείμενα την περίοδο της Εθνικής Αντίστασης αναδεικνύουν διάφορες διαστάσεις της γυναικείας τους ταυτότητας: της μαχήτριας, της επονίτισσας, του μικρού κοριτσιού που βρέθηκε στη δύνη του πολέμου, της μάνας, της γυναίκας που ανέλαβε να συντηρήσει την οικογένειά της, της οργανωμένης στο Κ.Κ.Ε., της αγρότισσας, της αλληλέγγυας στην άλλη γυναίκα, της επαναστάτριας, της συνειδητοποιημένης κοινωνικά αλλά και πολιτικά. Οι γυναίκες της αντίστασης στο σύνολό τους διαμόρφωσαν μία ενεργητική έμφυλη ταυτότητα: οι γυναίκες συνειδητοποιούν ότι παίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική μεταβολή και έχουν λόγο σε αυτήν.

Λέξεις, φράσεις - κλειδιά: Προφορική ιστορία, έμφυλη ταυτότητα, Αντίσταση, Φλώρινα, γυναικείος λόγος

**Οι «στάσεις» των εκπαιδευτικών της Φλώρινας στο πλαίσιο της
κατοχικής, εαμικής και μετεμφυλιακής περιόδου, ενώπιον των αλλαγών
του διακυβεύματος: οι διεκδικήσεις προνομίων στο όνομα της
«εθνικοφροσύνης»**

Κουρεμένου Ειρήνη

Διδάκτορας Τοπικής Ιστορίας & Ιστορίας της Εκπαίδευσης Σχολής Κοινωνικών και
Ανθρωπιστικών Επιστημών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Στέλεχος Εκπαίδευσης της
Β/θμιας Εκπ/σης Φλώρινας
eirenikourem@yahoo.gr

Ηλιάδου- Τάχου Σοφία

Α/θμια Καθηγήτρια Νέας ελληνικής Ιστορίας και Ιστορίας της Εκπαίδευσης Τμήματος
Δημοτικής Εκπαίδευσης Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών Πανεπιστημίου
Δυτικής Μακεδονίας
siliadou@uowm.gr

Η εστίαση της έρευνάς μας στο νομό της Φλώρινας οφείλεται στο γεγονός ότι η Φλώρινα υπήρξε πεδίο συγκρούσεων, τόσο την περίοδο της κατοχής, όσο και την περίοδο του εμφυλίου, με διακυβεύματα σχετικά με τα εθνικά ζητήματα της περιοχής. Είναι γεγονός ότι η σλαβοφωνία στη Φλώρινα δεν σήμαινε αναγκαία την ταύτιση με τον σλαβομακεδονισμό, αλλά την κυριαρχία της μητρικής σλαβικής γλώσσας, η οποία όμως δεν επαναπροσδιόριζε την ελληνική ταυτότητα των σλαβοφώνων.

Η διαπίστωση αυτή αποτέλεσε αφορμή για τη συγκρότηση των ερευνητικών μας ερωτημάτων και για την εστίαση της έρευνάς μας στο πεδίο των αντιθέσεων ή συγκρούσεων που έλαβαν χώρα, αποκλειστικά πλέον, στον χώρο των αυτοπροσδιοριζόμενων ως εθνικοφρόνων. Οι όροι «εθνικοφροσύνη» και «εθνικόφρων» χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία με το νόημα που τους αποδόθηκε την περίοδο εκείνη, από τα αστικά κόμματα, σύμφωνα με τα οποία ο όρος ταυτιζόταν με τον «αγνό εθνικό πατριωτισμό».

Οι ιδιαιτερότητες της παρούσας μελέτης σχετίζονται με το ότι, ενώ αφορούν σε αντιπαραθέσεις γηγενών εθνικοφρόνων εκπαιδευτικών που έλαβαν χώρα με καταγγελίες, ένορκες διοικητικές εξετάσεις κλπ, την περίοδο 1955-1956, χρησιμοποιούν αποδεικτική επιχειρηματολογία που ανάγεται σε τρεις μεταγενέστερες ιστορικές περιόδους: α) στην περίοδο της ίδρυσης των σλαβομακεδονικών σχολείων από το ΕΑΜ/ΚΚΕ, λίγο πριν από την εκπνοή της κατοχής (Οκτώβριος 1944) β) στις εμφύλιες συγκρούσεις μεταξύ ΕΛΑΣ/ ΕΔΕΣ τον Δεκέμβριο του 1944 στην Ήπειρο γ) στην περίοδο της εαμοκρατίας (Νοέμβριος 1944-Μάρτιος 1945) δ) στην περίοδο του «επίσημου» εμφυλίου (1946-1949). Το αποτέλεσμα είναι να εντάσσονται όλα όσα καταγγέλλονται στο συγκείμενο της μετεμφυλιακής εθνικοφροσύνης, η οποία επιβάλλει την ανάγνωση των πρωταγωνιστών δασκάλων ως «εθνικά επικίνδυνων», αφού αυτοί είχαν παραβιάσει προθύστερα τις αξίες και τους κανόνες της.

Επομένως τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα εξής: α) ποιες φέρονται πως ήταν οι «στάσεις» των εκπαιδευτικών μέσα στα τρία πλαίσια, κατοχή, εαμοκρατία, εμφύλιος; β) σε ποια διαφορετικά διακυβεύματα ανταποκρίνονταν οι στάσεις αυτές; γ) ποιος ήταν ο βαθμός αξιοπιστίας που θα μπορούσαμε να προσδώσουμε στις καταγγελίες αυτές; δ) σε ποια αξιώματα, θέσεις κ.λπ. απέβλεπαν και ποια ανταμοιβή επιδίωκαν; ε) πώς εκδηλώθηκε ο κρατικός έλεγχος την εποχή της μετεμφυλιακής εθνικοφροσύνης;

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε είναι η ιστορική ερμηνευτική. Η έρευνα βασίστηκε σε ανέκδοτες πηγές. Πρόκειται για εμπιστευτικά έγγραφα που μας παραδόθηκαν από τις οικογένειες των πρωταγωνιστών των συγκρούσεων, στο πλαίσιο των ειλημμένων ημιδομημένων συνεντεύξεων για να χρησιμοποιηθούν ως τεκμήρια για την ισχυροποίηση των θέσεων τους. Ακόμα χρησιμοποιήθηκε και το απομαγνητοφωνημένο υλικό των συνεντεύξεων ως πηγή.

Επίσης αξιοποιήθηκαν επίσημες απόρρητες επιστολές ή Εκθέσεις των τοπικών αρχών, όπως για παράδειγμα της Ασφάλειας, του κατοχικού Νομάρχη Φλώρινας Κ. Μπόνη, των Επιθεωρητών εκπαίδευσης, του Γενικού Επιθεωρητή στοιχειώδους εκπαίδευσης, οι οποίες αποτυπώνουν με ενάργεια τις θέσεις του καθεστώτος απέναντι στις αντιμαχόμενες παρατάξεις. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν αναφορά-καταγγελία του Σ.Ε. ή Α.Ε., προς τον Επιθεωρητή και αναφορά-καταγγελία των εφέδρων και του Σ.Ε., προς τον Πρωθυπουργό Α. Παπάγο, όπως και απαντητική του Μ.Α. με άγνωστο αποδέκτη. Τέλος αντλήθηκαν στοιχεία από τον φάκελο Α.Β.Ε. 112, Σ.Α.Ε. 108, Α.Ε.Ε. Διοικ. 22.1, ο οποίος περιλαμβάνει τις καταθέσεις μαρτύρων για την ΕΔΕ που διενεργήθηκε την περίοδο 1955-1956. Ο φάκελος βρίσκεται κατατεθειμένος στα ΓΑΚ Φλώρινας. Αποδελτιώθηκαν επίσης τα δημοσιεύματα του τοπικού τύπου ή οι προσωπικές καταθέσεις των πρωταγωνιστών εκπαιδευτικών, μέσα από βιβλία που εκδόθηκαν στη Φλώρινα. Οι πηγές καταβλήθηκε προσπάθεια να ενταχθούν στο ιστορικό – πολιτικό συγκείμενο, ενώ μελετήθηκαν και οι συναφείς αναφορές. Για λόγους δεοντολογίας τα ονόματα των εμπλεκόμενων προσώπων αναφέρονται με τα αρχικά τους.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: μετεμφυλιακό κράτος, εθνικοφροσύνη, σλαβοφωνία, εκπαίδευση

Το παρελθόν ως διακύβευμα: Από τον «Αρχαιομακεδονισμό» του Nicola Gruevski στη «Συμφωνία των Πρεσπών»

Ανδρέου Π. Ανδρέας

Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας
aandreou@uowm.gr

Κασβίκης Κωνσταντίνος

Επίκουρος Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας
kkasvikis@uowm.gr

Ο ακόμη, εν εξελίξει, εορτασμός των διακοσίων χρόνων από την επανάσταση του 1821, προσέφερε και προσφέρει ευκαιρίες για διαφορετικές προσεγγίσεις, ερμηνείες, επανα-νοηματοδοτήσεις του ίδιου του γεγονότος, ως σημαντικού αυτού κάθε αυτού, αλλά και πληθώρα άλλων πτυχών που συγκροτούν την έννοια της ιστορίας με βάση τις σύγχρονες ορίζουσες της θεωρητικής της θεμελίωσης (κοινωνία, μετασχηματισμοί, αντιλήψεις, νοοτροπίες, ταυτότητες, κουλτούρες, διαφορετικότητες, παγκοσμιοποίηση κ.λπ.) όχι μόνον για αυτό που ονομάζουμε σήμερα Νεοελληνική Ιστορία, αλλά και για την μεγάλη διεθνή, ακόμη, και παγκόσμια εικόνα, στην οποία με τον έναν ή άλλον τρόπο εντάσσεται η θεμελιακή πράξη του «1821». Επομένως, η ιδρυτική πράξη του 1821 θα αποτελέσει το θεμέλιο λίθο για μια σειρά από διεργασίες, που διαμόρφωσαν τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τους εαυτούς μας και κατανοούμε τους άλλους σήμερα. Πολιτική ιδεολογία, εθνική ιδεολογία, ανασύσταση ενός απώτατου «ιστορικού παρελθόντος» ως βάση για τη συγκρότηση της πολιτισμικής μνήμης κι επομένως της ιστορικής συνείδησης και ταυτότητας του «ανήκειν» σε ένα λαό, ένα έθνος, συνιστούν μερικά από τα δομικά στοιχεία που θεμελιώθηκαν μέσα από την παραπάνω ιδρυτική πράξη.

Η πρόθεση αυτής της ανακοίνωσης, είναι να προσπελάσει (εκ των πραγμάτων συνοπτικά) και να αναδείξει: α) τις διαφορετικές χρήσεις του αρχαίου μακεδονικού παρελθόντος στο παραδοσιακό εθνικό αφήγημα, που είναι γνωστό ως το τριμερές αδιάσπαστο και αδιάρρηκτο παρελθόν του ελληνισμού στο χώρο και το χρόνο, σχήμα που εξυπηρετούσε ποικιλοτρόπως την πολιτική ιδεολογία της Μεγάλης ιδέας από την πλευρά της Ελλάδας, κυρίως κατά την πρώτη εκατονταετία της ανεξαρτησίας της, β) τους σταθμούς που συνιστούν τομές και ρήξεις στις διεργασίες της ασθμαίνουσας Οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι οποίοι θα οδηγήσουν στην εθνική ολοκλήρωση, γ) την συνειδητή στροφή της πολιτικής ηγεσίας των γειτόνων, σήμερα Βόρειων Μακεδόνων (κυρίως μετά τη συνθήκη του Βουκουρεστίου) προς μια προγραμματική δημιουργία ενός «αρχαιομακεδονισμού» που εκφράστηκε μέσα από ένα γιγαντιαίο πρόγραμμα δημόσιας Ιστορίας και σε ολόκληρη τη χώρα, και τέλος δ) την πορεία (σημαντικοί σταθμοί/τομές που αποτελούν στην ουσία ρηγματώσεις του εθνικού αφηγήματος) από το 1912 μέχρι και την 17η Ιουνίου 2018, ημερομηνία που υπογράφεται η «Συμφωνία των Πρεσπών», χρησιμοποιώντας «αλληγορικά» και μεταφορικά την έννοια του γεωγραφικού ορίου, ως σημείο συνεννόησης και όχι διαχωρισμού, Πρέσπες (χωριό Ψαράδες), το τριεθνές σύγχρονο σύνορο μεταξύ Ελλάδας, Βόρειας Μακεδονίας και Αλβανίας, αλλά και ως το τοπόσημο της συναίνεσης. Μια συναίνεση που έθεσε ως βασική προϋπόθεση την αποκλειστική ιδιοκτησία από την ελληνική πλευρά της ιστορίας της Αρχαίας Μακεδονίας (ο αρχαίος Ελληνικός πολιτισμός, η ιστορία, η κουλτούρα και η κληρονομιά των βόρειων περιοχών της Ελλάδας σύμφωνα με τη Συνθήκη).

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Φλώρινα, Αρχαία Μακεδονία, Αρχαιομακεδονισμός, Συμφωνία των Πρεσπών, πολιτισμική μνήμη, μνημονικοί τόποι

Οι ελληνικές, βουλγαρικές και σερβικές εθνογραφικές στατιστικές για τον πληθυσμό της περιοχής της Φλώρινας υπό το πρίσμα των εθνικών διεκδικήσεων

Γιαννόπουλος Παναγιώτης

Ιστορικός, ΜΑ Βαλκανικής Ιστορίας και Τουρκολογίας

panagiotis1986@hotmail.com

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να εξεταστούν οι εθνογραφικές και άλλες στατιστικές αναφορές της ελληνικής, βουλγαρικής και σερβικής πλευράς κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα για την περιοχή του σημερινού Δήμου Φλώρινας. Οι κρατικές αλλά και οι ανεπίσημες αναφορές που θα εξεταστούν οφείλονται στο αυξανόμενο ενδιαφέρον των περιηγητών και των ξένων διπλωματών αλλά και των Μεγάλων Δυνάμεων για την οθωμανική Μακεδονία, λόγω της γεωστρατηγικής της θέσης. Ιδιαίτερα, μετά την Ανατολική Κρίση του 1875-1878 υπήρξε αλλαγή στην προσέγγιση και στην ερμηνεία των στατιστικών στοιχείων, καθώς τα στατιστικά στοιχεία αποτελούσαν τεκμήριο στην προσπάθεια νομιμοποίησης των εθνικών συμφερόντων της Ελλάδας και της Βουλγαρίας και δευτερευόντως της Σερβίας και της Ρουμανίας.

Θα παρουσιαστούν τα πληθυσμιακά, οικονομικά και θρησκευτικά στοιχεία της περιοχής της Φλώρινας κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα, σύμφωνα με την οπτική των τριών κρατών τα οποία ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για την Μακεδονία. Στην παρούσα ανακοίνωση θα αναλυθεί επίσης το συγκριτικό συμπέρασμα που προκύπτει από τις στατιστικές των τριών κρατών, οι οποίες προσπαθούσαν να δικαιολογήσουν τις εκάστοτε θέσεις και διεκδικήσεις της κάθε πλευράς για τα εδάφη της Δυτικής Μακεδονίας, και συγκεκριμένα για την περιοχή της Φλώρινας.

Μεθοδολογικά, θα χρησιμοποιηθούν αναφορές από την υπάρχουσα βιβλιογραφία και εκδεδομένες πηγές. Συγκεκριμένα θα αναζητηθούν σε περιηγητικές αναφορές, εθνογραφικές στατιστικές, στρατιωτικές στατιστικές, απογραφές πληθυσμού, εκκλησιαστικές και ευρωπαϊκές στατιστικές που υιοθετήθηκαν από τη μία ή την άλλη πλευρά. Όσον αφορά την ελληνική πλευρά θα εξεταστούν οι στατιστικές του Κλεάνθη Νικολαΐδη, του Νικολάου Θ. Σχινά, του Αθανάσιου Χαλκιάπουλου, του Alexandr Synvet και η πληθυσμιακή στατιστική της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης. Από τη βουλγαρική πλευρά θα εξεταστούν οι στατιστικές του Vasil Kanchov και του Brancoff, ενώ από σερβικής πλευράς θα εξεταστεί η τοπογραφική και εθνογραφική στατιστική του Stefan Verković.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία, Στατιστική, Εθνογραφία, Απογραφή, Πληθυσμός, Διεκδικήσεις

Η «μετέωρη» σύγκρουση Δημόσιας Ιστορίας για τον «πελαργό» του Θ. Αγγελόπουλου: με αφορμή την ανάδειξη μιας οπτικοακουστικής πηγής

Κεφαλάς Παναγιώτης

Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
panosozi@yahoo.gr

Σκυθιώτης Πέτρος

Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
pskythiotis@uowm.gr

Η παρούσα εισήγηση εντάσσεται στο ευρύτερο γνωστικό πεδίο της «ιστορίας μέσα από τις πηγές» με επίκεντρό της μια οπτικοακουστική πηγή Δημόσιας Ιστορίας που η ομάδα μας επιμελήθηκε και ανέδειξε στο ελληνικό κοινό. Αυτή είναι το ντοκιμαντέρ «Ταινία στα πρόθυρα νευρικής κρίσης» που αναφέρεται στα συγκρουσιακά γυρίσματα της ταινίας «Το μετέωρο βήμα του πελαργού» του Θόδωρου Αγγελόπουλου το 1991 στη Φλώρινα.

Σε πρώτο επίπεδο παρουσιάζεται η διαδικασία δημιουργίας και επεξεργασίας του παραπάνω οπτικοακουστικού εργαλείου από την ομάδα μας (προβλήματα, συνθήκες και προοπτικές), καθώς και κάποια στοιχεία για την υποδοχή και πρόσληψή του από το κοινό και από τα ΜΜΕ.

Σε δεύτερο επίπεδο, το ντοκιμαντέρ αντιμετωπίζεται θεωρητικά ως ιστορικό τεκμήριο αναζητώντας «τις ιστορίες που μπορεί να μας διηγηθεί», την «ιστορία» που μπορεί να εξαχθεί ερευνητικά «μέσα από αυτήν την πηγή». Στόχος είναι να ανιχνευθούν οι πολλαπλές λειτουργίες που μπορεί να επιτελέσει σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα που δύνανται να του τεθούν. Έτσι, το ντοκιμαντέρ μπορεί να λειτουργήσει ως οπτικοακουστικό τεκμήριο (με βάση τη μορφή του), ως τεκμήριο Δημόσιας Ιστορίας και τοπικής ιστορίας (με βάση το περιεχόμενό του). Συζητούνται και αναζητούνται θεωρητικά τα όρια και οι περιορισμοί, οι δυνατότητες και τα πεδία εφαρμογής-αξιοποίησής του.

Στη συνέχεια, αναδεικνύεται εμπειρικά αυτό καθαυτό το βασικό περιεχόμενο του συγκεκριμένου ντοκιμαντέρ, δηλαδή η ιδεολογική σύγκρουση που προκάλεσε ο Καντιώτης κατά του σεναρίου της ταινίας «Το μετέωρο βήμα του πελαργού» και κατ' επέκταση κατά του Αγγελόπουλου το 1991 στη Φλώρινα και τα γεγονότα που την χαρακτήρισαν κατά την διάρκεια των γυρισμάτων. Η σύγκρουση αυτή συνυφίνεται με το γενικότερο ιδεολογικό κλίμα εκείνης της εποχής με επίκεντρο τη Φλώρινα, χωρίς ωστόσο να περιορίζεται σε αυτήν, αφού η σύγκρουση αυτή πήρε πανελλήνια επίκαιρη διάσταση λόγω και της διεθνούς φήμης του Θ. Αγγελόπουλου.

Προσεγγίζονται, επίσης, τα πολλαπλά ερευνητικά ερωτήματα και οι διάφορες χρήσεις που μπορεί να επιτελέσει πέρα από το κεντρικό θέμα που αφορούσε στη σύγκρουση Εκκλησίας-Κινηματογράφου. Έτσι, πέρα από την ιδεολογική σύγκρουση, το ντοκιμαντέρ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να ανιχνευθεί ο υλικός πολιτισμός, οι νοοτροπίες, η κουλτούρα, ο τρόπος ζωής, οι τρόποι που αυτά συνδυάζονται σε όψεις της καθημερινότητας, ο τρόπος που οι Γάλλοι αντιμετωπίζουν τα παραπάνω κ.λπ.

Μέσα από αυτή την κατ' αρχάς πρακτική και έπειτα θεωρητική και εμπειρική ανάδειξη του ντοκιμαντέρ, υποστηρίζεται η εν δυνάμει συμβολή του και προτείνεται-ενθαρρύνεται η χρήση του (επισημαίνοντας τους περιορισμούς που αυτή ενέχει) για την διερεύνηση της

τοπικής ιστορίας των τελών του 20ού αιώνα στη Φλώρινα, αλλά και της Δημόσιας Ιστορίας για το ίδιο χρονικό διάστημα στην Ελλάδα με αφετηρία την προαναφερθείσα ιδεολογική σύγκρουση.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: κινηματογράφος, Δημόσια ιστορία, οπτικοακουστική πηγή, τοπική ιστορία, Θ. Αγγελόπουλος

«Έσωσε το χωριό από βέβαιο αφανισμό»: μεταξύ συμφιλίωσης και θείας σωτηρίας

Παυλός Κωνσταντίνος

Ιστορικός, ΜΑ

ko_pavlos@hotmail.com

Μανώλας Νικόλαος

Ψυχολόγος

nikosmanolas222@gmail.com

30 Ιουνίου 1944 οι γερμανικές κατοχικές δυνάμεις συγκεντρώνουν έπειτα από μπλόκο τον ανδρικό πληθυσμό του Κρόκου Κοζάνης στο προαύλιο του σχολείου με στόχο την ανεύρεση ανταρτών. 25 Γενάρη του 1944, ίδιο σκηνικό εκτυλίσσεται στο προαύλιο της εκκλησίας στην Αιανή Κοζάνης. Και στις δύο περιπτώσεις τα μπλόκα λύνονται σχεδόν αναίμακτα.

Και τα δύο περιστατικά αναβιώνουν λίγα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα κατά τη δεκαετία του 1980, περίοδο πολλαπλών μετασχηματισμών του ελληνικού κοινωνικο-πολιτικού και πολιτισμικού τοπίου. Στην περίπτωση της Αιανής ο ιερέας του χωριού ανασύρει το γεγονός, ερμηνεύοντας την έκβασή του ως σωτηρία του Αγίου Γρηγορίου, που γιόρταζε εκείνη την ημέρα και διεκδικεί την καθιέρωση μνημόσυνου για αυτό. Παρατηρείται ωστόσο, η ύπαρξη αντιφατικών μνημών και διεκδίκησης της ιστορικής αλήθειας και από άλλες ερμηνευτικές εκδοχές, που προκύπτουν σε τοπικό επίπεδο. Στο επεισόδιο του Κρόκου η απότομη έκλυση του συγκεντρωμένου πλήθους αποδίδεται ως θαυματουργή πράξη της Αγίας Παρασκευής, η οποία εμφανίστηκε εν είδει λαγού και απέσπασε την προσοχή των γερμανών στρατιωτών, που ήταν έτοιμοι να ανακαλύψουν «ενοχοποιητικά» στοιχεία για κατοίκους του χωριού. Και πάλι κατά τη διάρκεια της ίδιας δεκαετίας το γεγονός επανέρχεται στον δημόσιο διάλογο του χωριού, ενώ η ημέρα εορτής των Αγίων Αποστόλων, που συμβαίνει το γεγονός καθιερώνεται ως ετήσια τελετουργία τιμής και ευχαριστίας.

Ως συνέχεια δύο προηγούμενων ερευνών μας στη προβληματική των «σωτηριολογικών» αποδόσεων σε αφηγήσεις μπλόκων της Κατοχής στις οποίες διαπιστώσαμε την ύπαρξη διαιρεμένων μνημών, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την ανάδυση διαφορετικών πολιτικών ταυτοτήτων στον λόγο, στην παρούσα εισήγηση θα εξετάσουμε σε σύζευξη τα δύο προαναφερόμενα περιστατικά. Κοινός ερμηνευτικός τόπος στις αφηγήσεις και των δύο περιστατικών φαίνεται να είναι η θεϊκή απόδοση σωτηρίας κάτι το οποίο πρόκειται να αποτελέσει αφετηρία ανάλυσης και ερμηνείας.

Εκκινώντας από την προσέγγιση της μνήμης όχι ως μίας στατικής και αποκρυσταλλοποιημένης οντότητας, αλλά ως μίας επικοινωνιακά ανακατασκευασμένης εμπειρίας και υιοθετώντας τη λογο-αναλυτική θέση πως ο λόγος πρόκειται για κάτι ταυτοχρόνως κατασκευασμένο και κατασκευαστικό, θέτουμε ως κύρια ερωτήματα της έρευνας το πώς δομείται η αφήγηση των γεγονότων και το τι είδους ταυτότητες

κατασκευάζονται στον λόγο των συμμετεχόντων. Ποιες οι εν-τω-λόγω συνυφάνσεις του θρησκευτικού και του πολιτικού την περίοδο της επισπευσμένης συμφιλίωσης των «στρατοπέδων» της Αντίστασης; Πώς μνήμη και ταυτότητα διαπλέκονται στη συγκρότηση της αφήγησης του μεταβαλλόμενου ιστορικού διαλόγου στη δεκαετία του 1980;

Για την προσπέλαση των παραπάνω ερωτημάτων διενεργήθηκαν προφορικές συνεντεύξεις με κατοίκους που γνώριζαν ή είχαν ζήσει τα παραπάνω περιστατικά, ενώ συλλέχθηκαν δημόσιοι λόγοι της περιόδου, άρθρα εφημερίδων και βιβλίων τοπικής ιστορίας. Η χρήση της Θεματικής Ανάλυσης κρίνεται μία χρήσιμη μεθοδολογική επιλογή στην παρούσα έρευνα, καθώς παρέχει έναν ευέλικτο και μη στενά οριοθετημένο τρόπο προσέγγισης των ποιοτικών δεδομένων της ανάλυσης. Η δημιουργία θεμάτων μέσα από μοτίβα λόγου που παρουσιάζονται στο υλικό αναμένεται να δώσει και απαντήσεις στα ερωτήματα τα οποία τέθηκαν, συμβάλλοντας κατά αυτόν τον τρόπο στην τάση αποκεντροθέτησης της ιστοριογραφίας της δεκαετίας του '40.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Κατοχή, μνήμη, ταυτότητες, σωτηρία, Κοζάνη

Μεσοπόλεμος, εθνική ταυτότητα

Αεροπορικός Πόλεμος: Το ταξίδι των FRANZ και EMIL στη Μακεδονία την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Κεφαλός Παναγιώτης

Δάσκαλος, Υποψήφιος Διδάκτωρ Ιστορίας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
panosozi@yahoo.gr

«Ο λοχαγός μας φώναζε στο γραφείο του λόχου. [...] Απλωσε πάνου στο τραπέζι το σχεδιάγραμμα του χαρακώματος πουχουμε αντίκρυ, έβγαλε κ' ένα μάτσο φωτογραφίες του εχθρικού τομέα, παρμένες από αεροπλάνο. Μας έδειξε τη σειρά των συρματοπλεγμάτων, σημάδεψε τις πιο αδύνατες μεριές και τις εμπασές τους. Μας έδειξε ακόμα, σημειωμένα καταλεπτώς, τ' αμπριά τους, τα γραφεία, τα τηλεφωνεία και τις γνωστές θέσεις των πολυβόλων. Πρώτη φορά έβλεπα μίαν εργασία έτσι πολύπλοκη, σχολαστικά ευσυνείδητη, της κατασκοπείας και των τεχνικών υπηρεσιών της».

Οι αεροφωτογραφίες, δηλαδή φωτογραφίες της γήινης επιφάνειας, ξηράς ή θάλασσας, από αέρος, με πτητικό μέσο, γοήτευσαν εξαρχής αρκετούς λάτρεις ή μη της φωτογραφίας. Όμως η αεροφωτογραφία ως κλάδος της φωτογραφίας, «ανδρώθηκε» με την εφεύρεση του αεροπλάνου. Το πρώτο έτος του Μεγάλου Πολέμου τα ανώτερα κλιμάκια του στρατού σε κάποιες χώρες, παρά μόνο ενθουσιώδη δεν ήταν με το νέο αυτό μέσο απεικόνισης θεωρώντας το ασήμαντο για την πολυπόθητη νίκη. Εντύπωση που καταρρίφθηκε γρήγορα, το 1916, μιας κι οι περισσότερες από τις εμπόλεμες χώρες οδηγήθηκαν στην ευρεία χρήση αεροσκαφών για αναγνώριση μετατρέποντας τις αεροφωτογραφίες σε πολύτιμες πηγές πληροφοριών στρατιωτικού και γεωγραφικού χαρακτήρα. Το γεγονός ότι κατά το πρώτο εξάμηνο του πολέμου λήφθηκαν μερικές εκατοντάδες αεροφωτογραφίες, ενώ μέσα σε μόλις

εννέα μήνες το έτος 1918 εμφανίστηκαν πάνω από πέντε εκατομμύρια μαρτυρά ότι η αεροφωτογραφία άρχισε πλέον να παίζει σημαντικό ρόλο στην έκβαση των πολέμων.

Στο Μακεδονικό Μέτωπο, για τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούσαν οι Κεντρικές Δυνάμεις την αεροφωτογραφία, ο Γερμανός Πιλότος Haupt Heydemarck αναφέρει στο προσωπικό του ημερολόγιο: *«Διείσδυση στις γραμμές τους και φωτογράφιση του αγγλικού πεδίου στρατωνισμού στο Orljak[...]Δέκα λεπτά αργότερα το στρατόπεδο ήταν αποτυπωμένο στις φωτογραφικές πλάκες [...] με σκοπό να διαφυλάττουμε το βουλγαρικό γενικό επιτελείο από κάθε άσχημη έκπληξη»* (Γεωργιάδης, 2012: 32). Εκτός από τη λήψη φωτογραφιών, πολλές φορές οι αποστολές απαιτούσαν και ρίψη βομβών σε στόχους: *«πρώτα οι φωτογραφίες, κατόπιν οι βόμβες. Ο Lenz φωτογράφησε τα πλοία στις δέστρες γρήγορα...και ξανάβαλε την κάμερα στην θέση λειτουργίας (εξωτερική θέση)»*.

Έτος 1917. Οι Franz και Emil πιλότοι της Deutsche Luftstreitkräfte, μαζί με μία μικρή ομάδα τεσσάρων μηχανικών, βρίσκονται στο αεροδρόμιο του Kanatlarci (Δήμος Πρίλεπ). Από εκεί με τα διπλάνα (Doppeldecker) αεροπλάνα τους Albatros D.III, απογειώθηκαν για αποστολή αναγνώρισης. Πετώντας σε ύψη 700 έως 3600 μέτρων πάνω από το Μοναστήρι και το ευρύτερο γεωγραφικό περιβάλλον αποτύπωσαν σε πενήντα (50) αεροφωτογραφίες, διαστάσεων 13x18 εκατοστών, περιοχές και πόλεις στα γεωγραφικά όρια μεταξύ Κρούσοβο–Φλώρινας. Υλικό πρωτογενές, ανάλογης σπουδαιότητας, αν ληφθεί υπόψιν η πτήση πραγματοποιήθηκε με μονοθέσιο διπλό, συνεπώς οι δύο πιλότοι παράλληλα τραβούσαν φωτογραφίες κι άλλαζαν φωτογραφικές πλάκες. Κι όλα αυτά με παγωμένα δάχτυλα στα 5.000 πόδια.

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει την πολεμική αεροφωτογραφία, τη χρήση και την εξέλιξη της ως “εργαλείο του πολέμου” την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στο Μακεδονικό Μέτωπο, καλύπτοντας ένα σημαντικό κενό της ιστοριογραφίας. Ειδικότερα, θα επιχειρηθεί σύγκριση γερμανικών και γαλλικών αεροφωτογραφιών, για εντοπισμό ομοιοτήτων-διαφορών στην οργάνωση των τμημάτων και τις τεχνικές λήψης και θα παρουσιαστούν μερικές από τις αλλαγές στις τεχνικές σημειογραφίας των αεροφωτογραφιών, όπως η μετέπειτα καταγραφή του φακού και του ύψους, ο αριθμός μοίρας, η ημερομηνία και στρατηγικών στοιχείων χαρτογράφησης (με σύμβολα- γράμματα της αλφαβήτου), τοποθεσίες χαρακωμάτων ή επικείμενες επιθέσεις του εχθρού. Ολόκληρες πόλεις από ψηλά, στρατηγικά κτήρια και θέσεις, δρόμοι, αναχώματα, χαρακώματα πρώτης γραμμής, στρατώνες, θέσεις πυροβολαρχίας πυροβολικού, γραμμές τροφοδοσίας, κίνηση στρατευμάτων, χαρτογράφηση βουνών και μετατοπίσεις εδάφους, σκιές, είναι μερικές από τις πολύτιμες οπτικές ενδείξεις των φωτογραφιών των Franz και Emil, που χρίζουν έρευνας επιτρέποντας μας μία νέα προοπτική για τον πόλεμο στον άξονα Φλώρινας– Μοναστηρίου την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, Μακεδονικό Μέτωπο, Φλώρινα-Μοναστήρι, Αεροφωτογραφίες

Εθνικές επέτειοι και εθνική ταυτότητα: το ιστορικό λεύκωμα των εορτών για την εκατονταετηρίδα της ελληνικής ανεξαρτησίας στην Κοζάνη το 1930

Μπουνόβας Ιωάννης

ΕΔΙΠ, Παιδαγωγικό τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας, ΠΔΜ. Δρ. Παιδαγωγικής
boun.yan@gmail.com

Οι φωτογραφίες έχουν τη δική τους θέση διπλά στα γραπτά κείμενα. Η μαρτυρία των εικόνων συμβάλλει στην διερεύνηση της κοινωνικής ιστορίας σε επίπεδο νοοτροπιών και στάσεων, σε επίπεδο μνήμης. Επιτρέπουν δε στον απλό άνθρωπο μέσα από τις μη λεκτικές εμπειρίες του παρελθόντος να το κατανοήσει καλύτερα. Η δύναμη της οπτικής αναπαράστασης είναι σημαντική για το ευρύ κοινό στο οποίο τα μηνύματα της μπορούν να είναι προσιτά με πιο άμεσο τρόπο. Τα φωτογραφικά ντοκουμέντα πρέπει να τοποθετούνται στο πλαίσιο των πολιτικών, πολιτισμικών και κοινωνικών συμφραζομένων τους.

Το 1930 διοργανώθηκαν σε πολλές πόλεις της Ελλάδας γιορτές για την επέτειο των 100 χρόνων από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους με στόχο την έκφραση της εθνικής ταυτότητας και την αναπτέρωση του εθνικού φρονήματος, στην Κοζάνη αυτές πραγματοποιήθηκαν στις 22 Ιουνίου. Το ίδιο έτος εκδόθηκε ένα ιστορικό λεύκωμα για τις γιορτές αυτές το οποίο περιέχει, αποσπάσματα λόγων αλλά κυρίως πλήθος φωτογραφιών που τις περιγράφουν. Στόχος της εισήγησης είναι να παρουσιαστεί το ιστορικό αυτό λεύκωμα μέσα στο θεωρητικό πλαίσιο που έχει τεθεί για τη λειτουργία της φωτογραφίας ως ιστορικής μαρτυρίας σε συνδυασμό με το γραπτό κείμενο.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Οπτική αφήγηση, εθνική ταυτότητα, ιστορική μνήμη

Έθνος και εθνική ταυτότητα στον Μεσοπόλεμο: Ο λόγος των εθνικιστικών οργανώσεων της Επαρχίας Φλώρινας. Η περίπτωση των «Νέων Χωρικών» και της «Ε.Ο.Ν.»

Πουγαρίδης Στέφανος

Φιλολόγος, Υποψήφιος Διδάκτωρ Τοπικής Ιστορίας στη Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
stefanos_vasiliki@yahoo.gr

Η Επαρχία Φλώρινας, λόγω της πολυεθνοτικής σύνθεσης του πληθυσμού, προσείλκυσε το ενδιαφέρον οργανώσεων τύπου corporatism. Με τη δράση τους επιδίωξαν να συνεπικουρήσουν το ελληνικό κράτος προκειμένου να εξαλειφθεί η ξενοφωνία και ειδικά η σλαβοφωνία, καθώς στην οπτική τους η χρήση ξένης γλώσσας άνοιγε τον δρόμο για την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας στη Μακεδονία. Η «εκρίζωσις» του σλαβόφωνου ιδιώματος επεκτάθηκε μέχρι του σημείου να χρησιμοποιηθούν βίαια μέσα, μετά το 1936, όταν επιχειρήθηκε από τη μεταξική Κυβέρνηση ένας ολοκληρωτικός μετασχηματισμός της εθνικής ταυτότητας που συμπυκνώθηκε στην ονομασία Τρίτος Ελληνικός Πολιτισμός.

Στην παρούσα εισήγηση θα αναφερθούμε στη δράση της Οργάνωσης «Νέων Χωρικών» Αλώνων υπό την αρχηγία του Σ. Στανόη και στην αντίστοιχη της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας (Ε.Ο.Ν.) Φλώρινας. Σκοπός της εισήγησης είναι να αναλυθούν οι πρακτικές εκείνες που επιστράτευαν οι Οργανώσεις για την υλοποίηση της στοχοθεσίας τους. Οι

πρακτικές αυτές μπορούν να διακριθούν σε γλωσσικές και μη γλωσσικές. Με τον δεύτερο όρο εννοούμε τις δράσεις που ανέλαβαν για τον μετασχηματισμό της ταυτότητας των κοινωνικών δρώντων προς την επιθυμητή για αυτές κατεύθυνση. Με τον όρο «γλωσσικές πρακτικές» αναφερόμαστε στον λόγο των στελεχών των Οργανώσεων με τον οποίο επιχειρούν την αλλαγή της ταυτότητας καθώς και στον λόγο που παράχθηκε με αφορμή τη δράση των Οργανώσεων. Το υλικό που θα αποτελέσει αντικείμενο μελέτης, για την Οργάνωση των «Νέων Χωρικών» αρδεύεται από το αρχείο Δραγούμη, ενώ για την «Ε.Ο.Ν.» αντλείται από τον τοπικό Τύπο όπου δημοσιεύονται λόγοι στελεχών. Για την επεξεργασία των μη γλωσσικών πρακτικών θα εφαρμοστεί η ιστορική-ερμηνευτική μέθοδος, ενώ οι λόγοι θα αναλυθούν με τα εργαλεία της Λογοϊστορικής μεθόδου της Σχολής της Βιέννης. Αναμένουμε ότι με την παρούσα εισήγηση θα καλυφθεί ένα κενό στην τοπική Ιστορία για τις μεθόδους δράσης των εθνικιστικών Οργανώσεων στον Μεσοπόλεμο στην Επαρχία Φλώρινας καθώς και για το είδος της ταυτότητας που θέλησαν να επιβάλουν.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Εθνικισμός, Εθνική ταυτότητα, Νέοι Χωρικοί, Ε.Ο.Ν.

Η συγκρότηση της ελληνικής ταυτότητας στην Επαρχία Φλώρινας κατά τον Μεσοπολέμο: η συμβολή του τοπικού Τύπου στη διαδικασία γλωσσικού σχηματισμού της

Πουγαρίδης Στέφανος

Φιλολόγος, Υποψήφιος Διδάκτωρ Τοπικής Ιστορίας στη Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
stefanos_vasiliki@yahoo.gr

Μελετώντας κανείς τη δημογραφική κατάσταση που διαμορφώθηκε στη Φλώρινα ως αποτέλεσμα των ανώμαλων συνθηκών που επικράτησαν στις αρχές του 20ου στην περιοχή των Βαλκανίων, διαπιστώνει ότι άλλαξε άρδην η πληθυσμιακή σύνθεση της Επαρχίας. Στη Φλώρινα συγκεντρώθηκαν άνθρωποι από διαφορετικά πολιτισμικά πεδία, με διαφορετικές νοοτροπίες. Παράλληλα, σε ιδεολογικό επίπεδο, η κατάρρευση της αλυτρωτικής συνιστώσας της Μεγάλης Ιδέας άφηne ένα κενό το οποίο τα επόμενα χρόνια επρόκειτο να αναπληρωθεί από την εμφάνιση ενός νέου σημαίνοντος, αυτού της ελληνικότητας. Στο συγκεκριμένο αυτό, μαζί με τους εκπαιδευτικούς θεσμούς, ο τοπικός Τύπος της Φλώρινας συνέβαλε στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας των πολιτών του κράτους. Στο σημείο αυτό αξίζει να διευκρινίσουμε ότι ο όρος «ταυτότητα», στην παρούσα ανακοίνωση, δεν εννοιολογείται ως κάτι μονολιθικό, σταθερό και αναλλοίωτο, αλλά ως μια ιδιότητα η οποία διαμορφώνεται από την επενέργεια ποικίλων παραγόντων μεταξύ των οποίων και ο Τύπος. Άλλωστε, ο ρόλος του έχει αναγνωριστεί ως ένας από τους καθοριστικούς παράγοντες στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας. Στην παρούσα λοιπόν εισήγηση θα καταδειχθεί μέσα από παραπομπές από τον τοπικό Τύπο ότι οι δημοσιογράφοι και οι εκδότες με τα δημοσιεύματά τους συνέπραξαν, συνειδητά ή ασύνειδα, στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας των κοινωνικών υποκειμένων της Επαρχίας. Για τις ανάγκες της παρούσας ανακοίνωσης υιοθετούμε το επιστημολογικό πλαίσιο της θεωρίας του Billig. Για τον ολόπλευρο φωτισμό των γεγονότων θα πλαισιώσουμε το προς ανάλυση ζήτημα με ανέκδοτο υλικό από το αρχείο Δραγούμη, στο οποίο περιγράφονται οι συνθήκες λειτουργίας του τοπικού Τύπου. Θα εστιάσουμε σε δημοσιεύματα που θεωρούνται ιδεολογικά μανιφέστα των τοπικών εφημερίδων και σε επιλεγμένα αποσπάσματα κειμένων που αναδεικνύουν τον εθνικό προσανατολισμό του τοπικού Τύπου. Τα αποσπάσματα θα αναλυθούν με τη χρήση της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου σε συνδυασμό με τα εργαλεία της Λογοϊστορικής μεθόδου

της Wodak. Με τον τρόπο αυτό αναμένουμε ότι θα αναδειχθεί το πλαίσιο λειτουργίας του τοπικού Τύπου, με έμφαση στο είδος της εθνικής ταυτότητας που καλλιέργησαν οι αρθρογράφοι του στην περίοδο του Μεσοπολέμου.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Εθνική ταυτότητα, Επαρχία Φλώρινας, Τοπικός Τύπος.

Η εξέλιξη του συνεταιριστικού θεσμού στη Δυτική Μακεδονία: οι συνεταιρισμοί στον πρωτογενή τομέα παραγωγής

Σαπαρδάνη Ευφροσύνη

Υποψήφια Διδάκτωρ, Σχολή Γεωπονικών Επιστημών, Τμήμα Γεωπονίας, Πανεπιστήμιο
Δυτικής Μακεδονίας
Sapardanif@yahoo.gr

Μέλφου Αικατερίνη

Καθηγήτρια, Σχολή Γεωπονικών Επιστημών, Τμήμα Γεωπονίας, Πανεπιστήμιο Δυτικής
Μακεδονίας
kmelfou@uowm.gr

Χατζηθεοδωρίδης Φώτιος

Καθηγητής, Σχολή Οικονομικών Επιστημών, Τμήμα Περιφερειακής και Διασυνοριακής
Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
fxtheodoridis@uowm.gr

Λοΐζου Ευστράτιος

Καθηγητής, Σχολή Οικονομικών Επιστημών, Τμήμα Περιφερειακής και Διασυνοριακής
Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
eloizou@uowm.gr

Τα συνεργατικά σχήματα, από τις άτυπες μορφές συνεργασίας και τις ομοιοεπαγγελματικές ενώσεις μέχρι τις σύγχρονες μορφές συνεργατισμού, ανταπεξέρχονται ικανοποιητικά ή ακόμη και ακμάζουν σε περιόδους οικονομικής δυσπραγίας, αναδεικνύοντας έτσι τη διαχρονική τους αξία.

Οι συνεταιρισμοί επενδύουν στο ανθρώπινο κεφάλαιο και με γνώμονα τις συνεταιριστικές αρχές αναπτύσσονται σε διάφορους τομείς, ιδίως στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και βελτιώνουν την οικονομική και κοινωνική θέση των μελών τους. Η κοινή προσπάθεια όσων συνεργάζονται συμβάλλει στην εξέλιξη όχι μόνο της συνεταιριστικής κοινότητας και του τόπου όπου δραστηριοποιείται, αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας.

Οι συνεταιριστικές οργανώσεις αυξήθηκαν πολύ σε αριθμό καθώς και σε αριθμό μελών, ιδίως μετά τη θεσμοθέτηση του πρώτου συνεταιριστικού νόμου 602/1915. Οι συνεχείς αλλαγές στη συνεταιριστική νομοθεσία και οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν κάθε χρονική περίοδο είχαν ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση του συνεταιριστικού πνεύματος. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι ο ρόλος τους ήταν και παραμένει σημαντικός διότι παρά τα προβλήματα και εμπόδια που ανακύπτουν, επιδεικνύουν μεγάλη ανθεκτικότητα, συνεχίζουν τη δραστηριότητά τους και αναπτύσσονται.

Μετά τη δεκαετή οικονομική κρίση και την πρόσφατη περίοδο της πανδημίας, είναι αναγκαία η ενίσχυση της βιωσιμότητας και της ανθεκτικότητας στον επιχειρηματικό κόσμο. Η αξιοποίηση παραδοσιακών και νέων συνεργατικών σχημάτων στον πρωτογενή τομέα, αλλά και σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, αναμένεται να ενισχύσει την απασχόληση και την ανάπτυξη στη Δυτική Μακεδονία.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: συνεταιρισμοί, πρωτογενής τομέας, ανεργία, Δυτική Μακεδονία

Εμφύλιος, μετακατοχικά και μετεμφυλιακά ζητήματα

Η Δυτική Μακεδονία μετά τον Εμφύλιο: ανασυγκρότηση υπό καθεστώς επιτήρησης. Μια πρώτη προσέγγιση

Βέργου Παρθενόπη

Υποψήφια Διδάκτωρ

Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών

Πανεπιστημίου Μακεδονίας

parthen.vergou@gmail.com

Η λήξη του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου τον Αύγουστο του 1949 σήμανε την ανάγκη για την εσωτερική ανασυγκρότηση της χώρας, δίνοντας βαρύτητα στην οικονομική σταθεροποίηση, μέσω της αναπτυξιακής πολιτικής και της ενίσχυσης του αγροτικού τομέα και της βιομηχανίας. Οι εμφύλιες συγκρούσεις που έλαβαν χώρα στην περιοχή της Μακεδονίας προκάλεσαν εκτεταμένες καταστροφές στο οδικό δίκτυο, καθώς και ερήμωση ορεινών και ημιορεινών περιοχών, βάσει της κυβερνητικής απόφασης περί μετακίνησης του πληθυσμού από περιοχές που θεωρούνταν «μη ασφαλείς» στα αστικά κέντρα, με τη μείωση του αγροτικού πληθυσμού να οδηγεί σε σημαντικό βαθμό στην αποδυνάμωση της αγροτικής οικονομίας. Ωστόσο, ειδικότερα για τη δυτική Μακεδονία, που αποτέλεσε κέντρο των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ιδίως το τελευταίο διάστημα του Εμφυλίου Πολέμου, οι παραπάνω λόγοι κατέστησαν δυσκολότερη την ανασυγκρότηση και την οικονομική ανάπτυξη σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας.

Παράλληλα, παρά τις αρχικές προθέσεις της κυβερνητικής πλευράς να αφήσει πίσω το εμφυλιοπολεμικό παρελθόν, μεγάλο τμήμα της δυτικής Μακεδονίας θα παραμείνει κατά τη μετεμφυλιακή περίοδο υπό καθεστώς επιτήρησης, ως μέσο πειθάρχησης και φρονηματισμού, πρακτική που συναντάται ήδη την περίοδο της μεταξικής δικτατορίας. Η γεωγραφική της θέση στα βόρεια σύνορα της χώρας, καθώς και η άμεση ή έμμεση εμπλοκή τμήματος του πληθυσμού, μεταξύ του οποίου και ένας αριθμός σλαβόφωνων κατοίκων, στις στρατιωτικές συγκρούσεις, ενέταξαν την περιοχή στη λεγόμενη Επιτηρούμενη Ζώνη για λόγους «ασφαλείας». Η επαφή και εν συνεχεία η διαφυγή αριθμού ανταρτών του ΔΣΕ στις όμορες χώρες αποτέλεσαν για την κυβερνητική πολιτική πρωτίστως απειλή ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα της χώρας. Με στόχο λοιπόν την εθνική επαγρύπνηση στη μετεμφυλιακή περίοδο εφαρμόστηκαν πολιτικές επιτήρησης, μέσα από ένα καθεστώς εκτάκτων μέτρων με ισχυρή την παρουσία του στρατού, ασκώντας ασφυκτικό έλεγχο στην καθημερινότητα του τοπικού πληθυσμού.

Σκοπός λοιπόν της παρούσας εισήγησης είναι να αναδειχθούν διαστάσεις της μετεμφυλιακής ανασυγκρότησης στην περιοχή της δυτικής Μακεδονίας, ενώ θα επιχειρηθεί να εξεταστεί το μέγεθος της καταστολής που εφαρμόστηκε από τις τοπικές αρχές και τον στρατό, σ' έναν χώρο που εν τέλει διαμορφώθηκε, βάσει των πολιτικοοικονομικών και κοινωνικών αλλαγών που επέφεραν οι συγκρούσεις της προηγούμενης δεκαετίας.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Μετεμφυλιακή περίοδος, Δυτική Μακεδονία, ανασυγκρότηση, επιτήρηση

Η πολιτιστική και αθλητική κίνηση στη Φλώρινα την περίοδο του Εμφυλίου μέσα από δημοσιεύματα του Τοπικού τύπου

Γεράσης Νικόλαος

Φιλολόγος, MSc, Διευθυντής Σχολικής Μονάδας
gerasisnikos@gmail.com

Το εγχείρημα αποτυπώνει τα αποτελέσματα έρευνας στον τοπικό Τύπο με στόχο τη σκιαγράφηση της πολιτιστικής και αθλητικής κίνησης της Φλώρινας την περίοδο από το 1945 έως και το 1949. Ως εργαλείο του έχει τα δημοσιεύματα της εποχής, τα οποία καταγράφουν τις πολιτισμικές, πνευματικές, και αθλητικές δράσεις, που διεξάγονται τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Μέσα από αυτά ο αναγνώστης καθίσταται κοινωνός της γενικότερης εικόνας της πολιτιστικής κίνησης μιας επαρχιακής πόλης, που παρά τις αντιξοότητες του εμφυλίου πολέμου προσπαθεί να επανέλθει στην κανονικότητα, την οποία στερήθηκε κατά την κατοχική περίοδο. Για το αποτέλεσμα της έρευνας ακολουθήθηκαν ποιοτικές ερευνητικές μέθοδοι όπως ο σχεδιασμός θεματολογίας, η συλλογή δεδομένων και υλικού, η ποιοτική ανάλυση και αξιολόγηση. Η μορφή οργάνωσης στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας που ακολουθήθηκε ήταν κατηγορική. Όσο για τα δεδομένα τηρήθηκε η θεματική ανάλυση, γιατί βοήθησε στην περιγραφή και ομαδοποίηση θεμάτων και προσφέρει ευελιξία, αφού δεν απαιτεί κάποιες συγκεκριμένες επιστημολογικές θέσεις. Αυτό όμως δεν σημαίνει την απουσία επιστημολογικής πλαισίωσης, όπως τη συμβατότητα της με την επιστημολογική θέση του ρεαλισμού, η οποία ορίζεται βάσει κυρίως των ερευνητικών ερωτημάτων και των επιδιώξεων που προκύπτουν από τα ερευνητικά θέματα. Η μελέτη αναφέρεται στην ίδρυση και επαναλειτουργία πολιτιστικών συλλόγων, οργανισμών και ομάδων της Φλώρινας, στη δράση και την προσφορά τους στην πόλη. Αναφέρεται επίσης σε εκδηλώσεις και διαγωνισμούς λογοτεχνικού και καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος που διοργανώνονται/ διεξάγονται από αυτούς, δίνοντας έτσι την ευκαιρία να αναδυθούν και να ξεχωρίσουν ταλέντα της τοπικής κοινωνίας. Φυσικά δεν παραλείπεται ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας ο «Αριστοτέλης», ο οποίος έχει τη μερίδα του λέοντος στα πολιτισμικά τεκταινόμενα της πόλης καθ' όλη την περίοδο του Εμφυλίου. Αναφορικά με τον «Αριστοτέλη» καταγράφονται οι δράσεις των τριών τμημάτων του: μουσικού, μορφωτικού και αθλητικού, έτσι όπως αυτές δημοσιεύονται στον τοπικό Τύπο της περιόδου. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στο συγγραφικό έργο Φλωρινιωτών, τις εκδόσεις βιβλίων, την κυκλοφορία νέων εφημερίδων και περιοδικών που προκαλούν το ενδιαφέρον του φιλαναγνωστικού κοινού. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μορφές ψυχαγωγίας και διασκέδασης που προσφέρονται, αφού μέσα από αυτές αντιλαμβάνεται κανείς την πολιτιστική κίνηση. Συγκεκριμένα τόσο οι θεατρικές παραστάσεις και συναυλίες που δίνονται από ντόπιους καλλιτέχνες, αλλά και από καλλιτέχνες πανελλήνιας εμβέλειας, όσο και οι ανακαινισμένοι

και σύγχρονοι για την εποχή κινηματογράφοι, όπου προβάλλονταν νέες παραγωγές ταινιών αποτυπώνουν τα ενδιαφέροντα των κατοίκων. Παράλληλα γίνεται αναφορά στη διοργάνωση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, εκθέσεων ζωγραφικής και γλυπτικής μέσα από τις οποίες αναδεικνύονται γηγενείς καλλιτέχνες που στα επόμενα χρόνια θα γνωρίσουν επιτυχία και εκτός των τειχών. Τέλος σε ξεχωριστή ενότητα περιλαμβάνονται οι αθλητικές συμμετοχές κλασικού αθλητισμού και οι επιτυχίες με τις οποίες στέφθηκαν οι αθλητικοί σύλλογοι της Φλώρινας, ενώ ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στους ποδοσφαιρικούς συλλόγους και ομάδες της εποχής, που ξεχώρισαν στην περιφέρεια και διακρίθηκαν ανάμεσα σε ομάδες της Μακεδονίας. Αν και όλα αυτά λαμβάνουν χώρα σε μία δύσκολη ιστορική περίοδο, την περίοδο του Εμφυλίου, και κάτω από ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες για την πόλη της Φλώρινας, τα ερευνητικά αποτελέσματα δείχνουν ότι η πόλη δεν υστερεί από τα άλλα αστικά κέντρα της Ελλάδας.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Πολιτισμός, αθλητισμός, πνευματική κίνηση, εκδόσεις, τέχνη.

Το έργο των Δημάρχων Φλώρινας την περίοδο του Εμφυλίου

Γεράσης Νικόλαος

Φιλολόγος, Διευθυντής Σχολικής Μονάδας, MSc
gerasisnikos@gmail.com

Η μελέτη εξετάζει τη διαδοχή και το έργο των δημάρχων της Φλώρινας κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Το χρονικό πλαίσιο ορίζεται από τον Μάρτιο του 1945 με την άφιξη των αγγλικών συμμαχικών δυνάμεων στην πόλη και την εδραίωση του κρατικού μηχανισμού έως τον Δεκέμβριο του 1949, μετά δηλαδή τη μάχη της Φλώρινας και τη λήξη του Εμφυλίου. Ως εργαλεία της ορίστηκαν τα Πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου και ο τοπικός Τύπος, Δεξιός και Αριστερός/ Απαγορευμένος, αυτής της περιόδου. Η επιλογή των συγκεκριμένων εργαλείων έγινε γιατί μέσα από τα Πρακτικά του Δήμου καταγράφονται οι πρωτοβουλίες των δημάρχων, ενώ ο Τύπος αποτυπώνει την εικόνα εφαρμογής τους και τον αντίκτυπο στην κοινωνία της Φλώρινας. Ακολουθήθηκαν ποιοτικές ερευνητικές μέθοδοι καθώς και η ιστορική ερμηνευτική μέθοδος, η οποία ασχολείται με τη μελέτη ιστορικών κειμένων, αρχείων, γραπτών εκφράσεων και τεκμηρίων, ενώ ως στρατηγική ανάλυσης των δεδομένων τηρήθηκε η θεματική ανάλυση. Σκοπός του εγχειρήματος είναι να αναδείξει το έργο του Δήμου τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο σε θέματα υποδομών και οργάνωσης τόσο του ίδιου του Δήμου ως υπηρεσίας όσο και της πόλης, να επισημάνει το κοινωνικό και ανθρωπιστικό έργο που πρόσφερε στους δημότες κατά τη δύσκολη περίοδο του Εμφυλίου, να καταγράψει τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού, ώστε η πόλη να αποκτήσει διοικητικό σώμα και δομή κατά τη μετακατοχική περίοδο και να επισημάνει τον αντίκτυπο του έργου του στην κοινωνία έτσι όπως αυτό καταγράφεται σε δημοσιεύματα του τοπικού Τύπου. Στη θεματολογία της μελέτης καταγράφεται η σειρά ανάρρησης στο δημαρχιακό θώκο και οι πολιτικές-κομματικές προεκτάσεις για τη διαδοχή, όταν αυτές υπάρχουν. Τα ονόματα δημαρχούντων που συναντώνται είναι του Ανέστη Καντζά, του Στέργιου (Τέγου) Σαπουντζή, Ιωάννη Μπούσκου και του Περικλή Μηλώση. Κύριο μέλημα των δημάρχων ήταν η οργάνωση του δήμου, η σύσταση υπηρεσιών και επιτροπών, η πρόσληψη εργατών και η ανεύρεση οικονομικών πόρων για την κατασκευή και επισκευή έργων που καταστράφηκαν κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Επίσης στο πόνημα περιλαμβάνονται οι προσπάθειες που γίνονται από τις δημοτικές αρχές σε θέματα υποδομών και εκσυγχρονισμού της Φλώρινας και παρουσιάζονται οι πρωτοβουλίες των δημάρχων για την ένταξη της πόλης στην κανονικότητα, την αποκατάσταση της συγκοινωνίας και επικοινωνίας με την υπόλοιπη

Ελλάδα. Γίνονται ακόμη αναφορές στα μεγάλα έργα που υλοποιούνται, όπως η υδροδότηση, ο ηλεκτροφωτισμός και το οδικό δίκτυο της πόλης. Παράλληλα, αναδεικνύεται το κοινωνικό πρόσωπο του Δήμου που προβάλλεται μέσα από το κοινωφελές του έργο, την ποικιλότητα στηρίξη των δημοτών, την προσφορά του Δήμου προς τους άπορους πολίτες, τους στρατιώτες, τα σωματεία και τις επιτροπές στήριξης κοινωφελών έργων. Τέλος ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ενέργειες των δημάρχων για την ασφάλεια των πολιτών, όπως η κατασκευή οχυρωματικών έργων εξαιτίας των συχνών επιθέσεων κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου, αλλά και οι προσπάθειες για τον εξωραϊσμό της παρά τις δύσκολες συνθήκες και τα οικονομικά προβλήματα.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Εμφύλιος, Φλώρινα, Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας, Τοπικός Τύπος, Δημορχιακό έργο

Εύθραυστες ισορροπίες στη μετακατοχική Φλώρινα

Νικολάου Αρχοντούλα

Φιλόλογος, MSc

nikolaoutoula15@gmail.com

Το παρόν εγχείρημα παρουσιάζει τις επιπτώσεις του δωσιλογισμού στη συνοχή της κοινωνίας της Φλώρινας κατά την πρώτη φάση της δύσκολης μετακατοχικής περιόδου, της Εαμοκρατίας, από τον Νοέμβριο του 1944, έως τον Μάρτιο του 1945. Ως εργαλείο έχει το αρχείο των ανακρίσεων για τους συνεργασθέντες με τον εχθρό, που διενεργήθηκαν την περίοδο της κυριαρχίας του ΕΑΜ στη Φλώρινα, μέσα από το οποίο ξεδιπλώνονται τόσο το βαρύ κλίμα και πολλά γεγονότα της περιόδου της Κατοχής, όσο και η πόλωση της κοινωνίας και οι αντιπαλότητες μεταξύ των πολιτών αυτήν την περίοδο. Το χρονικό πλαίσιο του αρχειακού υλικού ορίζεται από την απελευθέρωση της πόλης από το ΕΑΜ (Νοέμβριος 1944) και εκτείνεται ως τον Μάρτιο του 1945, όταν αρχίζει σταδιακά η άφιξη των αγγλικών συμμαχικών δυνάμεων και η εδραίωση του κρατικού μηχανισμού στην πόλη. Οι μέθοδοι που ακολουθήθηκαν είναι η ιστορική-ερμηνευτική, η οποία χρησιμοποιείται για τη μελέτη αρχειακού υλικού, ιστορικών κειμένων και τεκμηρίων, γιατί οι πρωτογενείς πηγές, όπως οι ανακρίσεις, αποτελούν πρωτότυπο υλικό που δεν έχει φιλτραριστεί μέσω της αξιολόγησης ή της ανάλυσης. Επίσης, η μορφή οργάνωσης για τη συλλογή των δεδομένων και την εξαγωγή συμπερασμάτων ή την αξιολόγηση, στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας που ακολουθήθηκε ήταν κατηγορική και ως στρατηγική ανάλυσης των δεδομένων τηρήθηκε η θεματική και ποιοτική ανάλυση. Στόχος του εγχειρήματος είναι να κατανοηθούν οι συγκεκριμένες ιστορικές συγκυρίες και οι παράμετροι που οδήγησαν στον δωσιλογισμό και τη διαρραγή του κοινωνικού ιστού και να αναδειχθούν οι διαφορετικές μορφές με τις οποίες εκδηλώθηκε στην περιοχή της Φλώρινας η συνεργασία, τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της, οι κοινωνικές δυνάμεις που κινητοποιήσε, η γεωγραφική εξάπλωση που είχε και οι πολιτικές και πολιτισμικές αλλαγές που προκάλεσε. Από την εξέταση του αρχείου διαφαίνονται οι ιδιαίτερες συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύχθηκε στη δυτική Μακεδονία το φαινόμενο του διττού δωσιλογισμού, αφού η συνεργασία στρέφεται προς τους Γερμανούς και τους Βούλγαρους. Παράλληλα παρουσιάζονται πτυχές της τοπικής Ιστορίας στην αυγή του εμφυλίου πολέμου, όταν οι τελευταίες αυταπάτες για μια ειρηνική ζωή, μετά την οδυνηρή

εμπειρία του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου διαλύονται σταδιακά. Έτσι, ο μελετητής καταλήγει σε συμπεράσματα σχετικά με τη διχόνοια και τις αντιπαραθέσεις που συντάραξαν την τοπική κοινωνία, ενώ ήταν ξεκάθαρο το αίτημα για δικαιοσύνη, απόδοση ευθυνών και τιμωρία, όχι όμως από όλες τις πλευρές. Τα δικόγραφα που εξετάζονται συνιστούν μια δημόσια, επίσημη, ιστορική πηγή για μια έντονα φορτισμένη περίοδο που αντανακλά νοοτροπίες, ιδεολογίες, στάσεις, επιλογές και συμπεριφορές που διχοτόμησαν την κοινωνία της πόλης και ταλάνισαν ανθρώπους και σχέσεις μέχρι τα νεώτερα χρόνια.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Κατοχή, δωσίλογοι, βουλγαρική κατοχή, Εαμοκρατία, Φλώρινα

Για μια ανάδειξη της μετεμφυλιακής περιόδου της Φλώρινας (1950-1974): όψεις, κεκτημένα, υποθέσεις και προοπτικές σύνθεσης του πεδίου ιστορικής έρευνας

Σκυθιώτης Πέτρος

Υποψ. Διδάκτορας ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

pskythiotis@uowm.gr

Σκοπός της παρούσας προσπάθειας είναι η ανάδειξη του πεδίου ιστορικής έρευνας της μετεμφυλιακής περιόδου της Φλώρινας πριν την Μεταπολίτευση (1950-1974) και η προτροπή για μια συνολική διερεύνησή της. Για αυτήν την περίοδο της τοπικής ιστορίας, στην εισήγηση, επισημαίνονται τα εξής χαρακτηριστικά:

Πρώτον, είναι παραμελημένη ερευνητικά και ιστοριογραφικά σε σχέση με άλλες ιστορικές περιόδους της Φλώρινας, όπως τον μακεδονικό αγώνα, την ενσωμάτωση στους βαλκανικούς πολέμους, το μακεδονικό μέτωπο στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, την αποκατάσταση των προσφύγων στον μεσοπόλεμο και την δεκαετία του '40. Άρα, καταδεικνύεται το ερευνητικό έλλειμμα και η περίοδος 1950-1974 για την Φλώρινα ως σχετικά μη επαρκώς διερευνημένη ιστοριογραφικά.

Δεύτερον, οι έρευνες που υπάρχουν για την περίοδο 1950-1974 είναι εστιασμένου αποσπασματικού ενδιαφέροντος χωρίς να επιχειρείται μια συνολική ιστοριογραφική μελέτη συνθετικού τύπου, ώστε να είναι δυνατόν να εξαχθούν στέρεες ιστορικές ερμηνείες για την εν λόγω περίοδο. Συνεπώς, στην εισήγηση γίνεται μια όσο γίνεται πιο εναργής καταγραφή αυτών των μελετών, των όψεων που διερευνούν, των κεκτημένων και των θεματικών τους μέσα από τα αποτελέσματά τους, καθώς και η προοπτική σύνθεσής τους.

Τρίτον, ως συνέπεια της ελλιπούς ιστορικής διερεύνησης, αυτή η περίοδος για την τοπική ιστορία της Φλώρινας τείνει απλώς να ανάγεται στην γενικότερη ελληνική ιστορία της περιόδου, χωρίς να επισημαίνονται οι ιδιαιτερότητές της, χωρίς να αναζητούνται οι ειδοποιοί διαφορές της με τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο.

Αντίθετα με αυτή την αντίληψη, βασική ερευνητική υπόθεση που προτείνεται στην εισήγηση είναι ότι η Φλώρινα μετεμφυλιακά κατέχει ξεχωριστή θέση λόγω της τριπλής ιδιαιτερότητας που προκύπτει από τα εξής χαρακτηριστικά της: α) η «μετεμφυλιακή Φλώρινα»: ως θέατρο των τελευταίων πράξεων του εμφυλίου πολέμου, του οποίου και φέρει έντονα το ιδεολογικό και υλικό στίγμα, β) η «ψυχροπολεμική Φλώρινα»: ως βαλκανικό σύνορο του καπιταλιστικού και σοσιαλιστικού μπλοκ δυνάμεων, γ) η «επαρχιακή Φλώρινα»: ως περιοχή

υπανάπτυξης σε σχέση με την ταχεία ανάπτυξη των αστικών κέντρων της Ελλάδας μεταπολεμικά. Τέλος, αυτή η ερευνητική υπόθεση προτείνεται να αποτελέσει την αφορμή για μια μελλοντική συνθετική διερεύνηση της τοπικής ιστορίας κατά τη συγκεκριμένη περίοδο.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Τοπική ιστορία, μετεμφυλιακή Φλώρινα, μεταπολεμική περίοδος, ψυχρός πόλεμος, ερευνητικό κενό

Θεματική ενότητα: Εκπαίδευση

Γλωσσικές μειονότητες, ανώτερη και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ιστορικό Γυμνάσιο-Οικοτροφείο Τσοτυλίου: 150 χρόνια συμβολής στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας της Δυτικής Μακεδονίας (1871-2021)

Καραμητόπουλος Θεόδωρος

Εκπαιδευτικός Π.Ε.70, Μ.Δ.Ε. στις Επιστήμες της Αγωγής, Μ.Δ.Ε. στην Ειδική Αγωγή
t.kar@live.com

Το 2021 συμπληρώνονται 150 χρόνια από την ίδρυση του Ιστορικού Γυμνασίου Τσοτυλίου το 1871. Υπήρξε έργο της Μακεδονικής Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας Κωνσταντινουπόλεως και είχε εξ αρχής στενές σχέσεις με τον Ελληνισμό της Πόλης. Το 1873 ανεγέρθηκε το Γυμνάσιο- Οικοτροφείο, που έγινε γνωστό ως Τσοτύλειος Σχολή, επίσης από τη Μακεδονική Αδελφότητα. Η συμβολή του εκπαιδευτικού συγκροτήματος στη διατήρηση του ελληνικού χαρακτήρα της ευρύτερης περιοχής υπήρξε διαρκής μέχρι την ένταξη της Δυτικής Μακεδονίας στον εθνικό κορμό. Και μετά την απελευθέρωση, όμως, η Σχολή συνέβαλε στην πνευματική εξέλιξη της ευρύτερης περιοχής, ενώ η φοίτηση σε αυτήν πρόσφερε εκτεταμένες ευκαιρίες κοινωνικής κινητικότητας σε πολλούς εκ των αποφοίτων της.

Η Τσοτύλειος Σχολή βρισκόταν υπό την αιγίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, στο οποίο έγινε αντιληπτή η ανάγκη ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στον γεωγραφικό χώρο της Μακεδονίας λόγω της ανόδου του σλαβικού εθνικισμού. Η διαμόρφωση εθνικής συνείδησης των σλαβικών πληθυσμών της Χερσονήσου του Αίμου ενισχύθηκε από τη Συνθήκη του Βερολίνου (1878) και το προωθούμενο ιδεολογικό ρεύμα του πανσλαβισμού από την αυτοκρατορική Ρωσία. Είναι αξιοσημείωτο, ότι κατά τα πρώτα 50 χρόνια μετά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 ο ελληνικός εθνικισμός μονοπωλούσε τις εξελίξεις χωρίς να έρχεται σε σύγκρουση με τις προθέσεις των σλαβικών ηγεμονιών. Βαθμιαία, οι τελευταίες κατόρθωσαν να γίνουν ανεξάρτητα εθνικά κράτη και η κατάσταση μεταβλήθηκε άρδην, μετατρέποντας τη Μακεδονία σε πεδίο διεκδίκησης των εθνικών ανταγωνισμών των νότιων

Σλάβων (Βούλγαρων, Σέρβων) και των Ελλήνων. Έτσι, η ίδρυση εκπαιδευτικών μονάδων στα υπό οθωμανική κατοχή ευρωπαϊκά εδάφη αποτελούσε εξέλιξη αποφασιστικής σημασίας για τη διατήρηση ή/και διαμόρφωση εθνικής συνείδησης στις τοπικές κοινότητες. Η δημιουργία σχολείων ήταν ευκολότερη σε μέρη όπου μια εθνοτική ομάδα πλειοψηφούσε, ενώ σε περιοχές με έντονα διαφοροποιημένους συνειδησιακά πληθυσμούς διαμορφώνονταν συγκρουσιακές συνθήκες με αποκορύφωμα τον Μακεδονικό Αγώνα. Η περιοχή του Τσοτυλίου διατηρούσε αρκετούς εξισλαμισμένους πληθυσμούς, τους Βαλαάδες, αλλά η ίδρυση της Σχολής δε φαίνεται να συνάντησε δυσκολίες, καθώς επιχειρούνταν από την ισχυρή Μακεδονική Αδελφότητα της Πόλης, η οποία χρηματοδοτούσε τη λειτουργία της. Μάλιστα, στη σχολή φοίτησαν και μουσουλμάνοι μαθητές.

Η επίδραση των κοινωνικών μετασχηματισμών του 20ου αιώνα και η επίδρασή τους στη Δυτική Μακεδονία αντικατοπτρίζεται στην αδιάλειπτη λειτουργία της Τσοτυλείου Σχολής: Μακεδονικός Αγώνας, Βαλκανικοί Πόλεμοι, Ανταλλαγή Πληθυσμών, Παγκόσμιοι Πόλεμοι, Κατοχή και Εμφύλιος είναι τα κυριότερα γεγονότα που σημάδεψαν την πορεία της περιοχής του Βοΐου Κοζάνης και διαμόρφωσαν μια εντελώς διαφορετική κοινωνική πραγματικότητα από το 1871. Η συνεχής παρουσία του Γυμνασίου-Οικοτροφείου Τσοτυλίου στο πνευματικό γίγνεσθαι του Βοΐου και στην πολιτισμική και πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής άφησε έντονο αποτύπωμα μέσω των 25 χιλιάδων περίπου αποφοίτων του. Ωστόσο, ιδιαίτερα μετά τον Εμφύλιο και το διογκούμενο ρεύμα εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης, η πορεία της Σχολής άλλαξε, ο «εθνικός ρόλος» της υποχώρησε, καταλήγοντας στον 21ο αιώνα να αποτελεί ανάμνηση ενός αξιόλογου παρελθόντος μιας κυρίως αγροτοκτηνοτροφικής περιοχής, δίχως μεγάλα αστικά κέντρα, στην οποία λειτούργησε ως ενοποιητικός παράγοντας. Η συμβολή της σε εθνικό επίπεδο αντανακλάται στη διατήρηση και ισχυροποίηση της ελληνικής συνείδησης και ταυτότητας στην περιοχή του Βοΐου και της Δυτικής Μακεδονίας σε όλη τη διάρκεια του ταραγμένου 20ου αιώνα. Ταυτόχρονα, η λειτουργία της αποτελεί διαχρονικό παράδειγμα που αναδεικνύει τη σημασία της εκπαίδευσης στην κοινωνική πρόοδο και συλλογική ευημερία.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Γυμνάσιο-Οικοτροφείο Τσοτυλίου, Δυτική Μακεδονία, κοινωνικοί μετασχηματισμοί, εθνική ταυτότητα

Η παρουσία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών στην ανώτερη εκπαίδευση της Βορείου Ελλάδας: από μια «αυστηρή» εσωτερική λειτουργία στην «ιδανική» εξωτερική εικόνα

Καραφύλλης Τ. Αθανάσιος

Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε./Δ.Π.Θ.

akarafil@eled.duth.gr

Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες ξεκίνησαν τη λειτουργία τους σταδιακά από το 1933 με το Ν. 5802. Η επιστημονική συγκρότηση του Προγράμματος Σπουδών των νέων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τα καθιστούσε ανώτερες επαγγελματικές σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διετούς φοίτησης. Ήταν τα πρώτα εκπαιδευτικά Ιδρύματα τριτοβάθμιας ανώτερης εκπαίδευσης που λειτούργησαν και στην ελληνική περιφέρεια.

Η παρουσία των Π.Α. σε περιφερειακές πόλεις συνδεόταν κυρίως με πολιτικές παρεμβάσεις και εξυπηρέτηση τοπικών συμφερόντων και την αιτιολόγηση ότι δίνονται ευκαιρίες για

φοίτηση στην ανώτερη εκπαίδευση σε μαθητές της περιφέρειας. Ασφαλώς οι προοπτικές λειτουργίας Π.Α. σε μια επαρχιακή πόλη θα επηρέαζε και την πνευματική, πολιτιστική και οικονομική θωράκιση της περιοχής. Επιπλέον θα συνέβαλλε στην «εθνική θωράκιση» πόλεων της Βορείου Ελλάδας που «εντοπίζονταν» προβλήματα εθνικής ταυτότητας. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα «εθνικής θωράκισης» αποτελεί η επιλογή της πόλης της Φλώρινας για λειτουργία Π.Α. αφού ιδρύθηκε τον χειμώνα του 1941.

Ο τρόπος λειτουργίας των Π.Α. χαρακτηρίζεται από μια αυστηρή «εσωτερική» διαδικασία ελέγχου των πάντων, που εστιάζει στους εξής άξονες: τον τρόπο λειτουργίας τους, τον έλεγχο των σπουδαστών και σπουδαστριών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, την υποβολή του Πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων στη διαδικασία εισαγωγής σπουδαστών και σπουδαστριών στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες.

Από τον τρόπο λειτουργίας των Παιδαγωγικών Ακαδημιών (Διεύθυνση, τρόπος εισαγωγής, προγράμματα σπουδών, καθημερινότητα) διαφαίνεται καθαρά η πρόθεση της ελληνικής πολιτείας της περιόδου λειτουργίας τους, η οποία αποσκοπούσε κεντρικά στη διαμόρφωση ενός αυστηρού και αυταρχικού δασκάλου στα πρότυπα της Παλαιάς Παιδαγωγικής αντίληψης που έτσι και αλλιώς κυριαρχούσε στην ελληνική εκπαίδευση και αγωγή. Πρώτιστο καθήκον ήταν η επιβολή από τον δάσκαλο πειθαρχίας στην τάξη αλλά κυρίως στην παιδική ψυχή σύμφωνα με την Παιδαγωγική του Herbart, ο οποίος δεν είχε ξεπεραστεί ακόμη παρά τις προσπάθειες κορυφαίων Παιδαγωγών των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα.

Προϋπόθεση εισαγωγής στις Π.Α. ήταν η υποβολή Πιστοποιητικού κοινωνικών από τους υποψήφιους σπουδαστές για τη συμμετοχή τους στις εισαγωγικές εξετάσεις. Το μέτρο ίσχυσε για δεκαετίες με αποτέλεσμα να αποκλείονται από τις διαδικασίες 18χρονοι μαθητές/τριες που τα πολιτικά τους φρονήματα δεν ήταν αρεστά στους κρατούντες. Η θεσμικά αρμόδιες Αρχές, το Υπουργείο Παιδείας και οι ίδιες οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες ήταν απόντες και δεν είχαν κανένα λόγο στην σχετική διαδικασία.

Η «εξωτερική εικόνα» των Π.Α. σχετίζεται με την παρουσίαση μιας «αδανικής πραγματικότητας» που προσφέρει στην ανώτερη εκπαίδευση. Προβάλλεται μια εικόνα πολύ σημαντικής προσφοράς σε εκπαιδευτικό επίπεδο, που αποπνέει κύρος και δέος, για τις μικρές ειδικά πόλεις. Η λειτουργία μιας Π.Α. ασφαλώς και ήταν σημαντική και συνέβαλλε στη θωράκιση της περιοχής, δηλ. προσφορά πνευματική, κοινωνικο-οικονομική.

Στις περιφερειακές πόλεις διακρίνεται μια οικονομική κυρίως κίνηση, που ενισχύει τις τοπικές ασθενικές οικονομίες. Επιπλέον προσέφεραν «χρυσή ευκαιρία» για φοίτηση στην Γ/βαθμια εκπαίδευση σε μαθητές που προέρχονταν από την περιφέρεια της χώρας και από τα λεγόμενα χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα της ελληνικής κοινωνίας.

Και το σημαντικότερο, δημιούργησαν οι Π.Α. τις προϋποθέσεις για διεκδίκηση ίδρυσης Πανεπιστημίων στη Βόρειο Ελλάδα, που όντως πραγματοποιήθηκε σε επόμενο χρόνο (Θράκης και Δ. Μακεδονίας).

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Παιδαγωγικές Ακαδημίες, εκπαίδευση δασκάλων, ανώτερη εκπαίδευση

Η εκπαίδευση των Αρμανόφωνων (Βλαχόφωνων) Ελλήνων στην περιφέρεια της Καστοριάς κατά τον 19ο αιώνα μέχρι την απελευθέρωσή της (1912)

Κογκούλη Πελαγία

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Εντεταλμένη διδάσκουσα του Παιδαγωγικού Τμήματος
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ
pelagia_kogouli@yahoo.gr

Η πνευματική και πολιτιστική προσφορά των Αρμάνων (Βλαχόφωνων Ελλήνων) στον Ελληνισμό είναι εξαιρετικά σημαντική και ευρέως γνωστή. Πολλοί και ποικίλοι είναι οι παράγοντες που συνέβαλαν στην οργάνωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στα χωριά και τους Αρμανόφωνους οικισμούς. Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση της εκπαίδευσης των Αρμανόφωνων (Βλαχόφωνων) Ελλήνων στην περιφέρεια της Καστοριάς, όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά τον 19ο αιώνα μέχρι και το 1912 που απελευθερώθηκε μέσα στον κοινωνικό και πολιτικό περίγυρο της εποχής. Η προτεινόμενη προς ένταξη θεματική ενότητα της παρούσας εισήγησης είναι η εκπαίδευση. Για τη συγγραφή της παρούσας εισήγησης ακολουθείται η ιστορικοκριτική μέθοδος με την παράλληλη ερμηνευτική ανάλυση και κατανόηση των ιστορικών πηγών και μάλιστα εντός του χωροχρονικού πλαισίου. Τέλος, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι δομές της εκπαίδευσης που υπήρχαν στην περιφέρεια της Καστοριάς, τα σχολεία που υπήρχαν στους αρμανικούς οικισμούς, οι μαθητές που φοιτούσαν εκεί, η διάρθρωση της εκπαίδευσης, τα προγράμματα σπουδών, η διδακτική μεθοδολογία, το διδακτικό προσωπικό.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: εκπαίδευση αρμανόφωνων, περιφέρεια Καστοριάς, 19ος αιώνας

Η εκκλησιαστική και εκπαιδευτική κατάσταση των αλλόγλωσσων πληθυσμών μέσα από τις εκθέσεις των Μητροπολιτών Φλώρινας και Καστοριάς το 1920

Λιάπη Στυλιανή

Φιλολόγος, MSc Παν/μίου Δυτ. Μακεδονίας
stelliap30@yahoo.gr

Η εισήγηση αφορά την εκκλησιαστική και εκπαιδευτική εικόνα των Μητροπόλεων Μογλενών και Φλωρίνης και Καστοριάς για το έτος 1920 με έμφαση στους αλλόγλωσσους πληθυσμούς μέσα από τις εκθέσεις των Μητροπολιτών από το αρχείο του Υπουργείου των Εξωτερικών. Όσον αφορά τα εκκλησιαστικά παρουσιάζονται πίνακες με τα χωριά κάθε εκκλησιαστικής περιφέρειας, τον αριθμό και τα ονόματα των ιερέων, το κυρίαρχο γλωσσικό ιδίωμα (Ελληνόφωνοι, Σλαβόφωνοι, Βλαχόφωνοι, Αλβανόφωνοι) και αποτυπώνεται η μέριμνα των Μητροπολιτών για τα Σλαβόφωνα χωριά. Όσον αφορά την εκπαίδευση οι μητροπολίτες περιγράφουν την κατάσταση στα σλαβόφωνα χωριά ως προς τα σχολικά κτήρια, τα διδακτικά βιβλία, την καταλληλότητα των δασκάλων και την μέριμνα του κράτους για την εκπαίδευση στα χωριά αυτά, ενώ καταγράφονται και προτάσεις για τον εξελληνισμό των σλαβοφώνων. Ως ερευνητική μέθοδος χρησιμοποιήθηκε η ιστορική-ερμηνευτική μέθοδος σε συνδυασμό με την ανάλυση περιεχομένου για την επεξεργασία των πηγών.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Σλαβόφωνοι, ιερείς, Μητροπολίτης, σχολεία, Δυτική Μακεδονία, Μεσοπόλεμος, εξελληνισμός

Οι ελληνικές τοπικές μουσικές παραδόσεις στο μάθημα «Παιδικό Τραγούδι» του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Φλώρινας: πρωτοτυπία ή αναγκαιότητα;

Ανδρόνογλου Ιωάννης

Διδάκτορας, Σολίστ κιθάρας-Μουσικολόγος

Επιστημονικός Συνεργάτης στη Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

iandronoglou@yahoo.gr

Επίκεντρο του μαθήματος «Παιδικό Τραγούδι και δημιουργικές μουσικές εφαρμογές στην προσχολική εκπαίδευση» αποτελεί η γνωριμία των φοιτητών με την Ελληνική Δημόδη Μουσική Παράδοση και ειδικότερα με ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια που μπορούν να ερμηνευθούν ή να ακουστούν από μαθητές της προσχολικής εκπαίδευσης.

Η προσέγγιση αυτή δεν περιορίζεται στα πλαίσια της μουσικής ανάλυσης και επιτέλεσης αλλά μελετάται το γενικότερο ιστορικό, κοινωνιολογικό, πολιτισμικό συγκείμενο του εκάστοτε τραγουδιού.

Από τα ως άνω προκύπτουν διάφορα ερωτήματα όπως ποια η σημασία της γνωριμίας με την ελληνική δημόδη μουσική παράδοση στα πλαίσια της προσχολικής εκπαίδευσης και πώς βοηθά η μελέτη του γενικότερου συγκείμενου στην κατανόηση του εκάστοτε τραγουδιού; Εν τέλει γιατί αυτή η κατεύθυνση του μαθήματος μπορεί να θεωρηθεί επικαιροποιημένη σύμφωνα με τις συγκαιρινές διαπολιτισμικές πρακτικές στην εκπαίδευση.

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να καλύψει τα ως άνω διδακτικά και ερευνητικά ερωτήματα όπως και να αναδείξει, συγκριτικά με τα αντίστοιχα διδασκόμενα μαθήματα, τα καινοτόμα στοιχεία που προτείνουμε.

Λέξεις, φράσει - κλειδιά: Ελληνική παραδοσιακή μουσική, παιδικό τραγούδι, κοινωνία, εκπαίδευση, διαπολιτισμικές πρακτικές

Απόψεις νηπιαγωγών για τη διαδικτυακή επιμόρφωσή τους στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας σε μαθητές προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτικό/ προσφυγικό προφίλ

Βαϊρινού Κωνσταντία

Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ60 ΠΕΚΕΣ Δυτ. Μακεδονίας

vairinou@sch.gr

Μαρδίρης Θεοδωής

Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Δυτ. Μακεδονίας

dmgram@sch.gr

Οι ποικίλες μορφές επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών συντελούν στον μετασχηματισμό των εκπαιδευτικών τους πρακτικών και στη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου. Η παρουσία μαθητικού πληθυσμού με μεταναστευτικό/ προσφυγικό προφίλ στις σχολικές μονάδες της Δυτικής Μακεδονίας δημιούργησε την αναγκαιότητα οργάνωσης επιμορφωτικών δράσεων για την αποτελεσματική διαχείριση αυτών των μαθητών στις σχολικές τάξεις. Με πρωτοβουλία της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας οργανώθηκε ένας διαδικτυακός κύκλος σεμιναρίων. Σ' αυτό το πλαίσιο σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το Σεμινάριο εκπαιδευτικών ΠΕ60: Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας σε μαθητές προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτικό/ προσφυγικό προφίλ. Το σεμινάριο είχε διάρκεια 20 ώρες και υλοποιήθηκε με ασύγχρονες διαδικτυακές διαδικασίες επιμόρφωσης, τον Απρίλιο του 2021. Επιλέχθηκε αυτή η μορφή επιμόρφωσης, καθώς επέτρεπε, εν μέσω της συγκυρίας της πανδημίας covid-19, αφενός την πρόσβαση, τη συμμετοχή και τη συνέχιση των επιμορφωτικών δράσεων και αφετέρου την αυτορρυθμιζόμενη αυτομόρφωση των νηπιαγωγών.

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται να αποτυπωθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων νηπιαγωγών σχετικά με την διαδικτυακή επιμόρφωσή τους στο Σεμινάριο εκπαιδευτικών ΠΕ60: Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας σε μαθητές προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτικό/ προσφυγικό προφίλ. Ειδικότερα επιχειρείται να αποτυπωθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων νηπιαγωγών σχετικά με την οργάνωση και το τεχνικό μέρος του σεμιναρίου, το περιεχόμενο του, τη μεθοδολογία του, τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων με την επιμορφώτρια, τη συμβολή του σεμιναρίου στο μετασχηματισμό των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των στάσεων τους στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας σε μαθητές προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτικό/ προσφυγικό προφίλ, τα δυνατά σημεία του, τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκειά του, καθώς και τις προτάσεις βελτίωσής του.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο περιείχε κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις και αναλύονται τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Για την ποσοτική ανάλυση χρησιμοποιούνται δείκτες περιγραφικής στατιστικής και δείκτες συχνοτικών κατανομών. Ενώ στην ποιοτική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιείται η μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου. Από την ανάλυση των δεδομένων αναδεικνύεται η ικανοποίηση των συμμετεχόντων νηπιαγωγών από την οργάνωση και το τεχνικό μέρος του σεμιναρίου, το περιεχόμενο του, τη μεθοδολογία του, τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση τους με την επιμορφώτρια, την καταλληλότητα και την ποιότητα του επιμορφωτικού υλικού, τη συμβολή του σεμιναρίου στο μετασχηματισμό των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των στάσεων τους στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας σε μαθητές προσχολικής ηλικίας με μεταναστευτικό/ προσφυγικό προφίλ, ιδιαίτερα στο μετασχηματισμό των μεθοδολογικών

προσεγγίσεων και των διδακτικών πρακτικών. Τέλος η επέκταση της διάρκειας του σεμιναρίου, η επέκταση του περιεχομένου του και σε άλλες μαθησιακές περιοχές και ο εμπλουτισμός της μεθοδολογίας του με σύγχρονες, είτε διαδικτυακές είτε δια ζώσης διαδικασίες επιμόρφωσης θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε μελλοντικές επιμορφωτικές δράσεις.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Διαδικτυακή επιμόρφωση, Προσχολική Εκπαίδευση, Δεύτερη/ ξένη γλώσσα.

Σχολικές δράσεις για τον εορτασμό των 200 ετών από την Επανάσταση του 1821 ως άσκηση των μαθητών στην πολιτειότητα: Το παράδειγμα της δημιουργίας Επετειακού Ψηφιακού Μαθητικού Περιοδικού για το 1821 στην Έκτη Δημοτικού

Μούσιου- Μυλωνά Όλγα

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Δρ Διδακτικής της Γλώσσας
mousiou.olga@gmail.com

Στόχος της εργασίας είναι να παρουσιάσει τη φιλοσοφία, τις βασικές αρχές και ορισμένα αρχικά συμπεράσματα από την εφαρμογή μιας δέσμης σχολικών δράσεων στο πλαίσιο του εορτασμού των 200 ετών από την Επανάσταση του 1821 στην Στ2' τάξη του 6^{ου} Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Φλώρινας «Ιων Δραγούμης» στη διάρκεια του σχολικού έτους 2020-2021, με έμφαση στη δημιουργία **Επετειακού Ψηφιακού Μαθητικού Περιοδικού για το 1821** στην Έκτη Δημοτικού, ως άσκηση των μαθητών/τριών στην ενεργό **πολιτειότητα**, εφόσον η γνώση για το ιστορικό παρελθόν, οι απόπειρες ερμηνείας του και ο αναστοχασμός των πτυχών της ιστορίας αποτελούν αφορμές για μια συμβολική, αλλά και ουσιαστική, εμπλοκή των παιδιών στο ιστορικό και κοινωνικό γίνεσθαι.

Η παραγωγή του Επετειακού τεύχους για το 1821 αποτελεί μέρος της διδακτικής πρότασης για την έκδοση του Ψηφιακού Μαθητικού Περιοδικού «**School-Eco-Μυρμηγκότρυπα**» της προαναφερθείσας Στ2' τάξης στη διάρκεια του σχολικού έτους 2020-2021, όπου συνολικά δημιουργήθηκαν πέντε (5) τεύχη των 50-60 σελίδων το καθένα από τους 22 μαθητές της τάξης (15 αγόρια και 7 κορίτσια). Το συγκεκριμένο Μαθητικό Περιοδικό έχει πολλαπλούς γλωσσικούς, γνωστικούς και επικοινωνιακούς στόχους: πολυγραμματισμό, ψηφιακό, πολιτισμικό, περιβαλλοντικό και κριτικό εγγραμματισμό, με ταυτόχρονη επικέντρωση στην πολιτειότητα και τη συμμετοχή των παιδιών στα τρέχοντα ζητήματα της τοπικής και της ευρύτερης κοινωνίας.

Στο Επετειακό τεύχος για το 1821 η άσκηση στην πολιτειότητα έχει βασική προτεραιότητα, ενώ οι στόχοι εξειδικεύονται:

1. Στην προσέγγιση των ιστορικών γεγονότων μέσα από το πρίσμα της κριτικής διερεύνησης και του αναστοχασμού.
2. Στην απόκτηση αξιών μέσα από την ιστορική αναδρομή σε σημαντικές πτυχές της Ιστορίας μας.
3. Στον προβληματισμό για τις προοπτικές της χώρας μας και στη συμβολή όλων μας στη διαμόρφωση συλλογικού οράματος για το μέλλον της πατρίδας μας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα μέσα από την παρούσα δράση είναι οι μαθητές:

1. Να μπορούν να αναπαράγουν λεκτικά και εικαστικά τα σημαντικά γεγονότα του 1821.
2. Να εμβαθύνουν κριτικά στα ιστορικά γεγονότα και στις επιλογές των πρωταγωνιστών – ηρώων, ώστε να αντλούν συμπεράσματα για την προσωπική τους δράση.
3. Να αποκτήσουν μέσα από βιωματικές δραστηριότητες βασικές αξίες και έννοιες της εθνικής συνείδησης, όπως η έννοια της πατρίδας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της συνεργασίας, της κοινωνίας αλληλεγγύης, κλπ.
4. Να ασκηθούν στη διατύπωση δημόσιου λόγου και τα κείμενα κι οι δημιουργίες τους να αποκτήσουν επικοινωνιακή στόχευση και προστιθέμενη αξία.
5. Να γίνουν οι ίδιοι ένα κομμάτι της ιστορίας, καθώς το επεξεργάζονται και ως μικροί ερευνητές – ιστορικοί να το παρουσιάζουν στο σύνολο των μαθητών του σχολείου και στην τοπική κοινωνία.
6. Να αποκτήσουν δεξιότητες παραγωγής ποικίλων κειμενικών ειδών (άρθρα, ρεπορτάζ, έρευνες, διηγήματα, κλπ.) και παραγωγής εικαστικών δημιουργιών.

Μεθοδολογία

Η έκδοση του Επετειακού τεύχους, στο οποίο συμμετείχαν αναλογικά όλοι οι διδάσκοντες εκπαιδευτικοί της τάξης, υλοποιήθηκε ως ολοκληρωμένο **Σχέδιο Εργασίας (project)** με **διαθεματική προσέγγιση** της Επανάστασης του 1821 μέσα από τα μαθήματα της Ιστορίας, της Γλώσσας, της Λογοτεχνίας, των Εικαστικών, των Ξένων Γλωσσών και της Μουσικής. Υιοθετήθηκε η **Διερευνητική Μέθοδος** επεξεργασίας της ύλης μέσω ιστορικών πηγών και η **Ομαδοσυνεργατική Μέθοδος** επεξεργασίας των θεμάτων. Κυρίαρχη υπήρξε η **Ανθρωποκεντρική προσέγγιση**, δηλαδή η εστίαση στους ήρωες, αλλά και τους απλούς ανθρώπους της ιστορίας και η διερεύνηση της συμβολής τους στη δημιουργία των ιστορικών επιτευγμάτων.

Οι Θεματικοί άξονες του τεύχους περιλαμβάνουν:

Άρθρα, κείμενα αναστοχασμού, έρευνες, επιστολές και βιωματικά κείμενα, παρουσίαση και κριτική ταινιών, λογοτεχνικά κείμενα (χρονογράφημα, ποιήματα, σύντομα διηγήματα, μονόλογος), γελοιογραφίες και κόμικς, φωτογραφίες, πίνακες μεγάλων ζωγράφων για το 1821, εικαστικά έργα των παιδιών (ζωγραφιές και σκίτσα), παιχνίδια για παιδιά (σταυρόλεξα, κρυπτόλεξα, ακροστιχίδες), Ευχές και μηνύματα για την Επέτειο στα αγγλικά, στα γαλλικά και στα γερμανικά.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Πολιτειότητα, Μαθητικό έντυπο-περιοδικό, Δημοτικό Σχολείο, Επανάσταση του 1821, Σχέδιο Εργασίας (project), Διερευνητική και Ομαδοσυνεργατική Μέθοδος

Η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και η συνεργασία σχολείου - Πανεπιστημίου στη Φλώρινα ως παράγοντες αλλαγών: Η συμβολή των ΤΠΕ στην αποσαφήνιση γεωμετρικών εννοιών σε μαθητές ΣΤ' Δημοτικού και φοιτητές ΠΤΔΕ

Σολάκης Δημήτριος

Υποψήφιος Διδάκτωρ ΑΠΘ,

Μεταπτυχιακός φοιτητής στις Επιστήμες της Αγωγής και της Εφαρμοσμένης Πληροφορικής,
Καθηγητής Πληροφορικής στην Πυροσβεστική Ακαδημία

dimsolakis@gmail.com

Η οικοδόμηση της μαθηματικής γνώσης γίνεται μέσα από διάφορες οπτικές γωνίες και πλαίσια, όπου ο μαθητής κατανοεί βάσει συσχετίσεων ανάμεσα στο αφηρημένο και το συγκεκριμένο, με πολλαπλά οφέλη σε γνωστικό, μεταγνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο. Τα μαθηματικά ως γνωστικό αντικείμενο πάντα είναι τοποθετημένο στα βασικά μαθήματα του σχολείου. Εξελισσόμενο μετασχηματίζει τόσο τη σχέση του σχολείου με την τεχνολογία όσο και την αλληλεπίδραση των μαθητών με αυτή. Το Πανεπιστήμιο και η ακαδημαϊκή έρευνα έχει συνδράμει κατά πολύ στην ένταξη της νέας τεχνολογίας στο σχολείο, και κυρίως στο γνωστικό αντικείμενο των Μαθηματικών, στην περιοχή της Φλώρινας. Στην παρούσα εισήγηση μελετάται χρονικά η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και δίνεται έμφαση στη συνεργασία του Πανεπιστημίου με το σχολείο στην εφαρμογή ερευνητικών προγραμμάτων με χρήση ΤΠΕ στην Φλώρινα. Παρουσιάζεται ένα ερευνητικό παράδειγμα με αξιοποίηση των Απτικών Διεπαφών που «κερδίζουν έδαφος» ως εκπαιδευτικό μέσο. Οι Απτικές Διεπαφές αφορούν στο ευρύτερο πλαίσιο της Ενσώματης Μάθησης, όπου υπογραμμίζεται η σημαντικότητα της αισθητηριακής αντίληψης και κίνησης στην κατάκτηση της μάθησης.

Ύστερα από ανάλυση του θεωρητικού υπόβαθρου και ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, εφαρμόστηκε ένα ψηφιακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα Απτικών Διεπαφών, όπου προωθείται η Ενσώματη Μάθηση, για τη λύση της γνωστικής σύγκρουσης, που πιθανά υπάρχει σε μαθητές ΣΤ' τάξης των Δημοτικών σχολείων της Φλώρινας, καθώς και σε φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΤΔΕ) του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας ως προς τη σχέση εμβαδού και περιμέτρου. Οι απαιτήσεις και το επίπεδο δυσκολίας προσαρμόστηκαν στο επίπεδο του κάθε δείγματος. Με τη στατιστική ανάλυση που διεξάχθηκε στο πρόγραμμα SPSS, έγινε εξαγωγή των συμπερασμάτων των δύο δειγμάτων και της έρευνας, πραγματοποιήθηκε επίσης, προσπάθεια υπολογισμού της προτίμησης και αποδοτικότητας των νέων αυτών τεχνολογιών στις δύο κατηγορίες στις οποίες εφαρμόστηκε το ψηφιακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα και τέλος, παρατίθεται η συζήτηση των αποτελεσμάτων, όπου δρομολογείται το πλαίσιο κάτω από το οποίο αυτό το πεδίο της Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) συμβάλει στην καλύτερη και ευρύτερη οικοδόμηση της γεωμετρικής γνώσης και σκέψης.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Τ.Π.Ε., Περίμετρος, Εμβαδόν, Scratch, Απτικές Διεπαφές, Ενσώματη Μάθηση

Η Αγγειοπλαστική Τέχνη στην Φλώρινα και η παιδαγωγική αξιοποίηση των δράσεων της

Ταμουτσέλης Νικόλαος

Μέλος Ε.Δ.Ι.Π. της Διδακτικής των Εικαστικών Μαθημάτων στην Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας

ntamoutselis@uowm.gr

Η τέχνη των «Τσουκαλάδων» και των πήλινων αγγείων στην Φλώρινα. Το αντικείμενο της έρευνας- πρότασης, αγγίζει τα πεδία με ιστορικό, αρχαιολογικό και λαογραφικό ενδιαφέρον με έμφαση τις εφαρμοσμένες τέχνες, την αισθητική, τον πολιτισμό και ειδικά το πεδίο της αξιοποίησης των δράσεων της Αγγειοπλαστικής τέχνης στην παιδαγωγική με διδακτικές προτάσεις- εκπαιδευτικά μοντέλα, προσαρμοσμένα στις διαφορετικές βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Η συγκεκριμένη πρόταση, αγκαλιάζει τις μορφές των ανθρώπινων εκφράσεων- δράσεων σε τοπικό επίπεδο, εντοπίζοντας τις συντεχνίες των μελών της Αγγειοπλαστικής τέχνης, που λόγω της κλιματικής και γεωγραφικής ιδιομορφίας και των συνθηκών του τόπου, εκμεταλλεύτηκαν στο μέγιστο βαθμό τα φυσικά υλικά για να δημιουργήσουν και να εκφραστούν μέσα από τα χρηστικά αντικείμενα καθημερινής χρήσης που κατασκεύαζαν. Πρόκειται για εκφράσεις της Προβιομηχανικής περιόδου στο πεδίο της λαϊκής τέχνης που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην πορεία της τοποϊστορίας, και είχαν άμεση σχέση και σύνδεση με:

- α) Την Οικονομία, στην προώθηση προϊόντων και την δημιουργία επαγγελματικών ομάδων - υπαίθρια εργαστήρια.
- β) Τον Πολιτισμό, που αφορά τις εκφράσεις δια μέσω της μεταποίηση ενός υλικού, την μορφοπλαστική διαμόρφωση των αντικειμένων με την αισθητική διακοσμητική και την ανάδειξη των χαρακτηριστικών της μορφής τους
- γ) Την Παράδοση, τα ήθη - έθιμα με βάση την σύνδεσή τους στο πεδίο της λαογραφίας
- δ) Την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου

Η παράδοση της Αγγειοπλαστικής τέχνης σε τοπικό επίπεδο έχει συνδεθεί με αντίστοιχες εκφράσεις από την περίοδο της αρχαιότητας, καθώς είναι διαπιστωμένα ότι λειτουργούσαν υπαίθρια εργαστήρια παραγωγής οικιακών συσκευών. Αυτές οι δράσεις δεν σταμάτησαν σε καμία περίοδο, καθώς οι τεχνικές και ο τρόπος σύνδεσης του αρχικού υλικού με την παραγωγή χρηστικών αντικειμένων δεν άλλαξε και το χαρακτήρα των εκφράσεων στην πορεία του χρόνου.

Παρακολουθούμε την πορεία των επώνυμων και ανώνυμων «Τσουκαλάδων» της Φλώρινας, των παραδοσιακών αγγειοπλαστών, των λαϊκών καλλιτεχνών μέσα από τις οικογενειακές τους ακολουθίες και καταγράφουμε τα διαφορετικά στάδια κατεργασίας των φυσικών υλικών, την διαδικασία μορφοποίησης και αισθητικής των αντικειμένων με βάση τον παραδοσιακό εξοπλισμό, εργαλεία και μέσα, με άξονα την προβιομηχανική περίοδο.

Από τις γραπτές, προφορικές και οπτικές μαρτυρίες - πηγές, από τα εναπομείναντα δείγματα που έχουμε στην διάθεσή μας από δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές, θα προσεγγίσουμε την ιστορική, πολιτιστική – λαογραφική διαδρομή των ανθρώπων που δραστηριοποιήθηκαν στο πεδίο της αγγειοπλαστικής τέχνης, ιδιαίτερα την περίοδο, λίγο πριν και μετά την απελευθέρωση από την οθωμανική κυριαρχία και την διαμόρφωση του ελληνικού κράτους, μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα.

Την τελευταία περίοδο παρατηρήθηκε μια απότομη αλλαγή στην επαγγελματική δραστηριοποίηση και μετεξέλιξη της πορείας των ομάδων της Αγγειοπλαστικής τέχνης. Παρατηρήθηκε μια καμπή στην όλη πορεία του μετασχηματισμού των επαγγελματικών εκφράσεων και της μετάβασης, σε μια νέα εποχή που χαρακτηρίστηκε από την αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων στην πόλη της Φλώρινας.

Το αποτέλεσμα των συγκρούσεων, η καταστροφή του μεγαλύτερου μέρους των εκτάσεων - εγκαταστάσεων, το μικρό δείγμα που απέμεινε μετέπειτα να συντηρεί τις εκφράσεις και τις ανάγκες των κατοίκων, οι οικονομικές συνθήκες, οι περιορισμοί εν μέσω των εμφυλιακών και μεταεμφυλιακών συγκρούσεων, των εσωτερικών μετακινήσεων που παρατηρήθηκαν κατά την διάρκεια, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για να μειωθεί η ζήτηση και η παραγωγή. Τα παραπάνω γεγονότα σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των νέων μηχανισμών διαμόρφωσης συμπεριφορών, της δημιουργίας εντυπώσεων και αισθητικών εκφράσεων στο ευρύτερο πλαίσιο του μετασχηματισμού της κοινωνικο πολιτιστικής εικόνας ιδιαίτερα την δεκαετία του 70, για να απαλλαγεί η πόλη από πρότυπα και επηρεασμούς του παρελθόντος, προερχόμενοι από την πεδιάδα της Πελαγονίας, ανάγκασε τους λιγοστούς δημιουργούς να σταματήσουν οριστικά την παραγωγή τους και να κλείσουν τα εργαστήρια τους.

Ιστορική εξέλιξη, Δημοτικισμός, μεταρρυθμίσεις, γλωσσικές μειονότητες

Ελευθέριος Βενιζέλος και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση: η προώθηση της γεωργικής εκπαίδευσης στη Δυτική Μακεδονία

Κηπουροπούλου Γεωργία

Υπότροφος ΙΚΥ, Μεταδιδάκτωρ του Τμήματος Γεωπονίας, ΠΔΜ

georgkip@yahoo.com

Μέλφου Αικατερίνη

Καθηγήτρια, ΠΔΜ, Σχολή Γεωπονικών Επιστημών, Τμήμα Γεωπονίας

kmelfou@uowm.gr

Η αγροτική κοινότητα αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της νεότερης ελληνικής κοινωνίας που δρα και επιδρά. Πρόκειται για μία κοινότητα, η οποία προσπαθεί να διαχειριστεί και να διαπραγματευτεί τους όρους ένταξής της στην κοινωνία, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά το κίνημα στο Γουδί το 1909 και όπως την οραματίστηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος μέσα από τις αποφάσεις των κυβερνήσεων του την περίοδο 1911-1932. Οι ριζοσπαστικές αποφάσεις των κυβερνήσεων του Ελευθερίου Βενιζέλου και η νεωτερικότητά τους οδήγησαν στον κοινωνικό μετασχηματισμό του αγροτικού χώρου στην Ελλάδα. Τα νομοθετικά διατάγματα και οι νόμοι του 1911 και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που ξεκίνησε ήδη από το 1913 συνυφαίνουν το αποτέλεσμα της δυναμικής σχέσης μεταξύ του αγροτικού ελληνικού πληθυσμού και της πολιτικής του Ελευθερίου Βενιζέλου. Με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση αλλά και με τη συνεχιζόμενη μέριμνα για τη γεωργική εκπαίδευση στη χώρα το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων έχει αποκτήσει και ένα τεχνικό και πρακτικό περιεχόμενο. Η παρούσα εισήγηση σκοπό έχει να αναδείξει τις αποφάσεις του

Ελευθερίου Βενιζέλου που προώθησαν και ενίσχυσαν τη γεωργική εκπαίδευση στην Ελλάδα και ειδικότερα στη Δυτική Μακεδονία.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: αγροτικός χώρος, γεωργική εκπαίδευση, Ελευθέριος Βενιζέλος, Δυτική Μακεδονία

Μέσα από τα δικά τους μάτια: Σλαβοφωνία και εκπαίδευση κατά τα έτη 1945- 1970 στην ευρύτερη περιοχή του νομού Φλώρινας

Κουτρομπά Ειρήνη

Φιλολόγος ΑΠΘ, MSc Γλωσσολογίας ΕΑΠ

kmeirini123@gmail.com

Η εργασία στηρίζεται στη συγκέντρωση και στην ανάλυση προφορικών αυθεντικών μαρτυριών σλαβόφωνων και μη από την ευρύτερη περιοχή της Φλώρινας σχετικά με την παρουσία του σλαβικού ιδιώματος στην εκπαίδευση και με τις εκπαιδευτικές πρακτικές που εφαρμόζονταν κατά τα έτη 1945- 1970. Η έρευνα είναι μικρού βεληνεκούς, περιλαμβάνει δώδεκα (12) ημιδομημένες συνεντεύξεις με τέσσερις (4) ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, διάρκειας τριών (3) έως δέκα (10) περίπου λεπτών, η καθεμία εκ των οποίων προέρχεται από μια εκπαιδευτικό και οι υπόλοιπες από μαθητές/τριες. Αυτός ο τρόπος συγκέντρωσης των δεδομένων επιλέχθηκε ως κατάλληλος, καθώς επιτρέπει την ελεύθερη κατάθεση αναμνήσεων. Η ηλικία των πληροφορητών κυμαίνεται ανάμεσα στα 59 έως τα 82 έτη. Οι συνεντεύξεις λόγω της πανδημικής κατάστασης την οποία διανύουμε διενεργήθηκαν είτε τηλεφωνικά με παράλληλη ηχογράφηση από την ερευνήτρια είτε ηχογραφήθηκαν από συγγενείς των πληροφορητών και στάλθηκαν στην ερευνήτρια.

Όσον αφορά στον τρόπο διαχείρισης και ανάλυσης του υλικού, οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις ταξινομήθηκαν με βάση δύο κριτήρια. Το πρώτο συναρτάται με την ηλικία και τα έτη φοίτησης ή εργασίας. Το δεύτερο συναρτάται με τους στόχους οι οποίοι είναι: 1) να διερευνηθούν οι εμπειρίες των σλαβόφωνων ως προς τη χρήση του ιδιώματος στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, 2) να αναδυθεί ο τρόπος πρόσληψης της σλαβοφωνίας και των εκπαιδευτικών πρακτικών από τη μεριά των μη σλαβόφωνων (μαθητών και εκπαιδευτικών) και 3) να αναδυθούν οι εκπαιδευτικές πρακτικές του επίσημου ελληνικού κράτους για την ενίσχυση της ελληνοφωνίας.

Ως μέθοδος ανάλυσης δεδομένων αξιοποιήθηκε η ιστορική, ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, καθώς έγινε διασταύρωση των δεδομένων που προήλθαν από τις συνεντεύξεις με ιστορικές γραπτές πηγές (Γενικά Αρχεία του Κράτους, Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, εκθέσεις Επιθεωρητών), με τη σχετική ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, με τον Τύπο της Εποχής με μαρτυρίες σημειώντων προσώπων που ενεπλάκησαν και στην εκπαίδευση κατά τα υπό έρευνα έτη (Αρχείο Φίλιππου Δραγούμη). Η σημασία της έρευνας έγκειται στο ότι λαμβάνει υπόψη την οπτική των ίδιων των ομιλητών, τις «αφανείς πλειοψηφίες» και προσεγγίζει την «Ιστορία από τα κάτω».

Αρχικά, κατατίθενται κάποια θεωρητικά στοιχεία για τις μειονοτικές γλώσσες στην Ελλάδα και ειδικότερα για το σλαβικό ιδίωμα στην περιοχή της Βορειοδυτικής Μακεδονίας. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στη σχέση του σλαβικού κώδικα επικοινωνίας και της εκπαίδευσης των ετών 1945- 1970. Τέλος, παρατίθενται τα στοιχεία μεθοδολογίας και οι στόχοι, γίνεται η ανάλυση των αποσπασμάτων και εξάγονται τα συμπεράσματα.

Συμπερασματικά προκύπτει: η απαγόρευση της χρήσης του σλαβικού ιδιώματος στο εκπαιδευτικό περιβάλλον και η προσπάθεια ενίσχυσης της ελληνοφωνίας και της ελληνικής συνείδησης, παρόλο που το ιδίωμα αξιοποιούνταν κάποιες φορές στα σχολικά διαλείμματα. Οι εκπαιδευτικοί ήταν αυστηροί και δεν επέτρεπαν τη χρήση του ιδιώματος. Όσον αφορά στις εκπαιδευτικές πρακτικές, φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί εστίαζαν στην ανάγνωση και στη γραφή και στα αναγνώσματα με πατριωτικό περιεχόμενο και χρησιμοποιούσαν τη κιναισθητική μέθοδο εκμάθησης, ενώ υπήρχε και ο θεσμός του Επιθεωρητή. Τέλος, προκύπτει πως τα μέτρα αυστηροποιούνται και εντείνονται κατά τη δεύτερη χρονολογικά περίοδο εξέτασης (1960- 1970).

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: σλαβικό ιδίωμα, ελληνοφωνία, εκπαίδευση- εκπαιδευτικές πρακτικές, ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, «Ιστορία από τα κάτω»

Η χωρο-χρονική διάσταση του εκπαιδευτικού θεσμού. Η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας στη διάρκεια του 20ού αιώνα

Μπέτσας Ιωάννης

Επίκουρος Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
impetsas@eled.auth.gr

Μαυροσκούφης Δημήτριος

Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
dmavrosk@edlit.auth.gr

Στην κοινωνική έρευνα, προκύπτει τις τελευταίες δεκαετίες μια αναδυόμενη τάση τα κοινωνικά φαινόμενα να εξετάζονται μακροσκοπικά στο πλαίσιο του χρόνου παράλληλα με αυτό του χώρου. Η σημασία της χωρικής διάστασης θεωρείται κρίσιμη σε ό,τι αφορά τη δομή, την οργάνωση και τις εμπεδωμένες πρακτικές των κοινωνικών σχέσεων και, υπ' αυτή την έννοια, απαραίτητη για την ανάλυση και κατανόηση θεσμών όπως είναι η εκπαίδευση. Αν και η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από υψηλή συσχέτιση μεταξύ χωρικού και κοινωνικού διαχωρισμού και, κατ' επέκταση, από χωρο-χρονικούς επικαθορισμούς της εκπαιδευτικής ανισότητας, κατά κανόνα η εκπαιδευτική έρευνα δεν εστιάζει στη χωρο-χρονική διάσταση του εκπαιδευτικού φαινομένου. Αντίθετα, ο θεσμός της εκπαίδευσης αναλύεται πολλές φορές ανεξάρτητα από τον χώρο και τον χρόνο στον οποίο ενεργοποιείται και αντιμετωπίζεται ως ένα ουδέτερο πεδίο εφαρμογών που συντελούνται σε άμεση και γραμμική συνάρτηση με τις επιβαλλόμενες από γραφειοκρατικά κέντρα συγκεντρωτικές πολιτικές. Στην εργασία μας, αντλούμε το θεωρητικό μας υπόβαθρο από τη νεοθεσμική προσέγγιση, για να συζητήσουμε την ιστορικότητα και τη χωρικότητα του εκπαιδευτικού θεσμού και τον ρόλο της εκπαίδευσης στη δημιουργία και αναπαραγωγή σχέσεων εξουσίας και συναφών κοινωνικών αποτελεσμάτων σε έναν οριοθετημένο χώρο, όπως η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας στη διάρκεια του 20^{ου} αι. Αξιοποιούμε στατιστικούς και δημογραφικούς δείκτες προκειμένου να χαρτογραφήσουμε το εκπαιδευτικό φαινόμενο στην περιοχή και να το μελετήσουμε συγκριτικά με τις τάσεις που επικράτησαν στην ελληνική επικράτεια. Βασιζόμαστε σε ιστορικά αρχεία, για να διακρίνουμε τις ιδιαίτερες μορφές κοινωνικού ελέγχου και συμβολικής βίας που, σε διαφορετικές περιόδους, κλήθηκε να υπηρετήσει η εκπαίδευση στην περιοχή. Τέλος, αναλύουμε δεδομένα που προέκυψαν από ημιδομημένες συνεντεύξεις για να διερευνήσουμε κατά πόσο ο εκπαιδευτικός θεσμός συμβάλλει διαχρονικά σε μια αφήγηση «που σε μαθαίνει να φεύγεις», κατά τη διάσημη πια

τοποθέτηση του Michael Corbett. Ως κατακλείδα, η εισήγηση αφενός αμφισβητεί τη βασιμότητα της θέσης ότι μια εκπαίδευση συγκεντρωτική και ομοιόμορφη, που υπερβαίνει τις χωρο-χρονικές ιδιαιτερότητες, είναι δημοκρατική και εξυπηρετεί τον σκοπό της κοινωνικής και πολιτισμικής ανύψωσης και αφετέρου επιχειρεί να τεκμηριώσει τη χωροχρονική δυναμική της θεσμικής αλλαγής.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: χωρο-χρονική διάσταση, νεοθεσμική προσέγγιση, εκπαιδευτικός θεσμός, Δυτική Μακεδονία

Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός - Γλωσσική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση μέσα από την αλληλογραφία των Δημήτρη Γληνού, Αλέξανδρου Δελμούζου και Μανόλη Τριανταφυλλίδη (1910-1926)

Πουγαρίδου Ελισσάβετ

Φιλολόγος, MSc «Ιστορία, Τοπική Ιστορία, Έρευνα και Διδακτική» του Παν. Δυτ. Μακεδονίας

vetapoug1974@gmail.com

Πουγαρίδου Γεωργία

Εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής, Απόφοιτη Παιδαγωγικού Τμήματος, MSc «Ιστορία, Τοπική Ιστορία, Έρευνα και Διδακτική» του Παν. Δυτ. Μακεδονίας

pougeo@yahoo.gr

Η παρούσα εργασία επιχειρεί μία παρουσίαση της γλωσσικής και εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στο πλαίσιο του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού, όπως αυτή αποκαλύπτεται μέσα από την αλληλογραφία των Δημήτριο Γληνού, Αλέξανδρου Δελμούζου και Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Η αλληλογραφία αυτή εντοπίζεται κατά τη χρονική περίοδο 1910-1926 και αναδεικνύει τον πρωταγωνιστικό ρόλο των τριών ανδρών στο κίνημα του εκπαιδευτικού Δημοτικισμού. Η σκιαγράφηση του ιστορικού και πολιτικού πλαισίου της εποχής συνέδραμε στην προσέγγιση και ερμηνεία της δράσης των τριών προσωπικοτήτων του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού, από τη στιγμή που η προσπάθεια εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης την περίοδο αυτή διέρχεται μέσα από το πρίσμα των μεταβολών που συντελούνται σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Επιπλέον, ο προσδιορισμός των προσωπικών σχέσεων που ανέπτυξαν φωτίζει τις κινήσεις τους και ολοκληρώνει την παρουσίαση των μεταρρυθμιστικών τους προσπαθειών, οι οποίες οργανώθηκαν με βάση τις δημοτικιστικές τους αρχές. Τέλος η αποτίμηση των σκέψεων και των ενεργειών τους στις διάφορες μεταρρυθμιστικές περιόδους, λαμβάνει υπ' όψη και την ιδεολογική τοποθέτηση του καθενός.

Είναι φανερό πως η εκπαίδευση τη συγκεκριμένη περίοδο μέσα από τη μεταρρύθμιση αποτελεί τον ιδεολογικό μηχανισμό του κράτους για την αναπαραγωγή των αστικών αξιών, αλλά και το μηχανισμό επαγγελματικής κοινωνικοποίησης. Επιχειρείται δηλαδή το εκπαιδευτικό σύστημα να αποκτήσει μια εξωτερική και εσωτερική αποτελεσματικότητα. Οι άξονες της εκπαίδευσης (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γνώσεις) αντιμετωπίζονται με τη φιλελεύθερη οπτική ως ουδέτερες παράμετροι, διαμορφώνοντας έτσι μια εκπαιδευτική κουλτούρα που καθιστά σιγά-σιγά το εκπαιδευτικό σύστημα σχετικά αυτόνομο. Στο σύνολό της, η αλληλογραφία των πρωταγωνιστών της μεταρρύθμισης έρχεται να επιβεβαιώσει αυτή την προσέγγιση. Στο διάστημα που επικεντρώνεται η διαθέσιμη προς έρευνα αλληλογραφία δεν έχει ακόμη εκδηλωθεί η άποψη ότι ο κοινωνικός μετασχηματισμός της ελληνικής

κοινωνίας αποτελεί την προϋπόθεση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Ωστόσο, είναι σαφής η απόσταση που τελικά και οι τρεις τους κρατούν απέναντι στην εξάρτηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης από πολιτικά κόμματα. Με τον τρόπο αυτό, προφανώς εκδηλώνεται μια έντονη απογοήτευση για τη στάση και τη στήριξη μεγάλου μέρους του κόμματος των Φιλελευθέρων. Ο τρόπος που εκδηλώθηκε αυτή η απογοήτευση για τον καθένα από τους τρεις πρωταγωνιστές φαίνεται να αποτέλεσε τη βασική αιτία να ανακοπεί το εγχείρημα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και να διαρραγούν οι μέχρι τότε στενότερες σχέσεις τους.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Εκπαιδευτικός Δημοτικισμός, Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, Γληνός, Δελμούζος, Τριανταφυλλίδης.

Θεματική ενότητα: Κοινωνία

Μετακινήσεις πληθυσμών, οικονομία, θρησκεία

Όψεις του αγροτικού-γαιοκτησιακού ζητήματος. Η περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας: μια πρώτη προσέγγιση

Ιωαννίδης Στυλιανός

Στρατιωτικός-Υποψήφιος Διδάκτορας Ιστορίας Νεότερων Χρόνων Α.Π.Θ.

steliosioanidis@yahoo.gr

Από την εθνική απελευθέρωση το 1821 και την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους το αίτημα της αγροτικής μεταρρύθμισης βρέθηκε στο επίκεντρο των κοινωνικών αγώνων χαρακτηρίζοντας την ιστορία της ελληνικής κοινωνίας. Το γαιοκτησιακό καθεστώς που κληρονόμησε η Ελλάδα από την προηγούμενη οθωμανική περίοδο ήταν αυτό που προσπάθησε να αλλάξει, αμέσως μετά την Επανάσταση. Ήδη από την εποχή της Ελληνικής Επανάστασης κοινό αίτημα των αγωνιστών ήταν η διανομή της γης. Στο πλαίσιο αυτό μεσολάβησαν πολλές προσπάθειες επίλυσης από την πλευρά του Ελληνικού Κράτους, ενώ οι γαίες που ανήκαν στο Οθωμανικό δημόσιο περιήλθαν μετά την ελληνική κατάκτηση στο ελληνικό δημόσιο, το οποίο κατέληξε να κατέχει μεγάλο ποσοστό των καλλιεργήσιμων γαιών στην Πελοπόννησο και στη Δυτική Στερεά Ελλάδα. Οι συνθήκες και τα δεδομένα διαφοροποιήθηκαν με την προσάρτηση στο Ελληνικό Κράτος της Θεσσαλίας το 1881 και των συνεπακόλουθων ζητημάτων που σχετίζονταν με τις εκτάσεις των τσιφλικιών.

Το σύνολο, λοιπόν, των ζητημάτων είτε που κληρονόμησε η Ελλάδα, είτε που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια υλοποίησης των πολιτικών της για την επίλυσή τους, ήτοι νομοθετικές ρυθμίσεις και η Α΄ Αγροτική Μεταρρύθμιση της κυβέρνησης Κουμουνδούρου το 1871, αναπόφευκτα επέδρασαν στη διαχείριση του αγροτικού-γαιοκτησιακού ζητήματος που ανέκυψε με το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων και την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Επιπρόσθετα, η αναγκαιότητα και οι ασκούμενες πιέσεις για αποκατάσταση των ακτημόνων γηγενών σε συνδυασμό με την αποχώρηση των μουσουλμάνων, επιτάχυνε τη λήψη αποφάσεων από το Ελληνικό Κράτος με γνώμονα την αποφυγή των λαθών που πραγματοποιήθηκαν τα προηγούμενα έτη σε άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα.

Η δυτική Μακεδονία αναπόδραστα επηρεάστηκε σε κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο από τις γενόμενες αλλαγές (αναχώρηση μουσουλμανικών πληθυσμών), καθώς και από τις επερχόμενες αλλαγές (εγκατάσταση προσφύγων), ενώ μεσολάβησε η Β΄ Αγροτική Μεταρρύθμιση το 1917, που στόχευε στην αντιμετώπιση των νέων αναγκών οι οποίες διαμορφώθηκαν τα επόμενα χρόνια εξαιτίας των πολεμικών και πολιτικών εξελίξεων. Οι συνεχόμενες γεωγραφικές και πληθυσμιακές αλλαγές διαμόρφωσαν νέες συνθήκες για τον πληθυσμό της περιοχής, αλλά και για τον προσφυγικό πληθυσμό που στη συνέχεια εγκαταστάθηκε.

Η εισήγηση επιχειρεί να παρουσιάσει μια πρώτη προσέγγιση του αγροτικού-γαιοκτησιακού ζητήματος στην γεωγραφική περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας με το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων φτάνοντας μέχρι το 1930, χρονολογία κατά την οποία η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων ολοκλήρωσε τη λειτουργία της.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: αγροτικό ζήτημα, γαιοκτησιακό, Δυτική Μακεδονία, γηγενείς, πρόσφυγες.

Πρόσφυγες και σωματειακή οργάνωση. Η περίπτωση της Ευξείνου Λέσχης Φλώρινας

Κασκαμανίδης Ιωάννης

Δάσκαλος – Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου, PhD

kiolalis@gmail.com

Στην εργασία αυτή επιχειρούμε να δείξουμε πώς το κοινωνικό-οικονομικό, πολιτικό και ιδεολογικό συγκείμενο των πρώτων δεκαετιών μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών συμβάλλει στον μετασχηματισμό της συλλογικής ταυτότητας των Ποντίων προσφύγων και στη διαμόρφωση των επόμενων προσφυγικών γενεών, οι οποίες θα διεκδικήσουν τους όρους της συλλογικής τους ύπαρξης και μέσω της ίδρυσης σωματείων.

Σε αυτό το πλαίσιο, μέσα από πρωτογενές ιστορικό υλικό και συνεντεύξεις, διερευνούμε τις ιδιαίτερες συνιστώσες (τοπική ιδιαιτερότητα, πρόσωπα) που συγκροτούν τη συγκυρία ίδρυσης της Ευξείνου Λέσχης Φλώρινας το 1951 και εξετάζουμε πώς το συγκείμενο των επόμενων δεκαετιών επηρεάζει τους τρόπους ανανοηματοδότησης της σωματειακής της δράσης.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Ανταλλαγή των Πληθυσμών, πρόσφυγας, προσφυγική γενιά, τραύμα, μνήμη, σωματειακή οργάνωση, Ευξείνος Λέσχη Φλώρινας

Πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής στη Δυτική Μακεδονία: οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές προκλήσεις

Πολατίδης Κλεάνθης

Φιλολόγος, Υπ. Δρ. Ιστορίας Π.Δ.Μ.

kleanthispolatidis@hotmail.gr

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να ψηλαφήσει την παρουσία των προσφύγων στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, με έμφαση στο πρώτο διάστημα της εγκατάστασής τους. Η περιοχή αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερα στοιχεία όσον αφορά την «ανθρωπογεωγραφία» της, καθώς αποτελούνταν από ένα κράμα πολλών, διαφορετικών πολιτισμών. Μετά την αποχώρηση των μουσουλμανικών πληθυσμών, διαμορφώθηκε ένα νέο πλαίσιο, αυτό της συνύπαρξης των προσφύγων με τους γηγενείς πληθυσμούς. Παρόλο που η Δυτική Μακεδονία δεν ήταν από τις πρώτες περιοχές εγκατάστασης των προσφύγων, εντούτοις ο μεγάλος αριθμός Μουσουλμάνων που αποχώρησε και η ενίσχυση του εθνικού φρονήματος σε περιοχές ρευστής συνείδησης οδήγησαν το ελληνικό κράτος στην απόφαση να εγκαταστήσει χιλιάδες πρόσφυγες στην περιοχή αυτή. Έτσι, δημιουργήθηκαν δύο ισχυρές ταυτότητες στην περιοχή, των προσφύγων και των γηγενών, που ήταν σε διαρκή διάδραση.

Οι πρόσφυγες από την πρώτη στιγμή της παρουσίας τους προσπάθησαν να επιβιώσουν, ασκώντας κυρίως αγροτικά επαγγέλματα. Ωστόσο, η περίπλοκη κατάσταση με τη διανομή των γαιών έφερε στο προσκήνιο έναν ιδιότυπο ανταγωνισμό ανάμεσα σε εντοπίους και ανταλλάξιμους πρόσφυγες. Η ανυπαρξία επίσημων τίτλων ιδιοκτησίας από μεριάς του ελληνικού κράτους σε συνδυασμό με τους όρους της Συνθήκης της Λοζάνης προκάλεσε συγκρούσεις. Οι άθλιες συνθήκες ζωής του πρώτου διαστήματος συνεχίστηκαν για πολλά χρόνια. Το κράτος δεν ήταν σε θέση να λύσει το βιοτικό πρόβλημα όλων των προσφύγων, γι' αυτό οι περισσότεροι αναγκάστηκαν από την πρώτη στιγμή να μεριμνήσουν προσωπικά για την επιβίωσή τους. Όμως, η μαζική αυτή μετακίνηση άλλαξε τον πολεοδομικό σχεδιασμό των πόλεων της Δυτικής Μακεδονίας και αποτέλεσε την απαρχή για την οικονομική πρόοδο, ιδιαίτερα μετά τη φροντίδα των εποικιστικών υπηρεσιών.

Σε πολιτικό επίπεδο, ο μεγάλος αριθμός των εγκατασταθέντων στη Δυτική Μακεδονία προσφύγων σε συνάρτηση με τις αξιώσεις που δημιουργήθηκαν αποτέλεσε τον προάγγελο της έντονης πολιτικοποίησης τους, ιδιαίτερα με το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Πολιτευτές προσφυγικής καταγωγής ανέλαβαν να προωθήσουν τα αιτήματα των συμπατριωτών τους είτε σε τοπικό είτε σε κοινοβουλευτικό επίπεδο. Το κλίμα φανατισμού που δημιουργήθηκε έφερε τους γηγενείς στο αντίπαλο στρατόπεδο των «αντιβενιζελικών» και «φιλοβασιλικών» κομμάτων. Αξιοσημείωτη είναι και η στάση των τοπικών εφημερίδων απέναντι στους πρόσφυγες, οι οποίες εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα της μιας ή της άλλης ομάδας, δημιουργώντας έναν πιστό κύκλο οπαδών, με τους οποίους «συνομιλούσαν» και, σε αρκετές περιπτώσεις, τους καθοδηγούσαν.

Μια ακόμη ενδιαφέρουσα πτυχή είναι πώς οι πρόσφυγες συμβίωσαν με τους γηγενείς πληθυσμούς, με τους οποίους διέφεραν σε πολλά σημεία. Οι διαφορετικές παραδόσεις, η κουλτούρα, τα ήθη και έθιμα, καθώς και η γλώσσα αποτέλεσαν διαιρετικά στοιχεία. Ιδιαίτερα, κατά το πρώτο διάστημα, οι αλληλεπιδράσεις ήταν ελάχιστες και, όποτε υπήρχαν, έπαιρναν τη μορφή σύγκρουσης. Βέβαια, δεν έλειψαν και οι περιπτώσεις εκείνες στις οποίες επιδιώχθηκε η συνύπαρξη, ειδικά μέσα από δράσεις αλληλεγγύης απέναντι σε

αναξιοπαθούντες ανταλλάξιμους πρόσφυγες, οι οποίοι βρέθηκαν χωρίς κανένα μέσο διαβίωσης μακριά από τις πατρίδες τους.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: πρόσφυγες, Δυτική Μακεδονία, οικονομία, πολιτική, πολιτισμός

Όψεις μιας διαμάχης στη Δυτική Μακεδονία, Κοζάνη – Πτολεμαΐδα. Ο τοπικός «προσδιορισμός» μέσα από τα κατάλοιπα μιας αντιπαράθεσης ανάμεσα σε μια Χριστιανική και μια Μουσουλμανική κοινότητα

Σαμαλτάνος Ανδρέας- Νικόλαος

Διδάκτορας Νεοελληνικής και Σύγχρονης Ιστορίας
Διευθυντής ερευνητικού έργου της AMKE Θύμησης
andreas@samaltanos.net

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται μέσα από την ανάλυση και τον σχολιασμό πρωτότυπων πηγών, τα αίτια και η πηγή της αντιπαράθεσης ανάμεσα σε δύο πόλεις της Δυτικής Μακεδονίας, την Κοζάνη και την Πτολεμαΐδα.

Η αντιπαράθεση με στόχο τον έλεγχο των κέντρων εξουσίας της περιοχής της Δυτικής Μακεδονίας, ξεκίνησε κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας (1389 -1912). Αρχικά ανάμεσα σε δύο θρησκευτικές κοινότητες, την Χριστιανική κοινότητα της πόλης της Κοζάνης και την Μουσουλμανική κοινότητα της Πόλης Καΐλαρ (Πτολεμαΐδα), συνεχίστηκε όμως με την άφιξη των προσφύγων του 1922 αλλάζοντας μεν το πλαίσιο της διαμάχης, καθορίζοντας όμως μέχρι και σήμερα την ταυτότητα των δύο πόλεων και την φύση της συνύπαρξής τους μέσα σε κοινή διοικητική περιφέρεια προσδιορίζοντας σε μεγάλο βαθμό τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς καθ' όλη την διάρκεια του 20 αιώνα στην Δυτική Μακεδονία.

Ακόμα και σήμερα η Βιβλιογραφία ξεχνά ή και υποβιβάζει την θέση της πόλης Καΐλαρ μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τον ρόλο της ως η μεγαλύτερη μουσουλμανική πόλη της Οθωμανικής Επαρχίας του Μοναστηρίου.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Θρησκεία, Τουρκοκρατία, Πρόσφυγες, Δυτική Μακεδονία, Ιστορία, Ταυτότητες, Θρησκευτική Ταυτότητα, Εθνική Ταυτότητα.

Μετακινήσεις πληθυσμού της Δυτικής Μακεδονίας στα τέλη του 19ου - αρχές του 20ου αιώνα: Η περίπτωση της Βέροιας

Χαρίση Αντωνία

Εκπαιδευτικός, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
xarisi.antonia@gmail.com

Από το 1895 έως και το 1920 το νεοσύστατο ελληνικό κράτος προετοιμάζεται να ανταποκριθεί στις ανάγκες του καπιταλιστικού του μετασχηματισμού, καθώς αμέσως μετά την επανάσταση του 1821 αρχίζει η διαδικασία ενσωμάτωσης της χώρας στο καπιταλιστικό σύστημα. Την περίοδο αυτή οι φεουδαρχικές σχέσεις καταργούνται και ενισχύεται η

σημασία και ο κοινωνικός ρόλος της αστικής τάξης, ενώ ο αγροτικός πληθυσμός αναζητά εργασία στις πόλεις και το εξωτερικό.

Ωστόσο, οι φυσικές δυνατότητες της Μακεδονίας μένουν ανεκμετάλλευτες ως τις αρχές του 20ου αιώνα, λόγω της μακρόχρονης αποσύνθεσης του οθωμανικού κράτους και των μετέπειτα εθνικών ανταγωνισμών, οι οποίοι τερματίζονται με το μοίρασμα των μακεδονικών εδαφών.

Οι μεγάλες μεταβολές που συμβαίνουν στο ελληνικό κράτος σε επίπεδο πολιτικό, δημογραφικό, κοινωνικό και οικονομικό, επηρεάζουν και τη Μακεδονία, η οποία, το 1912, με τους Βαλκανικούς πολέμους, περνάει, από την οικονομικά και κοινωνικά αδύναμη Οθωμανική αυτοκρατορία, στην Ελλάδα η οποία οργανώνεται και αναδιαμορφώνεται σε ένα σύγχρονο κράτος.

Η Δυτική Μακεδονία, στα τέλη του 19ου αιώνα, συνδέεται στενά, όπως και όλη η Μακεδονία, με την οικονομία των Βαλκανίων και της Ευρώπης. Η αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή κυριαρχούν στη ζωή του τόπου, παρά την έλλειψη υποδομών, τις αντιξοότητες και την δυσβάσταχτη φορολογία. Τις παραμονές της προσάρτησης στην Ελλάδα οι ελληνικές κοινότητες της Δυτικής Μακεδονίας που ανήκουν στην Οθωμανική αυτοκρατορία, όπως η Καστοριά, η Σιάτιστα, το Βελβεντό, γνωρίζουν οικονομική ανάπτυξη. Από τα μέσα του 19ου αιώνα και μετέπειτα, η Βέροια παρουσιάζει μια πλούσια εκπαιδευτική κίνηση, καθώς από τις αρχές του 19ου αιώνα λειτουργούν εκπαιδευτικά ιδρύματα όπως η «Ελληνική Σχολή», η «αλληλοδιδασκτική Σχολή», το «Μελέτειο Παρθεναγωγείο» και νηπιαγωγείο. Το 1897, πολύ πιθανόν, η «Ελληνική Σχολή» λειτουργεί κι ως «Ημιγυμνάσιον».

Την περίοδο 1889-1912, οι αναταραχές που ακολουθούν μετά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, την εξέγερση του Ίλιντεν το 1903, και τις ένοπλες συγκρούσεις, αντεκδικήσεις και διωγμούς, από το 1904 έως το 1908, μεταξύ των διαφόρων εθνικοτήτων της Μακεδονίας δημιουργούν γεωγραφική και κοινωνική κινητικότητα. Μέρος της κινητικότητας αυτής καταγράφεται στα μαθητολόγια του «Ελληνικού Γυμνασίου» και του «Ελληνικού Ημιγυμνασίου» Βέροιας, στα οποία εμφανίζονται αρκετοί μαθητές προερχόμενοι από περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, όπως είναι η Καστοριά, η Κοζάνη, η Σιάτιστα, το Βελβεντό και τα Σέρβια.

Οι μετανάστευση οικογενειών των μαθητών γίνεται για λόγους κυρίως επαγγελματικούς και οικονομικούς, γιατί, όπως διαφαίνεται από την καταγραφή της επαγγελματικής ιδιότητας του πατέρα, οι περισσότεροι είναι ελεύθεροι επαγγελματίες. Η εγκατάσταση των οικογενειών στην πόλη της Βέροιας είναι πιθανό, για τους περισσότερους, μακρόχρονη, αν όχι μόνιμη. Η επιλογή της Βέροιας για μετεγκατάσταση οφείλεται σε κάποια βασικά χαρακτηριστικά τα οποία αφορούν στην γεωγραφική γειτνίαση των περιοχών της Δυτικής Μακεδονίας με αυτήν και την εύκολη μετακίνηση και πρόσβαση μεταξύ τους, την μεγάλη οικονομική ανάπτυξη της πόλης και κατά συνέπεια την δυνατότητα επαγγελματικής προοπτικής, τα κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά, λόγω του ποταμού Αλιάκμονα και των ορεινών όγκων του Βερμίου και των Πιερίων. Επιπλέον η Βέροια βρίσκεται πάνω στον οδικό άξονα που δίνει πρόσβαση στη Θεσσαλονίκη.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Καστοριά, Κοζάνη, Σιάτιστα, Βελβεντό, Ελληνικόν Γυμνάσιον Βέροιας, Ελληνικόν Ημιγυμνάσιον Βέροιας

Μετακινήσεις πληθυσμών, οικονομία, σχέσεις πληθυσμών

Εγκαταστάσεις των προσφύγων στην Επαρχία Φλώρινας την περίοδο 1922-1930: Δημογραφικές μεταβολές και οικονομική αποκατάσταση των νεήλδων

Αραμπατζή Χρύσα

Φιλολόγος, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος
arabatzi.x@gmail.com

Πουγαρίδης Στέφανος

Φιλολόγος, Υποψήφιος Διδάκτωρ Τοπικής Ιστορίας στη Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
stefanos_vasiliki@yahoo.gr

Η παρούσα ανακοίνωση φιλοδοξεί να καταγράψει όψεις των μεταβολών που επήλθαν στην Επαρχία Φλώρινας την περίοδο 1922-1930 λόγω της άφιξης των προσφύγων. Με τη χρήση της ιστορικής-ερμηνευτικής μεθόδου θα επιχειρήσουμε να συσχετίσουμε τον ολικό μετασχηματισμό της Επαρχίας με το κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο στη Βαλκανική χερσόνησο προκειμένου να φωτιστούν σαφέστερα τα όσα συμβαίνουν στο μικροεπίπεδο της Επαρχίας τη δεδομένη χρονική στιγμή. Πρώτος στόχος της εισήγησης είναι να μελετηθεί η αλλαγή που επήλθε στη δημογραφική ισορροπία της Επαρχίας Φλώρινας αμέσως μετά τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις που συνέβησαν στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων στις αρχές του 20ου αιώνα. Για τον σκοπό αυτό θα στρέψουμε το ερευνητικό μας ενδιαφέρον στη συγκριτική μελέτη των στατιστικών δεδομένων των απογραφών του 1920 και του 1928, με έμφαση στα δημογραφικά δεδομένα που αφορούν την Επαρχία. Παράλληλα, ως δεύτερο στόχο ορίζουμε τη μελέτη των οικονομικών μετασχηματισμών που επέφερε στην Επαρχία η εγκατάσταση των προσφυγικών πληθυσμών. Για την υλοποίηση του δεύτερου στόχου θα αξιοποιήσουμε τα βιβλιογραφικά δεδομένα προηγούμενων ερευνών εμπλουτίζοντάς τα με την ανέκδοτη έκθεση του Νομάρχη Φλώρινας, Σουλιώτη-Νικολαΐδη.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Επαρχία Φλώρινας, πρόσφυγες, πληθυσμιακή μεταβολή, οικονομική αποκατάσταση

Μικρασιάτες πρόσφυγες στη Φλώρινα: Υγεία - περίθαλψη – πρόνοια (1922-1932)

Βοσκοπούλου Χ. Χρυσούλα

PhD, Msc Αρχιτέκτων Μηχανικός, διδάσκουσα στο TEET, Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας,
Διευθύντρια Ανάπτυξης Π.Ε. Φλώρινας
xvoskop@gmail.com

Η εγκατάσταση των προσφύγων από τη Μ. Ασία, τη Θράκη και τον Πόντο στη Δ. Μακεδονία, επέφερε σημαντικές αλλαγές στο χωρικό και κοινωνικό επίπεδο. Μέσα από έρευνα πρωτογενούς και δευτερογενούς αρχειακού υλικού στα ΓΑΚ Φλώρινας ερευνάται και

παρουσιάζεται η ανταπόκριση του Δήμου της Φλώρινας σε θέματα περίθαλψης και πρόνοιας των προσφύγων, κατά την πρώτη δεκαετία παρουσίας τους στην περιοχή. Παρά τις οικονομικές δυσκολίες, ο Δήμος και οι αρχές της πόλης υποστήριξαν τους άπορους πρόσφυγες στην προσπάθειά τους να αρχίσουν μια ζωή στη νέα τους πατρίδα. Παράλληλα, η Υγειονομική Υπηρεσία Μακεδονίας – Θράκης, με την ίδρυση αγροτικών ιατρείων και υπηρεσιών βοήθησε σημαντικά στην αντιμετώπιση των ασθενειών των προσφύγων.

Για την παροχή περίθαλψης στους πρόσφυγες της Μακεδονίας και της Θράκης λειτούργησε η Υπηρεσία Περιθάλψεως των εν Μακεδονία Προσφύγων. Στους Γενικούς διοικητές παραχωρήθηκαν αρμοδιότητες του Υπουργείου Περιθάλψεως για την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των προσφυγικών θεμάτων υγείας.

Για την ιατρική περίθαλψη των προσφύγων θεσπίστηκε ιδιαίτερη υπηρεσία, στην οποία ορίστηκαν ιατροί και φαρμακοποιοί, πολλοί από τους οποίους ήταν και οι ίδιοι πρόσφυγες. Χορηγούνταν επίσης φάρμακα, κυρίως μέσω των ειδικών προσφυγικών φαρμακείων, τα αποκαλούμενα λαϊκά, και προβλεπόταν νοσηλεία στα δημόσια νοσοκομεία.

Ο Δήμος Φλώρινας, όπως προκύπτει από την έρευνα, παρά τις οικονομικές δυσκολίες, προσπάθησε να συμπαρασταθεί οικονομικά και ηθικά στις οικογένειες των προσφύγων της πόλης, κυρίως σε αυτές των άπορων, παρέχοντας χρήματα και διευκολύνσεις σε θέματα υγείας αυτών, συμβάλλοντας έτσι στην ανθρωπιστική βοήθεια την οποία είχαν απολύτως ανάγκη οι προσφυγικοί πληθυσμοί εκείνη την περίοδο. Παράλληλα, μέσα από την αρχειακή έρευνα, αναδύθηκαν τα προβλήματα προσαρμογής, συνύπαρξης και διαχείρισης των προσφυγικών πληθυσμών, καθώς και τα σοβαρά προβλήματα αστικής αποκατάστασης στην πόλη της Φλώρινας.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Πρόσφυγες, υγεία, περίθαλψη, πρόνοια, Φλώρινα

Η Πλουρίνα και οι Μοναστηρλί Εβραίοι (Η επανίδρυση της εβραϊκής κοινότητας της Φλώρινας)

Λιόλιος Γεώργιος
Δικηγόρος- Συγγραφέας
lioliosg@gmail.com

Η εβραϊκή παρουσία στη Φλώρινα, αν και μαρτυρείται στην οθωμανική περίοδο, ήταν μια ομάδα «αναιμική» πληθυσμιακά, η οποία ζούσε κι επιβίωνε στη σκιά του μητροπολιτικού Μοναστηρίου – κοινωνικού, οικονομικού και γεωπολιτικού κέντρου των βόρειων εδαφών της οθωμανικής Μακεδονίας και όπου εγκαταβίωνε μία ανθηρή και πολυπληθής ισπανοεβραϊκή κοινότητα μαζί με τις λοιπές εθνοπολιτισμικές ομάδες που το συγκροτούσαν μέχρι τη δεύτερη δεκαετία του 20ου αιώνα, οπότε οι εθνικοί διαγκωνισμοί και οι πολεμικές συρράξεις των βαλκανικών πολέμων και του Α' Π.Π., θα υποχρεώσουν σε εκούσια ή ακούσια μετοίκηση αδιακρίτως Χριστιανούς (Έλληνες) κι Εβραίους προς τα ενδότερα της νέας ελλαδικής επικράτειας, αλλά κυρίως προς το έτερο κοινωνικό και οικονομικό κέντρο, τη Θεσσαλονίκη.

Η «καταστροφή» του Μοναστηρίου και η σταδιακή αποψίλωση του αστικού πληθυσμού της θα ευνοήσει τα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και τις ημιαστικές περιοχές της Μακεδονίας, ευνοώντας στην ερευνώμενη περίπτωση και την πόλη της Φλώρινας, η οποία στη δεύτερη δεκαετία του 20ου αι. δοκιμάζει τη μετάβαση της στη νεότερικότητα, χάρη

στην αθρόα προσέλευση νέων εποίκων, οι οποίοι μετασχηματίζουν κοινωνικά και οικονομικά την πόλη μέσα από όχι αναγκαία κοινές ή παράλληλες διαδρομές. Η ίδρυση ή επανίδρυση της εβραϊκής κοινότητας της Φλώρινας την περίοδο των βαλκανικών πολέμων, σε συνδυασμό με την πολυπληθή εγκατάσταση Ελλήνων από το Μοναστήρι, θα διαμορφώσουν ένα νέο αστικό τοπίο στην πόλη, η οποία μετατρέπεται από ένα κατά κύριο λόγο ημιαγροτικό πόλισμα σε έναν αναδυόμενο περιφερειακό αστικό-ημιαστικό κόμβο της δυτικής Μακεδονίας, ο οποίος ευημερεί σε όλη τη μακρά περίοδο του Μεσοπολέμου. Η εβραϊκή παρουσία στη Φλώρινα θα αποδειχθεί ωστόσο βραχύβια, και η ίδια η πόλη θα λειτουργήσει ως «αίθουσα αναμονής», σε μια διαδρομή από το Μοναστήρι ως το Άουσβιτς-Μπιρκενάου, καθώς τριάντα χρόνια μετά (την περίοδο του Β' Π.Π.) η Κοινότητα θα καταστραφεί από τους απηνείς διωγμούς των Ναζί και τον θάνατο εκατοντάδων Εβραίων της πόλης στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Η εισήγηση επιχειρεί να φωτίσει όψεις μιας υποφωτισμένης στην ιστοριογραφία εβραϊκής κοινότητας του μακεδονικού χώρου στο μεταίχμιο της συγκρότησης εθνικών κρατών και της μετάβασης σε ένα δυναμικό οικονομικό περιβάλλον και χώρο. Αξιοποιώντας τα ευρήματα από αρχειακό υλικό επιχειρεί να ψηλαφήσει το Μοναστηριώτικο (μέσα από την ονοματολογία και τα ληξιαρχικά στοιχεία) αποτύπωμα του νέου πληθυσμού, την θεσμική συγκρότηση και ενηλικίωση της Κοινότητας, τη δημογραφική εξέλιξη του, τις κοινοτικές σχέσεις της με τις αντίστοιχες του Μοναστηρίου και της Θεσσαλονίκης, την χωροταξική οργάνωση του πληθυσμού στον αστικό ιστό της πόλης, το μερίδιο του στον κοινωνικό και οικονομικό μετασχηματισμό της πόλης, τις διακοινοτικές συγκρούσεις με τις άλλες εθνοπολιτισμικές ομάδες της Φλώρινας την επαύριον της δημιουργίας του εθνικού κράτους, αλλά και την γοητεία που ασκούσε το σιωνιστικό κίνημα.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Φλώρινα, Μοναστήρι, Εβραϊκή Κοινότητα

Οι σχέσεις εντόπιων και προσφύγων στα μεικτά χωριά του νομού Φλώρινας

Μαντρατζή Χριστίνα
Φιλόλογος, ΜΑ στην Ιστορία
dima9701@yahoo.gr

Η Δυτική Μακεδονία και ιδιαίτερα ο ακριτικός νομός της Φλώρινας αποτέλεσαν περιοχές υποδοχής προσφύγων απ' τη Μ. Ασία, Πόντο, Θράκη, μετά την υπογραφή της συνθήκης της Λοζάνης. Οι σχέσεις των νεοφερμένων προσφύγων με τους ήδη υπάρχοντες γηγενείς πληθυσμούς πέρασαν διαδοχικές διακυμάνσεις μέχρι την παγίωσή τους που αγγίζει τα σύγχρονα χρόνια. Η παρούσα εργασία είναι η πρώτη προσπάθεια επίσημης καταγραφής των σχέσεων αυτών στα μεικτά χωριά της Φλώρινας, με αριθμητικά δεδομένα που παρουσιάζουν την πορεία της εξέλιξης των αναλογιών σε διάφορες εποχές και διάφορους τομείς. Η εργασία αυτή περιλαμβάνει αποτελέσματα προφορικών συνεντεύξεων που έγιναν σε 18 μεικτά χωριά του νομού Φλώρινας: Κάτω Κλεινές, Λαιμός, Λευκώνα, Μελίτη, Μεσονήσι, Αρμενοχώρι, Τριπόταμος, Κάτω Καλλινίκη, Πέτρες, Άνω Κλεινές, Σκλήθρο, Νίκη, Ανάργυροι, Τροπαιούχος, Σκοπιά, Πολυπλάτανος, Αμμοχώρι, Νεοχωράκι. Το δείγμα αποτελείται από 50 άτομα, 28 άντρες, κυρίως αγρότες-κτηνοτρόφους, απόφοιτους δημοτικής εκπαίδευσης ηλικίας άνω των 50.

και 22 γυναίκες. Επίσης, ως μέθοδος συνέντευξης υιοθετήθηκε η δομημένη– τυποποιημένη συνέντευξη, καθώς δόθηκε στους συμμετέχοντες δομημένο ερωτηματολόγιο με συγκεκριμένες ερωτήσεις.

Ειδικότερα , οι θεματικές της εργασίας είναι οι εξής:

1. Κοινωνία (χωροταξικός διαχωρισμός, συμπεριφορά γηγενών προς τους πρόσφυγες, διαπροσωπικές σχέσεις).
2. Πολιτισμός (θρησκευτική διαφοροποίηση, διαφοροποίηση ηθών, εθίμων, γιορτών, καθημερινών ασχολιών, γλωσσών, εκπαίδευσης, οικονομικής κατάστασης).
3. Πολιτική (πολιτική διαφοροποίηση, ως προς τις πολιτικές επιλογές και των δύο πλευρών), δοσιλογισμός (την εποχή της κατοχής).
4. Έθνος (προσπάθεια ανάδειξης της ανωτερότητας εθνικού αισθήματος των προσφύγων σε σχέση με τους γηγενείς, ανταλλαγή υποτιμητικών χαρακτηρισμών– Τουρκόσκοποι, Λαζοί κ.ά.).
5. Μέριμνα του Κράτους (διανομή γαιών, εισαγωγή σε δημόσιες θέσεις). Ταυτόχρονα, η έρευνα πέτυχε την καταγραφή και άλλων πτυχών, όπως την καταγραφή της αστικής και αγροτικής αποκατάστασης των προσφύγων, τις αντιδράσεις των ντόπιων κατοίκων, τους τόπους προέλευσης των προσφύγων, τους τόπους αρχικής εγκατάστασης, τις συνθήκες διαβίωσης τους, την ενδυμασία, την εστίαση, τις παραδόσεις κ.ά. Επιπλέον, μέσα από τις διηγήσεις των προσφύγων καταγράφηκαν επιμέρους ιστορικές πληροφορίες και γεγονότα από την εποχή της Κατοχής , οι μαρτυρίες αυτών των προσφύγων υπήρξαν κατά το πλείστον άμεσες καθώς τις βίωσαν οι συμμετέχοντες των συνεντεύξεων.

Η έρευνα επίσης δίνει απαντήσεις σε ερωτήματα, όπως πότε άρχισε η βελτίωση των σχέσεων και ποιοι οι λόγοι, ποιες ήταν οι σχέσεις τους στα σκοτεινά χρόνια του Εμφυλίου και αν υφίστανται διαμάχες στη σημερινή εποχή. Η πρωτοτυπία της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι για πρώτη φορά επιχειρείται η καταγραφή γεγονότων και απόψεων, σχετικών με την «επίμαχη» συνύπαρξη προσφύγων και ντόπιων, σηματοδοτώντας προσέγγιση σε ένα θέμα που αποφευγόταν (και ίσως αποφεύγεται και σήμερα) να συζητηθεί επίσημα στο Νομό Φλώρινας.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: πρόσφυγες, εντόπιος, Ν. Φλώρινας, μεικτά χωριά

Φλώρινα και Επανάσταση του 1821

Κυριάκου Πασχαλιά

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών «Ψηφιακά Μέσα Επικοινωνίας και Περιβάλλοντα Αλληλεπίδρασης», ΕΚΠΑ
paschaliakyr@gmail.com

Κυριάκου Χρήστος

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής», ΕΑΠ
chris_kyr@hotmail.com

Τα 200 χρόνια από την Επανάσταση σηματοδοτούν ισάριθμα χρόνια από τον αγώνα δημιουργίας ενός ελεύθερου, ανεξάρτητου κράτους. Σήμερα, εποχή που βρισκόμαστε σε ιδεώδη απόσταση από τα γεγονότα, χρειάζεται μια αποτίμηση αυτών χωρίς προκαταλήψεις και μονομερείς αναγνώσεις. Σε τοπικό επίπεδο ανατρέχοντας στο παρελθόν της πόλης της Φλώρινας, αποσπασματικές πηγές προφορικής ιστορικής αφήγησης, «ενθυμήσεις», καθώς και η διαταγή των Οθωμανικών Αρχών της 4ης Μαρτίου 1824 προς τους Δερβεναγάδες Φλωρίνης και Οστρόβου, αποδεικνύει τη συμμετοχή των Φλωρινιωτών στον Αγώνα για την Ανεξαρτησία. Συγκεκριμένα, αναφέρονται ονόματα αγωνιστών που πολέμησαν σε μάχες στη νότιο Ελλάδα και μετά το τέλος του πολέμου εγκαταστάθηκαν σε έναν συνοικισμό Μακεδόνων προσφύγων στην Αταλάντη της Στερεάς Ελλάδας, αλλά και μελών της Φιλικής Εταιρείας (Λούστας, 1988, Σαραντάκης, 2010). Παρόλα αυτά στην περιοχή της Φλώρινας δεν αναφέρεται ενεργή εμπλοκή του χριστιανικού πληθυσμού τόσο στις επαναστατικές ζυμώσεις όσο και στο πεδίο των μαχών, ούτε διαδραματίστηκαν ευρέως γνωστές επαναστατικές δράσεις.

Ενδελεχής βιβλιογραφική αναζήτηση των διαθέσιμων ιστορικών πηγών και βιβλίων οδήγησε στη διατύπωση πιθανών αιτιών και την εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων. Ειδικότερα, στο Αρχείο του Ιεροδικείου Θεσσαλονίκης (1695 - 1912) περιλαμβάνεται το έγγραφο Κ.14, 44/45 του 1705, όπου γίνεται λόγος για τους εκπατρισμούς των «*ραγιαδών του καζά Φλωρίνης*», ενώ η μελέτη του Αρχείου του Ιεροδικείου Βεροίας - Ναούσης (1598 - 1886) αποκαλύπτει τις ληστρικές επιθέσεις Αλβανών ήδη από το 1711, οι οποίοι προέβαιναν σε διαρπαγή περιουσιών και κακοποίηση κατοίκων της περιοχής. Το ζήτημα αυτών των επιθέσεων και της δίωξης των Αλβανών λήσταρχων απασχόλησε το Ιεροδικείο της Βεροίας μέχρι τα τέλη του 18ου αιώνα. Χαρακτηριστικό είναι έγγραφο του 1767 που αναφέρει σύμπραξη Τουρκαλαβανών ληστών με Τούρκους της περιοχής, οι οποίοι προέβησαν σε λεηλασίες χωριών και αιχμαλωσίες παρθένων της περιφέρειας Φλωρίνης. Σύμφωνα με τον Βακαλόπουλο (1992), αυτές οι «*αρπακτικές ορέξεις*» των αλβανικών ληστρικών ομάδων εξανάγκασαν τους κατοίκους της Φλώρινας να μετακινηθούν σε μεγαλύτερα και ασφαλέστερα κοντινά αστικά κέντρα (π.χ. Μοναστήρι). Το γεγονός προκάλεσε τη θλίψη του προκρίτου της Μουσταφά, ο οποίος βλέποντας την ερήμωση του τόπου λόγω ελλείψεως

εργατικών χεριών, άρχισε να παίρνει καταπιεστικά μέτρα εναντίον των αποδήμων. Το μέγεθος της πίεσης που τους ασκούσε αποδεικνύει τουρκικό έγγραφο της 23 Μαρτίου 1803 του διβανίου της Ρούμελης, που όχι μόνο ειδοποιεί τον Μουσταφά να σταματήσει τις ενοχλήσεις στους αποδήμους άνω των 10 ετών, αλλά τον απειλεί ακόμα και με καθαίρεση (Βακαλόπουλος, 1992:444).

Επιπρόσθετα, τον Μάρτιο του 1822 ο Μεχμέτ Εμίν ζήτησε ομήρους από τις πόλεις και κωμοπόλεις της Δυτικής Μακεδονίας, μεταξύ των οποίων και της ευρύτερης περιοχής της Φλώρινας. Λίγες μέρες αργότερα με την κήρυξη της εξέγερσης της Νάουσας οι Φλωρινιώτες οπλαρχηγοί κατέλαβαν τα στενά του Οστρόβου προκειμένου να εμποδίσουν την κάθοδο Οθωμανικών στρατευμάτων προς την περιοχή της Νάουσας (Τζιάτζιος, 1939:141). Η πληροφορία αυτή σε συνδυασμό με το γεγονός πως οι Τούρκοι αποτελούσαν τον κύριο πληθυσμό της πόλης του Μοναστηρίου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής, οδηγεί στο συμπέρασμα της ύπαρξης ισχυρής Οθωμανικής στρατιωτικής δύναμης. Τέλος, η αιματηρή καταστολή της εξέγερσης της Νάουσας τον Απρίλιο του 1822 και η επακόλουθη ερήμωση του εσωτερικού της Δυτικής Μακεδονίας οδήγησε τον αγροτικό πληθυσμό της Φλώρινας σε άλλη μία αναγκαστική μετακίνηση προς τα βουνά αυτή τη φορά προκειμένου να σωθούν από τις αγριότητες των Τούρκων.

Συμπερασματικά, ο χριστιανικός πληθυσμός της πόλης της Φλώρινας, που την εποχή εκείνη μετρούσε 2.000 κατοίκους (Τζιάτζιος, 1939), υπέστη πολλές και διαρκείς πιέσεις και ως εκ τούτου δεν ήταν εφικτό να οργανώσει σημαντικό επαναστατικό κίνημα εναντίον του τουρκικού ζυγού. Αντίστοιχες καταστάσεις επικράτησαν μέχρι τις αρχές του 20ου αι. Από τα τέλη του 19ου αι., δε, οι Έλληνες της Μακεδονίας καταρτίζουν αντάρτικα σώματα και συγκροτούν αντιστασιακές εστίες προλειάνοντας το έδαφος για την ευνοϊκή έκβαση του μακεδονικού αγώνα, ενώ η περιοχή της Φλώρινας γίνεται «θέατρο συγκρούσεων στο πλαίσιο των εθνικών ανταγωνισμών» (Βακαλόπουλος, 1986, Κασκαμανίδης, 2018:66).

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Φλώρινα, Επανάσταση, ληστρικές επιθέσεις

Η δημοκρατική αρχή στα ελληνικά Συντάγματα του 20ου αιώνα και η επίδρασή της στην κοινωνική οργάνωση της Δυτικής Μακεδονίας

Μαυρίδης Στυλιανός

Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω, Αντιπρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης,
Μεταδιδάκτωρ Δημοσιονομικού Δικαίου, Ειδικός Επιστήμονας ΠΔ 407/80 Τομέα Δημοσίου
Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης/ Νομική/ΔΠΘ
st.mavridis@yahoo.gr

Η εισήγηση πραγματεύεται τη δημοκρατική αρχή, όπως αυτή αποτυπώθηκε στα ελληνικά Συντάγματα του 20ου αιώνα και την επίδρασή της αντίστοιχα στην κοινωνική οργάνωση της Δυτικής Μακεδονίας. Ειδικότερα, αναλύει τις συνταγματικές μεταβολές και τις αποτυπώσεις της δημοκρατικής αρχής στο αναθεωρημένο Σύνταγμα του 1911, του 1927, του 1952, και τελικά στο ισχύον Σύνταγμα(1975/1986/2001/2008/2019), με αναφορές τόσο στα Συντάγματα της επαναστατικής περιόδου, όσο και στις περιόδους κατάλυσης της δημοκρατικής αρχής κατά τον 20ο αιώνα. Παράλληλα, εξετάζεται πως οι ανωτέρω συνταγματικές επιλογές και μεταβολές εφαρμόστηκαν στην κάθε ιστορική περίοδο και

τελικά, πως αντανακλούν στην κοινωνική οργάνωση και τους κοινωνικούς σχηματισμούς της Δυτικής Μακεδονίας μέχρι και σήμερα.

Το Σύνταγμα του 1911 και η επίδρασή του στην ομαλή ενσωμάτωση των λεγόμενων νέων χωρών στο ελληνικό κράτος

Παπαευαγγέλου Αθανάσιος

Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης, Συντονιστής προγραμμάτων ΕΠΠΑΙΚ-ΠΕΣΥΠ της ΑΣΠΑΙΤΕ Κοζάνης, Δρ. Νομικών Επιστημών ΑΠΘ
apapae0@gmail.com

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται, μέσω της έρευνας, μια ιστορική αναδρομή στις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που οδήγησαν στην αναθεώρηση του συντάγματος του 1864 και την ψήφιση του συντάγματος του 1911, με έμφαση κυρίως στην επίδραση των συνταγματικών διατάξεων στη νομοθετική παραγωγή κατά την περίοδο και μετά την απελευθέρωση και ενσωμάτωση της Δυτικής Μακεδονίας στο Ελληνικό Κράτος, για θέματα δημόσιας διοίκησης και εκπαίδευσης.

Το Σύνταγμα του 1911 είχε ως βασικό κορμό το Σύνταγμα του 1864, καθώς προέκυψε κατόπιν αναθεώρησης αυτού. Η συνταγματική αναθεώρηση του 1911 πραγματοποιήθηκε μετά από ένα στρατιωτικό κίνημα που ξέσπασε ως αντίδραση στα «κακώς κείμενα» της εποχής, με στόχο την ανασυγκρότηση του κράτους. Παρόλο που το Σύνταγμα δεν οδήγησε σε επαναστατικές τομές, αποτέλεσε την αφετηρία για τον εκσυγχρονισμό της χώρας, διαμορφώνοντας ένα σταθερότερο νομικό πλαίσιο, που συνέβαλε σημαντικά στην επιτυχία του ελληνικού κράτους στους Βαλκανικούς Πολέμους και στην ομαλή ενσωμάτωση των περιοχών που απελευθερώθηκαν από τους Βαλκανικούς Πολέμους στο ελληνικό κράτος.

Μετά από πρόταση του Βενιζέλου στις 16 Ιανουαρίου 1910, αποφασίστηκε η αναθεώρηση μη θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος, χωρίς να τηρηθεί η δαιδαλώδης διαδικασία του άρθρου 107 του Συντάγματος του 1864, αφού η ανάγκη αναθεώρησης διαπιστώθηκε από μία μόνο Βουλή (τον Φεβρουάριο του 1910) και όχι από δύο συνεχόμενες, ενώ η αναθεώρηση δε συντελέστηκε από την Α' Αναθεωρητική Βουλή που εκλέχθηκε τον Αύγουστο του 1910, αλλά, αφού αυτή διαλύθηκε μετά δύο μόλις μήνες, από τη Β' Αναθεωρητική Βουλή, ύστερα από νέες εκλογές τον Νοέμβριο του ίδιου έτους.

Το Σύνταγμα του 1911 για την εκπαίδευση αναθεωρήθηκε οριακά σε τρία μόνο σημεία μετά από επιμονή του Ελευθέριου Βενιζέλου. Έτσι, η οριστική διατύπωση του άρθρου 16 του Συντάγματος έλαβε την εξής μορφή : «Η εκπαίδευσις διατελούσα υπό την ανωτάτην εποπτείαν του Κράτους, ενεργείται δαπάνη αυτού. Η στοιχειώδης εκπαίδευσις είναι δι' άπαντας υποχρεωτική, παρέχεται δε δωρεάν υπό του Κράτους. Επιτρέπεται εις ιδιώτας και εις νομικά πρόσωπα η ίδρυσις ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, λειτουργούντων κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους». Ζητήματα όπως η υποχρεωτική και δωρεάν εκπαίδευση, το δικαίωμα ίδρυσης ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, το ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα στην εκπαίδευση, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια ψήφισης του άρθρου για την εκπαίδευση, και όπως φαίνεται από την τελική διατύπωση του άρθρου επικράτησε η φιλελεύθερη αντίληψη του διφυούς δικαιώματος για την εκπαίδευση με την έννοια του ατομικού και κοινωνικού δικαιώματος για όλους τους πολίτες του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους. Η λέξη «δωρεάν» εμφανίζεται για πρώτη φορά στο Σύνταγμα του 1911

και ρητά προβλέπεται ότι αναφέρεται μόνο στη στοιχειώδη εκπαίδευση, κάτι που εξακολουθεί να ισχύει μέχρι και το Σύνταγμα του 1952. Οι απόλυτα ρητές διατάξεις περί «δωρεάν παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της στα κρατικά εκπαιδευτήρια» εμφανίζονται για πρώτη φορά στο Σύνταγμα του 1975.

Με το Σύνταγμα του 1911 τροποποιήθηκαν ή συμπληρώθηκαν 54 από τα 110 άρθρα του Συντάγματος του 1864. Οι τροποποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν με την αναθεώρηση του 1911 αφορούσαν μη θεμελιώδεις διατάξεις του Συντάγματος με αποτέλεσμα να μην επέλθουν ριζικές αλλαγές. Το νέο Σύνταγμα χαρακτηριζόταν από μια έντονη τάση για συμβιβασμούς

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Σύνταγμα, νέες χώρες, ενσωμάτωση, στρατός, δημόσια διοίκηση, δικαιοσύνη, εκπαίδευση

«Αι ανώμαλοι δικαιопραξίαι» ως παράγοντας διαμόρφωσης πολιτικής. Το παράδειγμα της Δυτικής Μακεδονίας

Σαρηγιαννίδου Ελισάβετ

Φιλολόγος, Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στην Ιστορία
ellisar667@gmail.com

Χρυσής Σταμάτης

Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στην Ιστορία
stachrysis@gmail.com

Η παρούσα ανακοίνωση επιχειρεί -μέσα από πρωτογενείς πηγές- να ρίξει φως σ' ένα ζήτημα των αρχών του 20^{ου} αιώνα, που σχετίζεται με την απονομή δικαίου σε θέματα ατομικής ιδιοκτησίας. Ζήτημα που επηρέασε την κοινωνία -ιδιαίτερα στις Νέες Χώρες- δημιουργώντας μεγάλες προστριβές στις σχέσεις γηγενών και προσφύγων, αλλά και την πολιτική, καθώς χρησιμοποιήθηκε από όλους τους πολιτικούς χώρους ως όχημα διατήρησης του ισχύοντος πελατειακού συστήματος της εποχής.

Οι ανώμαλες δικαιопραξίες, φαινόμενο που έχει τις ρίζες του στα τελευταία χρόνια της Οθωμανοκρατίας, αποτελούν πρόβλημα που το ελληνικό κράτος κλήθηκε να διαχειριστεί, προκειμένου να ολοκληρώσει την αποκατάσταση των προσφύγων. Στο πλαίσιο αυτό προκλήθηκαν αντιπαραθέσεις ανάμεσα σε γηγενείς και πρόσφυγες, αφού οι πρώτοι επεδίωκαν την προστασία του δικαιώματος της ατομικής τους ιδιοκτησίας που είχαν αποκτήσει από τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς με ιδιωτικά συμφωνητικά και με την προσδοκία ρύθμισης που θα τα επικύρωνε, ενώ οι δεύτεροι ένιωθαν αδικημένοι, διότι η ελληνική πολιτεία δεν ολοκλήρωνε την παραχώρηση σ' αυτούς των μουσουλμανικών περιουσιών, όπως προέβλεπε η σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών.

Τα έγγραφα που μελετήθηκαν, σπαράγματα μικρο-ιστορίας, αποκαλύπτουν πώς η Τοπική Ιστορία διαλέγεται με τη Γενική. Η έρευνα στον συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο της Δυτικής Μακεδονίας δίνει τη δυνατότητα διεξόδου στο ζήτημα των ανώμαλων δικαιопραξιών και της σύνδεσης του τοπικού με το γενικό ή της αντίστροφης κίνησης, της επίδρασης δηλαδή που άσκησε το γενικό πλαίσιο στη ζωή των ανθρώπων της περιοχής.

Οι συγκεκριμένες επιστολές και τα απαντητικά έγγραφα από το αρχείο του Φίλιππου Δραγούμη, αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα των προβλημάτων που γέννησαν οι άτακτες

αγοραπωλησίες είτε αγροτικών είτε αστικών ακινήτων. Καταδεικνύουν μάλιστα διαφορετικά είδη συγκρούσεων που προέκυψαν είτε μεταξύ γηγενών και προσφύγων είτε μεταξύ αγροτών που είχαν καταβάλει το τίμημα αγοράς στους προηγούμενους μουσουλμάνους ιδιοκτήτες και στη συνέχεια έρχονταν αντιμέτωποι με επιτήδειους που με πλάγιους τρόπους επιχείρησαν να οικειοποιηθούν τις μουσουλμανικές περιουσίες. Αλλά και οι πρόσφυγες από την πλευρά τους μπροστά σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο υποστήριζαν ότι η γη δικαιωματικά τους ανήκε σύμφωνα με τη Σύμβαση Ανταλλαγής της 30/1/1923.

Αυτό όμως που διαφαίνεται ξεκάθαρα είναι ο ρόλος των πολιτικών και κυρίως των τοπικών πολιτευτών, οι οποίοι ανέπτυξαν ένα σύστημα πολιτικής προστασίας αναλαμβάνοντας να περιορίσουν τις ασκούμενες κυβερνητικές πιέσεις και παρεμβαίνοντας στους κρατικούς μηχανισμούς.

Τέλος, καθίσταται σαφές ότι το συγκεκριμένο ζήτημα χρονίζει όχι μόνο λόγω της πολυνομίας και της πολυπλοκότητάς του αλλά και εξαιτίας της απροθυμίας της κεντρικής εξουσίας να το επιλύσει οριστικά λόγω της ανάγκης διατήρησης των πελατειακών σχέσεων.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: ανώμαλες δικαιοπραξίες, γηγενείς, πρόσφυγες, πελατειακές σχέσεις, Φίλιππος Δραγούμης

Θεματική ενότητα: Τέχνες και Πολιτισμός

Αρχαιολογία, Διανόηση, Εικαστικές Τέχνες, Κινηματογράφος

«Οστρακα τινά, άχρωα χειροποίητα...»

120 χρόνια αρχαιολογική έρευνα της προϊστορίας στη Δυτική Μακεδονία: χαμηλές προσδοκίες και απροσδόκητες πρωτιές

Γιαγκούλης Τρύφων

Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Βέρνης
Μεταδιδακτορικός ερευνητής Τμήματος Ιστορίας - Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
tgiagkou@hist.auth.gr

Η απουσία στη Δυτική Μακεδονία υλικών καταλοίπων της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας αντίστοιχων με τα μνημειακά σύνολα της νότιας Ελλάδας έθεσε την περιοχή στο περιθώριο του ενδιαφέροντος των ειδικών για αρκετά χρόνια μετά την ενσωμάτωσή της στην ελληνική επικράτεια. Ωστόσο, εντελώς διαφορετική υπήρξε η εξέλιξη της αρχαιολογικής έρευνας της προϊστορίας. Τα ιστορικά συμφραζόμενα μέσα στα οποία πραγματοποιήθηκαν διαχρονικά οι ανασκαφές, το ακαδημαϊκό υπόβαθρο των εμπλεκόμενων αρχαιολόγων, οι λιγότερο ή περισσότερο σαφώς προσδιορισμένες ερευνητικές προσδοκίες και κυρίως τα αποτελέσματα που προέκυψαν - ευρήματα, ερμηνείες, δημοσιεύσεις - παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Γιατί πέρα από τον εμπλουτισμό των επιστημονικά τεκμηριωμένων πληροφοριών για τη

μακρόχρονη ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή, τα χαρακτηριστικά της έρευνας στη Δυτική Μακεδονία φωτίζουν πτυχές της διαχρονικής εξέλιξης της προϊστορικής αρχαιολογίας σε ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο.

Η εργασία παρουσιάζει στιγμές από τη «γέννηση» σχεδόν της προϊστορικής έρευνας - όχι μόνο στην περιοχή, αλλά και σε ολόκληρα τα Νότια Βαλκάνια - όπως αυτές αποτυπώθηκαν στην ανασκαφή του 1898-1899 της νεκρόπολης της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στον Άγιο Παντελεήμον (Πάτελι) Φλώρινας από το Ρωσικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Κωνσταντινούπολης. Στη συνέχεια, η παρουσίαση παρακολουθεί τις πρωτοποριακές εργασίες του διακεκριμένου Βρετανού προϊστοριολόγου του Μεσοπολέμου W. A. Heurtley, ο οποίος κατέγραψε αρκετές θέσεις της Δυτικής Μακεδονίας συλλέγοντας επιφανειακό υλικό, πραγματοποίησε δοκιμαστικές ανασκαφές σε κάποιες από αυτές (Σέρβια, Αρμενοχώρι) και δημοσίευσε τα αποτελέσματα των ερευνών του στο εμβληματικό συνθετικό του έργο *Prehistoric Macedonia* (1939). Την ίδια περίπου περίοδο, ο δυτικομακεδόνας καθηγητής Αντώνιος Κεραμόπουλλος, μολονότι προσδοκά να εντοπίσει λείψανα της κλασικής και ελληνιστικής αρχαιότητας σε ολόκληρη την περιοχή, συνδέει το όνομά του με την ανακάλυψη και την ανασκαφή του πρώτου στην Ελλάδα προϊστορικού λιμναίου οικισμού στο Δισπηλιό Καστοριάς (1933).

Μετά από τις πρωτοποριακές αυτές έρευνες και με εξαίρεση κάποιες περιορισμένης έκτασης ανασκαφές όπως αυτή στο Νεολιθικό οικισμό των Σερβίων στις αρχές της δεκαετίας του '70, έπρεπε να περάσουν σχεδόν 60 χρόνια προκειμένου οι προϊστοριολόγοι να στρέψουν ξανά το βλέμμα τους στη Δυτική Μακεδονία. Το ανασκαφικό και ερευνητικό έργο του Α.Π.Θ. στον προϊστορικό λιμναίο οικισμό του Δισπηλιού, το οποίο από το 1992 διηύθυνε για πάνω από 20 χρόνια ο καθηγητής Γ.Χ. Χουρμουζιάδης και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, δεν περιορίστηκε στην παραγωγή αρχαιολογικών συμπερασμάτων απευθυνόμενων αποκλειστικά στους ειδικούς, αλλά έδωσε έμφαση στην παρουσίασή τους στο ευρύ κοινό με την κατασκευή του μοναδικού στον ελλαδικό χώρο Οικομυσείου Δισπηλιού.

Στις αρχές πια του 21^{ου} αι., η κατασκευή της Εγνατίας Οδού και η εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων της Δ.Ε.Η. στην κοιλάδα του Αλιάκμονα, στην Κίτρινη Λίμνη και στο Λεκανοπέδιο Αμυνταίου προκάλεσαν την ανάγκη υλοποίησης από τις αρμόδιες Εφορίες Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ.Α. εκτεταμένων σωστικών ανασκαφικών προγραμμάτων σε απειλούμενες με οριστική καταστροφή προϊστορικές εγκαταστάσεις: σε άγνωστες θέσεις κατά μήκος του ρου του Αλιάκμονα, στους σχεδόν πλήρως ανασκαμμένους Νεολιθικούς οικισμούς στον Κλείτο, τη Μαυροπηγή και την Τούμπα Κρεμαστής Κοιλάδας Κοζάνης, στις παρόχθιες προϊστορικές εγκαταστάσεις των Αναργύρων και του Λιμνοχωρίου γύρω από τη Λίμνη Χειμαδίτιδα. Ο τεράστιος όγκος, η πολυμορφία και η ασυνήθιστα καλή διατήρηση των ευρημάτων, σε συνδυασμό με τις σταδιακά εξελισσόμενη μελέτη και δημοσίευσή τους, δε σκιαγραφούν απλώς τη διαχρονική εξέλιξη των τοπικών προϊστορικών κοινοτήτων, αλλά έχουν τοποθετήσει τη Δυτική Μακεδονία στο προσκήνιο του ερευνητικού ενδιαφέροντος της εγχώριας, αλλά και της διεθνούς κοινότητας των προϊστοριολόγων.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Προϊστορική αρχαιολογία, πρώιμες εμβληματικές έρευνες, σύγχρονες συστηματικές και σωστικές ανασκαφές

Φλώρινα: Εκφάνσεις του τοπικού στις εικαστικές τέχνες. Η περίπτωση του Γιώργου Γαζέα (Φλωέλ)

Γοδόση Ζωή

Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

zgodosi@uowm.gr

Η επιμονή στην καλλιέργεια των εικαστικών τεχνών στη Φλώρινα αποτελεί ιδιαιτερότητα στο πεδίο των εκδηλώσεων των εικαστικών τεχνών στον ελλαδικό χώρο, που οφείλεται σε ποικίλους ιστορικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Μία από τις πτυχές του φαινομένου ερευνάται στην παρούσα εργασία και αφορά τη δράση καλλιτεχνών χωρίς ακαδημαϊκές σπουδές. Η μετάβαση από την άσκηση των παραδοσιακών τεχνών στη υιοθέτηση ακαδημαϊκών τύπων στις εικαστικές τέχνες εντοπίζεται στη Φλώρινα στη μεταπολεμική κυρίως περίοδο, όταν αρχίζουν να εισάγονται στην ΑΣΚΤ καλλιτέχνες με καταγωγή από την περιοχή. Παράλληλα όμως με τη δράση των καλλιτεχνών με ακαδημαϊκές σπουδές εντοπίζεται η δράση εκείνων που διαμορφώνουν ένα λόγιο ύφος χωρίς να έχουν αντίστοιχες σπουδές.

Στην εργασία ερευνώνται οι λόγοι που υπαγορεύουν αυτούς τους τρόπους εικαστικής έκφρασης και η πρόσληψη της εικαστικής παραγωγής -στο τοπικό περιβάλλον αλλά και ευρύτερα- μέσω της μελέτης του έργου του Γιώργου Γαζέα (Φλωέλ) (1955-2007). Ειδικότερα εξετάζονται θέματα μαθητείας αλλά και αλληλεπίδρασης με άλλους καλλιτέχνες που δρουν στην Φλώρινα και την περιοχή της (Στερίκας Κούλης, Κώστας Λούστας), η θεματολογία και τα χαρακτηριστικά του έργου του, η εκθεσιακή δραστηριότητα και η προσπάθεια αναγνώρισης μέσα από θεσμικούς κύκλους καθώς και η υποδοχή του έργου του στο τοπικό, κυρίως, περιβάλλον. Το έργο του Φλωέλ, που ανέρχεται σε 3000 περίπου έργα, περιλαμβάνει την απεικόνιση του τοπίου του αστικού και φυσικού χώρου της περιοχής, θέματα από την αγροτική ζωή, τη λαϊκή αγορά της Φλώρινας καθώς και την απεικόνιση της ανθρώπινης μορφής (πορτρέτα, ερωτικά θέματα), ενώ στα τελευταία έργα του πραγματεύεται θέματα από την επικαιρότητα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση της φωτογραφίας ως πρωτογενές υλικό για τη δημιουργία των έργων του, όπως και το στοιχείο της περιήγησης στην περιοχή της Φλώρινας, προκειμένου να αποτυπώσει τα θέματα που απεικονίζει.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Εικαστικές Τέχνες - Τοπικότητα - Φλώρινα - Γιώργος Γαζέας (Φλωέλ)

Οι εικαστικές τέχνες στην Κοζάνη των τελευταίων σαράντα ετών

Διονυσοπούλου Γλύκα

Εικαστικός, Υποψ. Διδάκτωρ Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

glyka_dion@yahoo.com

Η παρούσα ανακοίνωση εντάσσεται στα πλαίσια μιας ευρύτερης διδακτορικής έρευνας γύρω από το θέμα της τοπικότητας στις εικαστικές τέχνες και την παρουσία θεσμών που αφορούν τον πολιτισμό, και ειδικότερα τις εικαστικές τέχνες, στην περιφέρεια. Καταρχάς, επιχειρείται μια σκιαγράφηση του εικαστικού γίνεσθαι της Κοζάνης τα τελευταία σαράντα χρόνια, όταν

η πόλη κατέστη διοικητικό, συγκοινωνιακό και εμπορικό κέντρο της Δυτικής Μακεδονίας, συνδέοντας τη δυτική Ελλάδα με την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τα Βαλκάνια. Επιπλέον, η ευρύτερη περιοχή αναδείχθηκε σε ενεργειακό πυλώνα ολόκληρης της Ελλάδας με την παρουσία των ατμοηλεκτρικών εργοστασίων της ΔΕΗ. Παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη, υπήρξε και ανάλογα σημαντική πολιτιστική κίνηση σε διάφορους τομείς: στη λογοτεχνία, τη μουσική, το θέατρο και τα εικαστικά.

Αν και η εικαστική κίνηση της πόλης, τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του '80, υπήρξε μάλλον φτωχή, από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα σημειώνεται σημαντική αύξηση των καλλιτεχνικών δράσεων και των αντίστοιχων φορέων. Με πυρήνες δράσεις συλλόγους και φορείς, όπως οι «Φίλοι της Τέχνης», ο «Σύλλογος Εικαστικών Τεχνών» (Σ.Ε.Τ.), το περιοδικό Παρέμβαση και το Συνεταιριστικό Βιβλιοπωλείο, το Λαογραφικό Μουσείο, ο Δήμος Κοζάνης και η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης, καθώς και το Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής, οργανώνονται εικαστικές εκθέσεις και διαλέξεις από καλλιτέχνες, που έχουν καταγωγή από την Κοζάνη ή και αλλού (Πασχάλης Δουγαλής, Γιώργος Δούρβας, Μανώλης Δραγώγιας, Gjergj Kola, Κώστας Ντιός, Αργύρης Παφίλης κ.ά.). Στα φεστιβάλ (Λασσάνεια) εντάσσονται πλέον και εικαστικές δράσεις. Δημιουργούνται, επίσης, νέοι εικαστικοί χώροι για τη φιλοξενία των συγκεκριμένων δράσεων (αίθουσα εκθέσεων του Δήμου Κοζάνης, Δημοτική Χαρτοθήκη, Μουσείο Τεχνών). Το 1996 συστήνεται το Δημοτικό Εργαστήρι Εικαστικών Τεχνών και το Φωτογραφικό Εργαστήρι του Δήμου Κοζάνης «Φωτοδίοδος», καθώς και διάφορα άλλα ιδιωτικά εικαστικά και φωτογραφικά εργαστήρια, τα οποία αναλαμβάνουν την εικαστική και αισθητική παιδεία παιδιών και ενηλίκων. Καθώς, λοιπόν, μετά τη δεκαετία του 1980 η εικαστική κίνηση αυξάνει και ενισχύεται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς στην Κοζάνη, ο ημερήσιος και περιοδικός τύπος της πόλης (κυρίως τα περιοδικά Παρέμβαση και Together) προβάλλει και στηρίζει όλη αυτή την προσπάθεια.

Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται προσπάθεια όχι μόνο να παρουσιαστεί η εντατικοποίηση της εικαστικής κίνησης των τελευταίων χρόνων στην Κοζάνη, αλλά και να διερευνηθούν οι λόγοι που οδήγησαν στην αύξηση των σχετικών εκδηλώσεων, διοργανώσεων, φορέων στην περίοδο μετά το '80.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Κοζάνη, εικαστική κίνηση, εικαστικό εργαστήρι, περιοδικός τύπος

Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης (1882-1938): ένας δυτικομακεδόνας διανοούμενος στις αρχές του 20ού αιώνα

Μώρος Μάριος-Κυπαρίσσης

Υποψήφιος Διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας Α.Π.Θ. – Υπότροφος ΙΚ.Υ.

marioskmoros@gmail.com

Σκοπός της ανακοίνωσής μας είναι να αναζητήσει τους δρόμους της πνευματικής παραγωγής λογίων του ευρύτερου δυτικομακεδονικού χώρου, μέσω του παραδείγματος του κοζανίτη Κωνσταντίνου Τσιτσελίκη (1882-1938), ο οποίος δρα ποικιλοτρόπως κατά τα κρίσιμότερα χρόνια της νεότερης τοπικής ιστορίας, καθώς ανδρώνεται στην οθωμανοκρατούμενη Κοζάνη, σπουδάζει νομικά στην Αθήνα, τη Λειψία και την Κωνσταντινούπολη, πολιτεύεται, αρθρογραφεί, γράφει λογοτεχνία. Μέσα από το δοκιμιακό και δημοσιογραφικό έργο του Τσιτσελίκη, στο οποίο θα εστιάσουμε, αφήνοντας κατά μέρος το αμιγώς λογοτεχνικό, καθώς

και μέσω της συμμετοχής του σε δράσεις που προωθούν τον τοπικό πολιτισμικό πλούτο αλλά ‘ανοίγονται’ και σε ζητήματα καλής γειτνίασης με τις όμορες χώρες, ο Τσιτσελίκης αποδεικνύεται ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι λόγιοι των Νέων Χωρών προσέγγισαν τα τρέχοντα ζητήματα της εποχής του, δίνοντας ένα διαφορετικό στίγμα. Ο Τσιτσελίκης δρα διαρκώς με γνώμονα το τοπικό· η εντοπιότητα, η οποία αποτελεί κινητήριο μοχλό της πεζογραφίας του, δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση έναν στατικό, ηθογραφικό όρο. Η Δυτική Μακεδονία δίνει στον Τσιτσελίκη την αφορμή για μια διαρκή κίνηση εκκρεμούς, με άκρα το παρόν και το παρελθόν: ένα παρελθόν, όμως, που δεν επιτρέπει την ανιστορικότητα στο παρόν. Επισκοπώντας ακόμα κι αυτό το μικρό μέρος της συνολικής παραγωγής του, δεν θα ήταν υπερβολική η εκτίμηση πως μια «διανοητική ιστορία» της Δυτικής Μακεδονίας των νεότερων χρόνων θα υστερούσε τα μάλιστα, χωρίς κάποια αναφορά στο έργο του Τσιτσελίκη.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Δυτική Μακεδονία, Νέες Χώρες, Διανοητική Ιστορία, Κων/νος Τσιτσελίκης

Μια όψιμη εκδοχή της «μετέωρης» κινηματογραφικής ιστορίας της Φλώρινας: ιδεολογικές αντιπαραθέσεις

Παπαδόπουλος Σάββας

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου
Δυτικής Μακεδονίας
sphotographyflorina@gmail.com

Καρρά Κωνσταντίνα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου
Δυτικής Μακεδονίας
karrakonstantina7@gmail.com

Το 1991 στη πόλη της Φλώρινας ο διεθνούς φήμης σκηνοθέτης Θ. Αγγελόπουλος ξεκινά τα γυρίσματα της ταινίας το «Μετέωρο βήμα του πελαργού». Το όλο εγχείρημα έρχεται αντιμέτωπο, με μια σειρά αντιδράσεων του τότε Μητροπολίτη Φλώρινας Αυγουστίνου Καντιώτη. Η Φλώρινα και η σύγκρουση αυτή προκαλεί το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και του τύπου για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, πέραν του κινηματογραφικού ενδιαφέροντος, παίρνοντας διεθνείς διαστάσεις.

Η εισήγηση θα παρουσιάσει τις δυο προσωπικότητες, τόσο του χαρισματικού Επισκόπου όσο και του ταλαντούχου σκηνοθέτη και την επίδρασή τους στην ιστορία, στην κοινωνία, τις τέχνες και τον πολιτισμό. Μέσα από μαρτυρίες ανθρώπων που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο αλλά και από την τεκμηριωμένη ανάλυση φωτογραφικού υλικού και ντοκιμαντέρ της εποχής εκείνης, θα προσπαθήσει να αποκρυσταλλώσει τα ιστορικά γεγονότα της εποχής καθώς θα εμβαθύνει στα επίμαχα σημεία του σεναρίου που προκάλεσαν την ρήξη αυτή. Οι μαρτυρίες των ανθρώπων ελήφθησαν με τη μέθοδο της συνέντευξης, ενώ το φωτογραφικό υλικό και τα ντοκιμαντέρ διερευνήθηκαν με τη σημειωτική μέθοδο.

Κατά την διάρκεια της εισήγησής θα γίνει μια προσπάθεια αντιπαραβολής των φόβων του επισκόπου Φλώρινας για τα εθνικά θέματα και την σημερινή κατάσταση. Θα αναλυθούν και θα προβληθούν τα κοινωνικά – θρησκευτικά δεδομένα της εποχής αναλύοντας και θέτοντας διλήμματα των αποφάσεων και των ενεργειών.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: Αυγουστίνος Καντιώτης, Θεόδωρος Αγγελόπουλος, Κινηματογράφος, Το μετέωρο βήμα του Πελαργού, Φλώρινα, Πολιτισμός, Τέχνες, Σενάριο, Κοινωνία, Κοινωνικό – Θρησκευτικά Διλήμματα, Μαρτυρίες, ντοκιμαντέρ, Μ.Μ.Ε.

Εικαστικές Τέχνες, Κινηματογράφος,
Αρχιτεκτονική, Αρχαιολογία, Ποίηση

Δημόσια γλυπτική της Φλώρινας: μνήμη, ταυτότητα, ιστορία, μαθητεία και μια απόπειρα εισαγωγής στον κόσμο των Digital Humanities

Αμαραντίδου Κυριακή

Δασκάλα, MSc, Διδάκτωρ Ιονίου Παν/μίου

kikiamarantidou@yahoo.gr

Κασκαμανίδης Ιωάννης

Δάσκαλος – Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου, PhD

kiolalis@gmail.com

Στην παρούσα εργασία διερευνούμε τους τρόπους με τους οποίους οι ευρύτερες κοινωνικοπολιτικές και ιδεολογικές αλλαγές και μετασχηματισμοί του 20ού αι. επηρεάζουν τις πολιτικές μνήμης δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, έτσι όπως αυτές εκβάλλουν και εκφράζονται με την κατασκευή και τοποθέτηση γλυπτών στον δημόσιο χώρο της πόλης της Φλώρινας. Επιχειρούμε να δείξουμε πώς αυτές οι πολιτικές συμβάλλουν στη συγκρότηση, αναπλαισίωση και ανανοηματοδότηση της ιστορικής μνήμης και της συλλογικής ταυτότητας των κατοίκων της πόλης.

Με τη βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας, με την οπτικοποίηση και διερεύνηση των δεδομένων που προκύπτουν από τα δημόσια γλυπτά της Φλώρινας, προτείνουμε ένα πλαίσιο παιδαγωγικής γνώσης περιεχομένου για την ιστορική μαθητεία και την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: πολιτική μνήμη, δημόσια μνήμη, δημόσια ιστορία, τοπική ιστορία, συλλογική ταυτότητα, ιστορική σκέψη, ιστορική μαθητεία, digital humanities, οπτικοποίηση, διερεύνηση

Η κινηματογραφική κάμερα ως μέθοδος καταγραφής ιστορικής μνήμης

Καππάτου Αναστασία

Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Πειραματικού Δημοτικού Φλώρινας, Διδάκτωρ
natassakf@hotmail.com

Η μνήμη έχοντας την ιδιότητα να διατηρεί πληροφορίες, ενεργοποιεί όσες από αυτές έχουν εντυπωθεί, πάντα βέβαια ως στοιχεία του παρελθόντος (Λε Γκοφ Ζακ, 1998). Όμως το συμφέρον, η συναισθηματικότητα, η επιθυμία, η λογοκρισία κ.α. δημιουργούν πάνω στην μνήμη (ατομική) διάφορες χειραγωγήσεις. Το ίδιο συμβαίνει και με τη συλλογική μνήμη, η οποία έχει δεχτεί διάφορες πιέσεις από την εκάστοτε εξουσία (ό.π., σελ.90). Η κινηματογραφική μνήμη από την πλευρά της, όπως και η ιστορική (είτε ατομική είτε συλλογική), έχει την ιδιότητα να γίνεται επιλεκτική ανάλογα με το τι θέλει να προβάλλει κάθε φορά. Οι δυο τους δεν διαφέρουν και πολύ, τόσο η κινηματογραφική όσο και η ιστορική μνήμη έχουν δεχτεί σκληρές κριτικές για το τι κάθε φορά επιλέγουν να τονίσουν. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι η μνήμη από μόνη της είναι ένα ζήτημα καθαρά προσωπικό για τον καθένα και εκφράζεται ανάλογα με το πώς βιώθηκε μια κατάσταση ή το πώς επιλέγει ο σκηνοθέτης να την προβάλλει.

Η απεικόνιση της μεταναστευτικής εμπειρίας προσέλκυσε από τις αρχές ήδη του 20ού αιώνα το ενδιαφέρον της ελληνικής κινηματογραφίας. Ειδικότερα, η ελληνική μετανάστευση προς τις εύρωστες οικονομικά χώρες, η προσφυγιά, η εσωτερική μετανάστευση, ο επαναπατρισμός από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες κ.ά. αποτέλεσαν καίρια ζητήματα για τις ελληνικές ταινίες.

Μετά το 1960 υπήρχε ραγδαία αύξηση του ετήσιου όγκου μετανάστευσης των Ελλήνων. Από τα συνολικά ποσοστά των μεταπολεμικών Ελλήνων μεταναστών, το 60% στράφηκε στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης με το μεγαλύτερο ρεύμα προς τη Γερμανία, το Βέλγιο, την Ιταλία, και τη Βρετανία. (Χασιώτης, 1993: 133-146).

Στη χώρα προέλευσης έχουμε μια διαφορετική εικόνα για τους μετανάστες. Οι Έλληνες που παραμένουν στην Ελλάδα λειτουργούν με άλλα φαντασιακά πρότυπα, σε σχέση με τους μετανάστες συμπατριώτες τους. Για αυτούς δεν είναι οι μίζεροι μετανάστες, αλλά αντιθέτως «οι τυχεροί», αυτοί που τα κατάφεραν. Ο μετανάστης νοείται συχνά σαν ο πλούσιος, ο τυχερός, ο προικισμένος. Έφυγε άμπωτος και άνεργος από την χώρα του και τελικά τα κατάφερε.

Μια από τις ταινίες που δίνει με δραματικό τρόπο την παραπάνω εικόνα για τον μετανάστη είναι το «Το τοπίο στην Ομίχλη» του Θεόδωρου Αγγελόπουλου, η οποία γυρίστηκε το 1988.

Η ταινία απέσπασε τον Αργυρό Λέοντα στο Φεστιβάλ Βενετίας, το Βραβείο Καλύτερης Ευρωπαϊκής Ταινίας και το Βραβείο της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Κινηματογράφου. Σύμφωνα με ψηφοφορία του περιοδικού Times η ταινία συμπεριλαμβάνεται στις 200 καλύτερες όλων των εποχών, κατακτώντας την 24η θέση.

Ανάμεσα στο μέρη που γυρίστηκε η ταινία είναι και η Φλώρινα. Η ταινία αφηγείται την ιστορία δύο παιδιών, ενός αγοριού και ενός κοριτσιού, που ψάχνουν, μέσα από ένα οδοιπορικό στην ελληνική επαρχία, τον πατέρα τους ο οποίος έχει φύγει μετανάστης στην Γερμανία. Μετά από μια σκληρή περιπλάνηση στη ζωή και την ενηλικίωση, θα φτάσουν σ' εκείνο το σύνορο, πέρα απ' το οποίο πιστεύουν ότι θα βρουν τελικά έναν πατέρα, που αντιπροσωπεύει γι' αυτά μια ελπίδα.

Η ταινία προβάλλει το όνειρο για μια καλύτερη ζωή, το οποίο μετουσιώνεται στις αντιλήψεις των κατοίκων της Δυτικής Μακεδονίας, την εποχή εκείνη, στο ταξίδι της μετανάστευσης. Το παράδειγμα αυτό συνιστά μια πολύ καλή αφορμή για τον τρόπο που μπορεί να αξιοποιηθεί ο κινηματογράφος ως μέσο καταγραφής της ιστορικής μνήμης. Εκτός από την αποτύπωση και διατήρηση της ιστορικής μνήμης, σημαντικό είναι το γεγονός ότι αφουγκραζόμαστε το όνειρο των μεταναστών για μια καλύτερη ζωή και τον άοκνο αγώνα τους προς την ελπίδα, μέσα από πολλά εμπόδια και ανατροπές.

Βέβαια, στον αντίποδα της άποψης αυτής διατείνονται οι σκέψεις διακεκριμένων ιστορικών που εγείρουν αμφιβολίες για την εγκυρότητα της ιστορικής αλήθειας μέσω της χρησιμοποίησης του κινηματογράφου. Σύμφωνα με τον Δημήτριο Μαυροσκούφη, «Οι κινηματογραφικές ταινίες παρουσιάζουν κατά τον Marc Ferro, μια πραγματικότητα, «τρομακτικά αληθινή», μολοντί θεωρείται ότι, ακόμα και τα ντοκιμαντέρ ή τα επίκαιρα, δεν απεικονίζουν γεγονότα, αλλά τα κατασκευάζουν με βάση τις δικές τους στρατηγικές αναπαραστάσεις και μυθοπλασία (Ferro 2002)». Επιπλέον, συχνά αναπαράγουν ή αντανακλούν μια σταθερή όψη για τον κόσμο κι έτσι, καθώς αποτελούν μια “lingua franca” για την εποχή μας, οδηγούν το κοινό στο να δημιουργήσει μια συγκεκριμένη άποψη γι’ αυτόν (Chansel 2001).

Σκοπός της παρούσας εισήγησης συνιστά μέσω της ταινίας Τοπίο στην Ομίχλη να παρουσιαστούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της χρησιμοποίησης της κινηματογραφικής κάμερας ως μεθόδου καταγραφής της ιστορικής μνήμης. Ο προβληματισμός που εγείρεται είναι κατά πόσο η ταινία πετυχαίνει να αποτυπώσει τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν την εποχή εκείνη στη Φλώρινα με ρεαλιστικό τρόπο ως προς την ιστορική συγκυρία του μεταναστευτικού ρεύματος.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: μετανάστευση, ιστορική μνήμη, κινηματογράφος, Αγγελόπουλος, Τοπίο στην ομίχλη

Στην αρχή του 20ου αιώνα: Σημαντικά Παλαιοντολογικά Ευρήματα στον Πολύλακκο Κοζάνης

Παπαγιαννόπουλος Κωνσταντίνος

Υποστράτηγος Ε.Α. Νομικού Σώματος Ενόπλων Δυνάμεων, Νομικός

kpapagianop@yahoo.gr

Το 1902 στον Πολύλακκο Κοζάνης, ένα μικρό χωριό της επαρχίας Βοΐου δεξιά του ποταμού Αλιάκμονα, ο Ιωάννης Διαμαντόπουλος, ανακάλυψε τυχαία στον κήπο του σπιτιού του ένα μεγάλο κομμάτι απολιθωμένου, όπως τότε θεώρησε, ξύλου. Λίγα χρόνια αργότερα, η παλαιοντολογική έρευνα που διενεργήθηκε στο εύρημα εκείνο από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, κατέδειξε ότι επρόκειτο για έναν απολιθωμένο χαυλιόδοντα, γεγονός που ενέτεινε το επιστημονικό ενδιαφέρον για διερεύνηση της ευρύτερης περιοχής του χωριού. Έτσι, στο πλαίσιο της έρευνας που ξεκίνησε, από τα σπλάχνα ενός μικρού λόφου απέναντι από το χωριό, της ΓΗΤΟΥΡΑΣ, ήρθαν στο φως τα επόμενα χρόνια αξιόλογα απολιθώματα ζώων – πραγματικός θησαυρός του ζωικού βασιλείου, άλλων εποχών.

Στην εξαιρετικά απολιθωματοφόρα εκείνη θέση, βρέθηκαν μεταξύ άλλων ολόκληρο κεφάλι ταράνδου, που κοσμεί σήμερα το Παλαιοντολογικό Μουσείο της Αθήνας και τμήματα βραχίονος και κνημών μαμούθ καθώς και χαυλιοδόντων, τμήματα κνήμης και γνάθου

ρινόκερων, αλόγου του είδους *Antoniüs*, ελαφοειδών και βοοειδών. Ακόμα, πετρώματα και ορυκτά. Τα αξιόλογα ευρήματα, συλλέχθηκαν προσεκτικά υπό την καθοδήγηση των τότε καθηγητών του Πανεπιστημίου Αθηνών Θεόδωρου Σκούφου και Κωνσταντίνου Κτενά και στη συνέχεια, το 1906, τακτοποιήθηκαν σε μια αίθουσα του Τραμπαντζείου Γυμνασίου Σιάτιστας από τους τότε καθηγητές του ιστορικού εκπαιδευτηρίου Ναούμ Λιάκο και Κωνσταντίνο Δάνα, αποτελώντας έτσι την πρώτη συλλογή, η δημιουργία της οποίας οφείλεται αποκλειστικά στα ευρήματα του Πολυλάκκου. Η συλλογή, παρουσίασε σύντομα μεγάλη επισκεψιμότητα τόσο κοινού όσο και ακαδημαϊκών παλαιοντολόγων, κυρίως γερμανικών και αμερικανικών Πανεπιστημίων.

Το 1981, η έκθεση της πρώτης συλλογής, αναμορφώθηκε από τους εκπαιδευτικούς Ευριδίκη Δάρδα και Πολυχρόνη Χριστοφορίδη και αφού προηγήθηκε νέα αναγνώριση και ταυτοποίηση, τα εκθέματα επανατοποθετήθηκαν σε νέα θέση από ομάδα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με επικεφαλής τον καθηγητή Γεωλογίας– Παλαιοντολογίας Ιωάννη Μελέτη. Η ομάδα, κατέγραψε με επιστημονικό τρόπο τα παρακάτω, όπως τηρούνται σήμερα:

A) Τμήματα βραχίονος, μηρού, κνήμης και ωμοπλάτης *Μαμούθ* των ειδών *Mammuthus Trongonherii* (Pohling) και *Mammuthus Primigenius* Blumenbach.

B) Τμήματα βραχίονος, κνήμης και γνάθου Ρινόκερου καθώς και τμήμα κάτω γνάθου Ρινόκερου του είδους *Coelodonta Antiquitatis* Blumenbach.

Γ) Δόντια, μεταταρσικά και αστράγαλος αλόγου του είδους *Antoniüs*.

Δ) Τμήμα λεκάνης ελαφιού και τμήματα από κέρατα ελαφιού του είδους *Cervus Elaphus* Linne.

Ε) Αστράγαλο, κορυφή κέρατος και κάτω τμήμα βραχίονος βοοειδούς του είδους *Bos Primigenius* Boj.

Τέλος, στο μουσείο Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας του ΑΠΘ, φυλάσσεται η συλλογή ELTGEN (μελέτη του καθηγητή Hans Eltgen του Πανεπιστημίου Clausthal, σε συνεργασία με το ΙΓΜΕ, που διεξήχθη την περίοδο 1979-83). Ο επιστήμονας, εντόπισε και συνέλεξε απολιθώματα μεγάλων θηλαστικών και από την απολιθωματοφόρα θέση του Πολυλάκκου.

Τα παραπάνω αξιόλογα παλαιοντολογικά ευρήματα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, μάλλον άγνωστα στο ευρύ κοινό, θεωρούμε ότι μπορεί, λόγω της σπουδαιότητάς τους, να συμπεριληφθούν στην κατηγορία των σημαντικών εκείνων γεγονότων του 20^{ου} αιώνα που συνέβαλαν στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας και ιδιαιτερότητας της Δυτικής Μακεδονίας.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: 1902, θέση Γήτουρα, χωριό Πολύλακκος Βοίου Κοζάνης, Παλαιοντολογικά ευρήματα, Παλαιοντολογική συλλογή Σιάτιστας, Πρώτη συλλογή Σιάτιστας

Το πολιτικό στην τέχνη της μετεμφυλιακής Φλώρινας: η περίπτωση των ποιημάτων του περιοδικού του Φ.Σ.Φ. «Ο Αριστοτέλης» (1957-1974)

Σκυθιώτης Πέτρος

Υποψ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
pskythiotis@uowm.gr

Κάτσαρης Μιχάλης

Μεταπτυχιακός φοιτητής ΑΠΘ
mixalhskatsarhs@gmail.com

Η τέχνη θεωρούμενη ιδεολογικοπολιτικά και ιστορικά σηματοδοτεί πλευρές της κοινωνίας στην οποία εδράζεται, όσον αφορά τις μορφές κοινωνικής συνείδησης που αναπαράγονται στο έδαφός της. Το πολιτικό ενυπάρχει πάντα, ακόμα και όταν αυτό φαινομενικά απουσιάζει, στην τέχνη που δημιουργεί και καταναλώνει μια κοινωνία, καθώς εκεί όχι μόνο αντανακλώνται οι αντικειμενικοί εμπράγματα όροι της ύπαρξής της, αλλά και η σηματοδότηση τυχόν ξεπεράσματος και απεγκλωβισμού από αυτούς μέσα από την δημιουργική φαντασία που είναι βασικό δομικό συστατικό στοιχείο της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Έτσι, τα αντικείμενα τέχνης είναι αισθητηριακά απεικάσματα έμφορτα ιδεολογίας, η ανίχνευση της οποίας μπορεί να μας αποκαλύψει υποδόριες όψεις της ιδεολογικοπολιτικής ζωής της κοινωνίας, η οποία τα παράγει και τα καταναλώνει.

Με βάση αυτή την θεωρητική αφετηρία που συνδέει υλιστικά το πολιτικό και την τέχνη στη δημόσια σφαίρα μιας ιστορικά προσδιορισμένης κοινωνίας, η παρούσα έρευνα εστιάζει στην μετεμφυλιακή Φλώρινα της περιόδου 1957-1974 και στα ποιήματα που εμπεριέχονται στο ομώνυμο περιοδικό που εκδίδει ο Φ.Σ.Φ. «Ο Αριστοτέλης», το πρώτο τεύχος του οποίου εκδίδεται το 1957. Η επιλογή αυτή έγινε γιατί: α) το περιοδικό «Αριστοτέλης» είναι το μοναδικό στο οποίο δημοσιεύονται ποιήματα στην περιοχή της Φλώρινας εκείνης της περιόδου και β) επειδή η Φλώρινα να μεν είναι γνωστή ως «πόλη των καλλιτεχνών», πλην όμως i) ως καλλιτέχνες κυρίως εννοούνται οι εικαστικοί της και ελάχιστα οι ποιητές-λογοτέχνες της και ii) στις περισσότερες μελέτες η τέχνη αυτή διερευνάται ιδεαλιστικά, δηλαδή σε σχέση με αισθητικά και μορφολογικά κριτήρια, δίχως αυτά να συνδέονται και να συναρτώνται με το πολιτικό γίνεσθαι εσωτερικά ως πομπός (τα ιδεολογικοπολιτικά στοιχεία που εμπεριέχουν) και εξωτερικά ως δέκτης (τα ιδεολογικοπολιτικά στοιχεία που την επηρεάζουν).

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας αποτελούν τα ποιήματα που δημοσιεύτηκαν στις σελίδες του «Αριστοτέλη» την περίοδο 1957-1974 και η προσέγγισή τους γίνεται με την Ποσοτική και Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου. Από τα δεδομένα, προκύπτει ως βασική έκφραση αυτής της ιδεολογίας στα ποιήματα η οικοδόμηση της ελληνοχριστιανικής ταυτότητας μέσα από αναφορές κυρίως στην πολιτισμική ανωτερότητα του ελληνικού έθνους και στο ενοποιημένο εθνικό ιστορικό αφήγημα: αρχαιότητα – βυζάντιο – νεοελληνικό κράτος. Επίσης, γίνονται συχνές αναφορές σε πολεμικά γεγονότα και σε εχθρούς του έθνους, στον εγγύς χώρο της Μακεδονίας και σε εθνικές προσωπικότητες. Ποσοτικά προκύπτει πως η ένταση της εθνικιστικής ιδεολογίας στα ποιήματα του «Αριστοτέλη» είναι μεγαλύτερη κατά την προδικτατορική περίοδο, συγκριτικά με την περίοδο της χούντας.

Τέλος, με βάση τα εμπειρικά (ποιοτικά και ποσοτικά) αποτελέσματα της ανάλυσης συζητούνται θεωρητικά οι τρόποι με τους οποίους βρίσκονται σε επικοινωνία η ποίηση που δημοσιεύεται και προσλαμβάνεται με την γενικότερη ιδεολογικοπολιτική κατάσταση της

μετεμφυλιακής Φλώρινας εκείνης της περιόδου και επιχειρείται να τεκμηριωθεί η συνύφανση της τέχνης και του πολιτικού στην ιστορικά προσδιορισμένη δημόσια σφαίρα της.

Λέξεις, φράσεις- κλειδιά: δημόσια σφαίρα, πολιτικό στην τέχνη, περιοδικό του Φ.Σ.Φ. «Ο Αριστοτέλης», εθνικιστική ιδεολογία, μετεμφυλιακή Φλώρινα

Πολιτιστικές εκφράσεις των οικοδομικών συνεργείων της Δροσοπηγής Φλώρινας στην Ρουμανία

Ταμουτσέλης Νικόλαος

Μέλος Ε.Δ.Ι.Π. της Διδακτικής των Εικαστικών Μαθημάτων στην Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας
ntamoutselis@uowm.gr

Προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, παρατηρήθηκε μια σημαντική μετακίνηση οικοδομικών συνεργείων από την περιοχή της Φλώρινας με κατεύθυνση τα μεγάλα αστικά κέντρα της Ρουμανίας (Βουκουρέστι, Πλοέστι, Μπραϊλα, Πιατρανεάμτ, Τιμισοάρα, Κωνσταντσα), εκεί όπου υπήρχε σημαντική ανάγκη για την ανέγερση υψηλών προδιαγραφών κατασκευών και δημιουργημάτων.

Παρακολουθούμε την διαδρομή μιας πολιτισμικής ομάδας με καταγωγή τα Μαστοροχώρια της Ηπείρου, (Πληκάτι και Αετομιλήτσα) την επιλογή της μετεγκατάστασής σε μια ορεινή δασική έκταση της Φλώρινας το 1844 και την προσπάθεια δημιουργίας ενός πρωτότυπου οικοδομικού κέντρου στην περιοχή (Μπελκαμένη – Δροσοπηγή), ο οποίος αποτέλεσε την αφετηρία για την ανάπτυξη των επαγγελματικών εκδηλώσεων και εκφράσεων των συνεργείων. Οι μηχανισμοί συγκρότησης της μικρής κοινωνίας, ήταν συνδεδεμένοι με την παράλληλη αναπαραγωγή μιας σειράς παραδοσιακών εκφράσεων με άμεση σύνδεση με τα κληροδοτήματα που ως πολιτιστικό ισοδύναμο μετέφεραν μαζί τους αυτές οι ομάδες κοινού αίματος και κοινής μοίρας από την Ήπειρο.

Η συγκεκριμένη εργασία - πρόταση, αποτελεί τμήμα μιας συνολικής έρευνας που μελετά και απομονώνει τα σημεία που έχουν σχέση με τα μεγάλα ταξίδια των οικοδομικών συνεργείων της Δροσοπηγής στην Βαλκανική ειδικά στα αστικά κέντρα της Ρουμανίας. Πρόκειται για μια προσπάθεια μεταφοράς της οπτικής των πραγμάτων, στο πρίσμα των δύο επιπέδων, αρχικά έτσι όπως το βίωσαν από την μεριά τους τα μέλη των οικοδομικών συνεργείων στα μέρη που εργάστηκαν και δραστηριοποιήθηκαν, όσο και από την μεριά των μελών της οικογένειας τους που για συγκεκριμένους λόγους παρέμειναν στον ορεινό χώρο της Δροσοπηγής- Μπελκαμένης.

Σε ό,τι αφορά το πρώτο επίπεδο ή έρευνά μας μελετά τις εκδηλώσεις των συνεργείων σε μια προσπάθεια να κατανοήσουμε την έκταση αυτών των δράσεων - λειτουργιών εντός της συντεχνίας των συνεργείων, καταγράφοντας και μεταφέροντας τις εκφράσεις και τις εντυπώσεις που έχουν σχέση με τους βασικούς λόγους και αιτίες για το «κάλεσμα» που ώθησε τα μέλη των συνεργείων να επιλέξουν, να μετακινηθούν με κάθε τρόπο στα διαφορετικά μέρη της Ρουμανίας και να εργαστούν εκεί.

Με αφετηρία την Δροσοπηγή εντοπίζουμε τους τρόπους μετακίνησης, την επιλογή των διαδρομών στην Βαλκανική, τους κινδύνους στα ενδιάμεσα ταξίδια, την μεταφορά αγαθών και κεφαλαίων από και προς τις οικογένειές τους, αλλά κυρίως μας ενδιαφέρει αυτή καθαυτή η εμπλοκή και η αλληλεπίδραση τους με άλλα συνεργεία και ειδικότητες στο πεδίο των κατασκευών από την κεντρική Ευρώπη, τα Βαλκάνια, υπό τις οδηγίες Αρχιτεκτόνων και Εργολάβων. Συνεργασίες που είχαν άμεση σχέση με την σχεδίαση, την εφαρμογή νέων μεθόδων και τεχνικών στην δόμηση, στην επιλογή, αλλά κυρίως στην χρήση των ειδικών και γενικών εργαλείων στην σύνδεση των πρώτων υλών για την ανάδειξη μιας μεγαλοπρέπειας για την δημιουργία μιας αισθητικής πραγματικότητας, μιας Μεσοαστικής διαμόρφωσης, που κύρια αισθητικά χαρακτηριστικά και πρότυπα, είχαν τους Μορφολογικούς συμβολισμούς, τους κώδικες, τις τυπολογίες και τις απεικονίσεις που διαμόρφωσαν τον χαρακτήρα και την ταυτότητα των νέων αστικών κέντρων.

Με κύρια χαρακτηριστικά το σύνολο των πρακτικών μεθόδων και εφαρμογών στην κτιστική τέχνη από την συμμετοχή των συνεργείων της Δροσοπηγής, στην διαμόρφωση των νέων Αρχιτεκτονικών τοπίων γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής μέρους του πολιτιστικού αποθέματος των δράσεων τους στην οικοδόμηση μεγάλων κατασκευών σε δημόσια και ιδιόκτητα Νεοκλασικά κτήρια, εκλεκτικιστικού τύπου.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

- Αμαραντίδου Κυριακή, 61
Ανδρέου Π. Ανδρέας, 15
Ανδρόνογλου Ιωάννης, 33
Αραμπατζή Χρύσα, 48
Βαϊρινού Κωνσταντία, 34
Βακάλη Άννα, 10
Βέργου Παρθενόπη, 24
Βοσκοπούλου Χ. Χρυσούλα, 48
Γεράσης Νικόλαος, 25, 26
Γιαγκούλης Τρύφων, 56
Γιαννόπουλος Παναγιώτης, 16
Γοδόση Ζωή, 58
Διονυσοπούλου Γλύκα, 58
Ηλιάδου - Τάχου Σοφία, 13
Ιωαννίδης Στυλιανός, 43
Καππάτου Αναστασία, 62
Καραμητόπουλος Θεόδωρος, 29
Καραφύλλης Τ. Αθανάσιος, 30
Καρρά Κωνσταντίνα, 60
Κασβίκης Κωνσταντίνος, 15
Κασκαμανίδης Ιωάννης, 44, 61
Κάτσαρης Μιχάλης, 65
Κεφαλάς Παναγιώτης, 11, 17, 19
Κηπουροπούλου Γεωργία, 12, 39
Κηπουροπούλου Ευμορφία, 12
Κογκούλη Πελαγία, 32
Κουρεμένου Ειρήνη, 13
Κουτρομπά Ειρήνη, 40
Κυριάκου Πασχαλιά, 52
Κυριάκου Χρήστος, 52
Λαφτσίδου Δέσποινα, 10
Λιάπη Στυλιανή, 32
Λιόλιος Γεώργιος, 49
Λοϊζου Ευστράτιος, 23
Μαντρατζή Χριστίνα, 50
Μανώλας Νικόλαος, 18
Μαρδίρης Θεοδωρής, 34
Μαυρίδης Στυλιανός, 53
Μαυροσκούφης Δημήτριος, 41
Μέλφου Αικατερίνη, 23, 39
Μούσιου- Μυλωνά Όλγα, 35
Μπέτσας Ιωάννης, 41
Μπουνόβας Ιωάννης, 21
Μώρος Μάριος-Κυπαρίσσης, 59
Νικολάου Αρχοντούλα, 27
Παπαγιαννόπουλος Κωνσταντίνος, 63
Παπαδόπουλος Σάββας, 60
Παπαευαγγέλου Αθανάσιος, 54
Παυλός Κωνσταντίνος, 18
Πολατίδης Κλεάνθης, 45
Πουγαρίδης Στέφανος, 21, 22, 48
Πουγαρίδου Γεωργία, 42
Πουγαρίδου Ελισσάβετ, 42
Σαμαλτάνος Ανδρέας- Νικόλαος, 46
Σαπαρδάνη Ευφροσύνη, 23
Σαρηγιαννίδου Ελισσάβετ, 55
Σκυθιώτης Πέτρος, 17, 28, 65
Σολάκης Δημήτριος, 37
Ταμουτσέλης Νικόλαος, 38, 66
Χαρίση Αντωνία, 46
Χατζηθεοδωρίδης Φώτιος, 23
Χρυσής Σταμάτης, 55